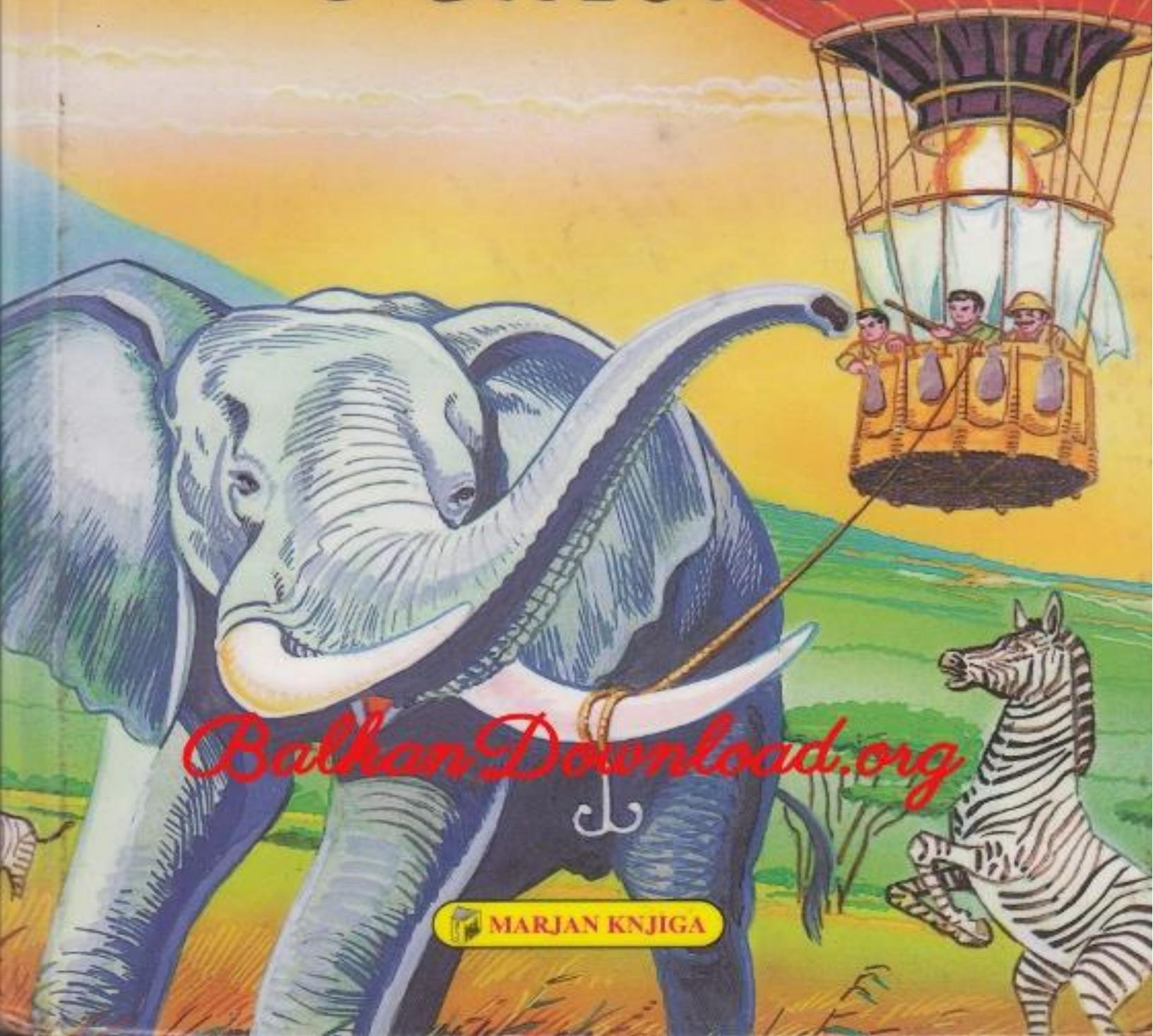

JULES VERNE
**PET TJEDANA
U BALONU**

BalkanDownload.org

MARJAN KNJIGA

Biblioteka Klasici za mladež

Jules Verne

Pet tjedana u balonu

Naslov izvornika
Jules Verne
Cinq semaines en ballon

Prijevod s francuskog
Ljiljana Škifić

Za izdavača
Marjan Šare

Urednik
Lidija Šare

Lektor
Boris Škifić

Tisak:
GRAF FORM
Split

Izdavač
MARJAN KNJIGA d.o.o. – Split

Jules Verne

Pet tjedana
u balonu

MARJAN KNJIGA
Split, 1999.

Jules Verne

Jules Verne

Dne, 25. ožujka 1905. umro je u francuskom gradu Amiensu Jules Verne (Žil Vern), jedan je od najpopularnijih pisaca među čitaocima sviju naroda. Bilo mu je 77 godina, a rodio se – kako je sam tvrdio – u gradu Nantesu dne 8. veljače 1828. Međutim ima jedna verzija, koja se prvi put javila iza njegove smrti u berlinskoj smotri »Ost und West«, i koja je utvrdila, da je Verne bio – poljski Židov, koji se doduše rodio god. 1828., ali nipošto u Nantesu, nego u Plocku, na desnoj obali Visle. Zvao se Julijan Olszewiez (Oljšević), pa je prekrojio svoje poljsko ime u »Verne«. Osnova poljskoga imena »olsza« (hrvatski: jóha, jelša, die Erie) odgovara francuskoj »la verne«, što znači isto, pa bi prema tome tvrdnja njemačkoga pisca bila dosta vjerojatna.

Jules Verne je danas, kao što je uvijek bio, prvi među prvim piscima fantastično-znanstvenih djela.. Njegova smliona fantazija doživjela je baš za vrijeme svjetskog rata vidljivih oživotvorenja, kakovima se jamačno ni sam nije nadao. Rat se bije u zraku i pod vodom, kako ga je on zamišljaо u svojim priповijestima i kako je sâm izradio sa svom naučnom spremom današnje lađe podvodnice ... Ono, što je bilo i za samoga njega nedosežnom fantazijom, postalo je danas ubojnom i krvavom istinom.

Zaneseni obožavači Jules Vernovi smatraju ovoga pisca – spasiteljem čovječanstva, koje je već od prevelike pameti postajalo ludim, a od preoštih naočara radikalno pokvarilo očni vid i pogled skratilo. Jules Verne je čovječanstvu ponovno oživio uspavanu uobrazilju, ljude obratio u djecu, koja su se s njim povratila u raj. Zaboravili smo usku sadašnjost i ojačali oči na širokom obzorju budućnosti; nismo više vidjeli blato pod našim nogama na domaku svjetlucavih planinskih vršaka, što nam ih je on prstom pokazivao. Čitali smo zažarenih očiju i ugrijana lica Vernove knjige, dok nam nije dogorjela svijeća na stolu, i jedva dočekali novi dan, koji će nam donijeti novu njegovu knjigu s novim senzacijama, ponovno shvaćajući gorke suze naših sinčića, kad smo im trgali Vernovu knjigu iz grozničavo vlažnih ruku ...

Od modernog Zole svraćalo se je čovječanstvo »nemodernom« Jules Vernu, razblažujući seiza izmišljene realnosti na realnoj izmišljenosti, na djelima ovoga fantasta, koji je smiono i bezbrižno iskočio iz naučnjačkih i tehničkih redova, da pokaže prstom i povede prema onim konačnim rezultatima uma ljudskoga, na koje se nisu usuđivali pomišljati ni najstručniji tehničari.

Napisao je oko 80 knjiga, u kojima je snagom svoje fantazije natkrilio sve srodne pisce od najstarijih do najnovijih vremena: – od Lucijana, koji se je na morskoj pijavici popeo nebu pod oblake; od Ariostova britskog vojvode Astolfa, koji je na hipogrifu odletio u raj; od buršikoznog Cyrana de Bergeraca, koji se zaputio na mjesec kao i Kepler, Swift i Herbert Wells (pisac našeg »Nevidljivog čovjeka«).

U djelima Jules Vernovim gotovo i ne udara u oči, s kakovom su lakoćom izrađene zračne kule od granitnih ploča nauke. Da naime one silne mase i neopisiv balast od brojaka i prirodnih zakona razbude u čitaocu interes, te stane vibrirati i shvaćati, potrebno je još nešto treće: – sklonost i voljnost, da se zaneses u njegove fantazije. Da se uzmogneš sasvim predati njemu, treba da imaš temperamenta. Balzac crta individualitete, Zola društvene tipove, Victor Hugo maske od kamena kao Böcklin, a Jules Verne – temperamente. Svi su njegovi junaci temperamentni ljudi. Na koncu konca iznosi Verne svagdje osnovnu crtlu svog rođenog karaktera, jer je sâm bio temperamenat poput onih moreplovaca, koji godinama i godinama u samoći lijeću za himerama. Bulwer je najzbijenije mislio sjedeći na koju. Maupassant u čamcu, prepustajući se struji rijeke, da ga nosi niz travom obraslu obalu, – a Jules Verne na Oceanu, kad se nađe neizmjernost nad njim i neizmjernost...

S drugim pjesnicima – naročito s onima, koji se ističu poetskom preobilnošću fantazije – teško bi se Verne dao uporediti. Tako je primjerice Edgar Allan Poe, kojega je Verne nazvao »nadčovječnim genijem«, vanredan psiholog i rođeni pjesnik. Jules Verne nije nijedno ni drugo. S psihološke strane njegovi junaci nisu nipošto vjerojatni, a ni situacije u njegovim romanima nisu umjetnički dotjerane. Najopojnije od svih strasti – ljubavi – redovno nema u njegovim djelima ni za lijek, a ipak se do krajnosti napinje interes čitalaca. Njegove junake goni i pomiče apstraktna strast; oni su kao neki bjesomučnici nemogućnosti. Njihovi veliki ciljevi uvijek su nešto nepoznato, što se ne može dosegnuti ljudskim sredstvima. Etički

plod njegovih putovanja može se sabiti u univerzalnost i pravednost za prednosti drugih naroda, premda pisac u velikim moralnim pitanjima čovječanstva, prema kojima se zapravo i prosuđuju veliki pisci, ostaje uvijek konvencionalan. Kod njega je Englez – za kojega se najviše oduševljava, kao i u djelu »Pet tjedana u balonu« uvijek flegmatičan. Francuz vatren, a Amerikanac račundžija. No svi su pošteni, smioni i plemeniti. Svakako je bio odličan i otvoren karakter, koji nije s pomoću sićušnoga šovinizma sezao za jeftinim uspjesima. Uostalom, bilo je i razborito od njega, da je takav bio, jer je time zadobio najviše simpatija. Na taj način može se objasniti vanredan njegov uspjeh, što je sve kulturne narode osvojio i što je prevoden na sve kulturne jezike.

Zanimat će naše čitaoce, ako im napomenemo tragični slučaj, koji se desio Jules Vernu pod konac književnoga rada. Jedan njegov nećak došao je nekom prilikom k njemu, pa u nastupu iznenadnog ludila trgao revolver i dvaput odapeo u staroga ujaka. Jedno tane pogodi starca u bok – i od toga vremena Jules Verne nije više nikada mogao polaziti na daleke putove, da ondje traži scenarij svojim pripovijestima. Živio je daleko od Pariza, u četvrtom katu svoje kuće u Amiensu, da bude bliži mjesecu i planetima ... Tamo je i umro ostavivši ogroman imetak iza sebe.

Ne pada nam na pamet, da nabrajamo sva njegova djela. Na hrvatski jezik već je odavno preveden »Put oko svijeta za 80 dana«, »Ideja doktora Oxa«, »Put prema središtu Zemlje«, »Dvadeset milja pod morem«, »Put do mjeseca« itd, – a »Djeca kapetana Granta« poznata su svima već i iz kinematografskih predstava.

Neka naša mladež nađe u ovoj knjizi onaj užitak i podstrek živoj svojoj fantaziji, što ga je našla u Sienkiewiczevoj »Žarkoj Africi«!

Djelo »Pet tjedana u balonu« napisao je Jules Verne u ono doba, kad je prodiranje u srce afrikanskoga kontinenta bilo u jeku.

Engleski putnik doktor Fergusson zamišlja ideju, da krene u Afriku i da nadopuni istraživanja predjašnjih putnika. Ali on ne kreće, kako su oni kretali, kopnom, nego se diže u balonu iz Zanzibara, na istočnoj obali afrikanskoj i prelijeće centralnu Afriku poprijeko, doživljuje sijaset i preljeće centralnu Afriku poprijeko, doživljuje sijaset i opasnih i smiješnih pustolovina, gubi napokon i sam balon, te se nakon sviju muka i jada, kad mu već duša u podgrlac stade, hvata opet

evropskoga naselja, francuskoga posjeda na Senegal, na zapadnoj obali afrikanskoj.

Fergusson i njegovi putni drugari: lovac Dick Kennedy i sluga Joe, tri su tipa, koja je Jules Verne umio majstorski ocrtati u skladu s grandioznim poduzećem, što daje u preobilju prilike i interesovanju za velika pitanja, (danas dabome u mnogom već pretečena i nadmašena) i krupnim i sitnim patnjama, i onomu zdravomu humoru, kojim francuski pisac, bez pretjerivanja, i najozbiljnija stvar obasjava i osvježuje.

Djelo je ovo nagradila prvom nagradom Francuska Akademija, a ministarstvo francuske prosvjete uvelo u sve niže i više škole.

(Neredigirani predgovor
prvom hrvatskom izdanju iz 1915.g.)

I.

U svom broju od 15. siječnja 1862. godine, Daily Telegraph je objavio članak sljedećeg sadržaja:

“Afrika će najzad otkriti tajnu svojih prostranih pustinja; Edip našeg doba će odgonetnuti zagonetku koju znanstvenici tijekom šezdeset stoljeća nisu znali riješiti. Nekada se na istraživanje izvora Nila gledalo kao na bezumni pokušaj.

Doktor Barth, slijedeći sve do Sudana put kojeg su označili Denham i Clapperton; doktor Livingstone, ponavlјajući svoja smjela istraživanja od rta Dobre Nade do bazena rijeke Zambezi; kapetani Burton i Speke, otkrivši Velika Jezera u unutrašnjosti – utrli su tri puta suvremenoj civilizaciji; njihova točka križanja do koje još nijedan putnik nije stigao, jest samo srce Afrike. Tamo trebaju biti usmjereni svi napor.

No, djela ovih neustrašivih pionira znanosti bit će nastavljena smjelim pothvatom doktora Samuela Fergussona čijim su se sjajnim istraživanjima naši čitaoci često divili.

Ovaj odvažni istraživač namjerava prijeći u balonu cijelu Afriku od istoka do zapada. Ako smo dobro izviješćeni, polazište ovog čudnovatog putovanja bit će otok Zanzibar na istočnoj obali. Glede odredišta samo je Providnosti dodijeljeno da ga zna.

Ovo je znanstveno istraživanje jučer službeno predloženo Kraljevskom Zemljopisnom Društvu; svota od dvije tisuće i pet stotina funti odobrena je za troškove ovog pothvata.”

Kao što se može pretpostaviti, članak je imao velik odjek; najprije je izazvao buru nevjericu; doktora Fergussona smatrali su čistom izmišljotinom.

Ubrzo se više nije moglo sumnjati; pripreme za putovanje vršile su se u Londonu; lionske tvornice bijahu do bile značajnu narudžbu svile za izradu aerostata; konačno, britanska vlada je stavila na raspolaganje doktoru Fergussonu brod *Resolute*.

Tako, dakle, vjernici, nevjernici, neuki i znanstvenici, svi su imali oči uprte u doktora Fergussona. On je rado davao iscrpne podatke o svojoj ekspediciji. Bio je pristupačan i prirodan kako se samo zamisliti može. Mnogi su hrabri pustolovi

htjeli podijeliti slavu i opasnosti njegovog pothvata, ali ih je on sve redom odbio bez objašnjenja.

Mnogi su pronalazači strojeva pogodnih za upravljanje balonom nudili svoje uređaje. On ne htjede prihvati nijedan od njih.

Doktor Fergusson je imao jednog prijatelja. I mada su im osobine, sposobnosti i narav bile različite, Dick Kennedy i Samuel Fergusson živjeli su kao jedna duša.

Taj Dick Kennedy bio je Škot u pravom smislu riječi, otvoren, odlučan, tvrdoglav. Pokatkad se bavio ribolovom, ali je svugdje i uvijek bio odličan lovac; ništa čudno od izdanka Kaledonije. Isticali su ga kao izvrsnog strijelca iz puške.

Likom je Kennedy jako podsjećao na Halberta Glendinninga, opisanog u Walter Scottovom *Samostanu*. Bio je visok preko šest engleskih stopa¹, vrlo privlačan i prirodan, činilo se da je bio obdaren herkulovskom snagom; lica preplanulog od sunca, očiju crnih i živih, prirodne i vrlo odlučne smjelosti. Najzad, nešto dobro i postojano u čitavoj njegovoj osobi govorilo je u prilog Škota.

Dva su se prijatelja upoznala u Indiji, u vrijeme dok su obojica pripadali istoj pukovniji; dok je Dick lovio tigrove i slonove, Samuel je lovio kukce i skupljao biljke; i jedan i drugi su se mogli pohvaliti vještinom u svom području, i mnoge su rijetke biljke postale doktorov plijen koji je vrijedio truda koliko i par slonovih kljova.

Ova dva mlada čovjeka nisu nikada imala priliku jedan drugome spasiti život niti jedan drugome učiniti kakvu uslugu. Odatle se rodilo čvrsto prijateljstvo. Sudbina ih je katkad udaljavala, ali ih je simpatija uvijek sjedinjavala.

Vrativši se u Englesku, oni su često bili razdvojeni jer je doktor odlazio na svoje daleke ekspedicije; no, čim bi se vratio, nije propuštao posvetiti nekoliko tjedana svom prijatelju Škotu.

Dick je pričao o prošlosti, Samuel je pripremao budućnost: jedan je gledao naprijed, drugi natrag. Odatle nemiran duh kod Fergussona i savršena mirnoća kod Kennedyja.

Nakon putovanja u Tibet doktor gotovo dvije godine nije spominjao nikakve nove ekspedicije; Dick je prepostavio da su se njegovi nagoni za putovanjima i

¹ Oko 1,83 metara.

njegova glad za avanturama stišali. Bio je presretan zbog toga. To bi se, mislio je on, kad-tad moralо loše završiti; ma kako se ponašali, putovanja među ljudožderima i krvoločnim zvijerima nikada nisu bez opasnosti.

Na ovo doktor ne bi ništa odgovarao; ostajao bi zamišljen, zatim bi se upuštao u tajna računanja, provodeći noći u radu s brojevima, vršeći čak pokuse s neobičnim uređajima za koje nitko nije mogao reći čemu služe. Vidjelo se da se nekakva velika ideja stvara u njegovoј glavi.

“O čemu li on to mozga?” pitao se Kennedy kad ga je njegov prijatelj napustio u siječnju vrativši se u London.

Doznao je jednog jutra iz članka u Daily Telegraphu.

“Za Boga miloga!” uzviknu on. “Luđak! Neuračunljiv! Prijeći Afriku u balonu! Samo mu je još to trebalo! Eto, dakle, što je on smisljao dvije godine!”

Na mjestu svih ovih uskličnika zamislite snažne udarce šakom o glavu i dobit ćete predodžbu kakvoj se gimnastici predao čestiti Dick dok je ovo govorio.

Kada je njegova odana sluškinja, stara Elspeth, htjela natuknuti da bi to lako mogla biti prijevara:

“Ma hajte!” odgovori on, “zar ja ne poznajem svog prijatelja? Zar to ne sliči njemu? Putovati zrakom! Eto, ljubomoran je na orlove! Ne, doista, to se neće dogoditi! Ja ћu ga spriječiti! Eh! Da ga se pusti, on bi jednog dana i na mjesec otisao.”

Iste večeri Kennedy, napola uznemiren, napola očajan, sjedne u vlak na stanici General Railway i sutradan stigne u London.

II.

Doktor Fergusson se žurno pripremao za svoje putovanje; osobno je upravljaо gradnjom aerostata unoseći izvjesne izmjene koje je čuvao u najstrožoj tajnosti.

Već odavno on se bijaše posvetio izučавању arapskog jezika i različitih mandingo narječja²: zahvaljujući svojim sposobnostima poliglota, brzo je napredovao.

U međuvremenu ga je njegov prijatelj lovac pratио u stopu, bojeći se, bez sumnje, da mu ovaj ne odleti prije nego s njim razgovara.

Jadni Škot je bio uistinu za žaljenje; više nije mogao pogledati u nebesko plavetnilo bez užasnog straha; doživljavao je, u snu, vrtoglava ljljanja i padove s neizmjernih visina.

Ono što je Dicka posebno bacalo u očaj, bilo je to što je doktor izgledao kao da sebe žrtvuјe njemu, Kennedyju; smatrao ga je neopozivo predodređenim da bude njegov zračni suputnik. U to se više nije sumnjalo. Samuel je nedopustivo zloupotrebljjavao zamjenicu prvog lica množine:

“Mi napredujemo... *mi* ćemo biti gotovi... *mi* ćemo otpovudati...”

Također i posvojni pridjev u jednini:

“*Naš* balon... *naša* košara... *naše* istraživanje.”

Isto tako i u množini:

“*Naše* pripreme... *naša* otkrića... *naša* uspinjanja...”

Dick bi od tog svaki put zadrhtao, iako je odlučio da neće nipošto otpovudati; no, nije htio povrijediti svog prijatelja.

Doktor je imao jednog slугу; ovaj se uslužno odazivao na име Joe; jedna divna priroda; iznimno povjerljiv i bezgranično odan.

Tako, kad je doktor zamislio da prijeđe Afriku zračним putem, za Joea je to bila gotova stvar; prepreka više nije bilo; čim je doktor odlučio otpovudati, on je bio tu – njegov vjerni slуга; jer ovaj čestiti mladić, iako o tome nije uopće govorio, znao je da i on putuje.

² Narječje kojim govore crnci na sjeverozapadu Afrike.

On je već pratio svog gospodara tijekom više putovanja i imao je neko površno znanje iz znanosti, prilagođeno na njegov način; ali naročito se isticao jednom dobroćudnom filozofijom i jednim divnim optimizmom; za njega je sve bilo lako, logično, prirodno, pa stoga, nikad nije imao potrebu žaliti se ili ljutiti. Između ostalih odlika imao je začuđujuću moć i opseg vida; dijelio je s Moestlinom³, Képlerovim profesorom, rijetku osobinu da može odrediti, bez dalekozora, satelite Jupitera i prebrojiti u grupi zviježđa četrnaest zvijezda.

³ Profesor matematike u Tübingenu, krajem 16. stoljeća.

III.

Doktor Fergusson se već dugo bavio pojedinostima svoje ekspedicije. Razumije se da je balon, to divno vozilo određeno da ga prevozi zrakom, bilo predmet njegove stalne brige.

Najprije je, da aerostat ne bi bio prevelikih dimenzija, odlučio ispuniti ga vodikom koji je četrnaest i po puta lakši od zraka. Proizvodnja ovog plina je laka i upravo je on dao najbolje rezultate u aerostatičkim eksperimentima.

Doktor je prema veoma točnim izračunavanjima uvidio da, sa stvarima neophodnim za putovanje i njegovom napravom, ukupna težina, koju treba ponijeti, iznosi četiri tisuće funta⁴; trebalo je, dakle, izračunati snagu podizanja potrebnu za taj teret;

Težina od četiri tisuće funta jednaka je težini istisnutog zraka od četrdeset četiri tisuće osam stotina četrdeset sedam kubičnih stopa⁵, što znači da četrdeset četiri tisuće osam stotina četrdeset sedam kubičnih stopa zraka teži oko četiri tisuće funta.

Davši balonu ovaj obujam od četrdeset četiri tisuće osam stotina četrdeset sedam kubičnih stopa i puneći ga, umjesto zrakom, vodikom koji je četrnaest i po puta lakši, nastaje poremećaj ravnoteže, odnosno razlika od tri tisuće sedam stotina dvadeset četiri funte. Upravo ta razlika između težine plina u balonu i težine okolnog zraka predstavlja snagu penjanja balona.

Međutim, ako se balon ispuni s četrdeset četiri tisuće osam stotina četrdeset sedam kubičnih stopa plina o kojem govorimo, balon bi bio sasvim pun; no, to ne smije biti, jer ukoliko se balon bude penjao među rjeđe slojeve zraka, plin, koji je u njemu, težio bi k širenju da bi najzad raspuknuo omotač. Stoga se baloni, obično, pune do dvije trećine.

Ali doktor, prema izvjesnom planu koji je samo njemu bio poznat, odluči da balon ne napuni više od polovice, a kako mu je trebalo ponijeti četrdeset četiri tisuće osam stotina četrdeset sedam kubičnih stopa vodika, riješi dati svom balonu gotovo dvostruki obujam.

⁴ Oko 1815 kg.

⁵ Oko 166 kubičnih metara.

Odredio mu je onaj izduženi oblik za koji se zna da je pogodniji; vodoravni promjer iznosio je pedeset stopa, a okomiti sedamdeset pet; tako je dobio sferoid čiji je obujam iznosio, otpriklike, devedeset tisuća kubičnih stopa.

Da je doktor mogao upotrijebiti dva balona, njegovi izgledi za uspjeh bili bi veći; doista, u slučaju da jedan prsne u zraku, moglo bi se, bacivši nešto balasta, održati u zraku pomoću drugog. No, upravljanje dvama balonima je vrlo teško budući im je potrebno osigurati istu snagu penjanja.

Nakon dugog razmišljanja Fergusson je oštromnim rasporedom spojio prednosti dvaju balona izbjegavši pritom njihove nedostatke; izradio ih je nejednake veličine i smjestio jednog u drugog. Njegov vanjski balon, kojem je zadržao gore navedene dimenzije, sadržavao je u sebi manjeg, istog oblika, čiji je vodoravni promjer iznosio samo četrdeset pet, a okomiti šezdeset osam stopa. Stoga je volumen tog unutrašnjeg balona iznosio samo šezdeset sedam tisuća kubičnih stopa; on je trebao plivati u plinu koji ga je okruživao; jedan se ventil otvarao između jednog i drugog balona, što je, po potrebi, omogućavalo održavati vezu među njima.

Prednost ovog rasporeda bila je u tome što bi se kod ispuštanja plina radi silaženja ispuštao najprije onaj iz vanjskog balona; makar da se on isprazni potpuno, malo bi ostao netaknut; mogao bi se onda vanjski omotač odbaciti kao nepotreban teret, a drugi balon, ostavši sam, ne bi se izlagao vjetru kao što to čine na pola ispražnjeni baloni.

Štoviše, ako bi se dogodio nesretan slučaj i nastupilo cijepanje vanjskog omotača, unutrašnji bi imao prednost da ostane sačuvan.

Oba balona bijahu izrađena od dvostrukog tkane lionske svile natopljene gutaperkom. Ova gumeno-smolasta smjesa je potpuno nepropusna.

Mreža, namijenjena da nosi košaru, bila je načinjena od vrlo čvrste konoplje; dva ventila bila su predmet najveće pažnje kao da je to krma broda.

Košara, okruglog oblika i promjera oko petnaest stopa, bijaše izrađena od vrbovog pruća, pojačana lakim željeznim okovom i snabdjevena na donjem dijelu elastičnim oprugama namijenjenim ublažavanju udaraca.

Doktor je, uz to, dao napraviti četiri sanduka od lima debljine dvije linije⁶; oni su bili međusobno povezani cijevima koje su imale slavine; njima je dodao jednu zmijoliku cijev promjera dva cola koja se završavala ravnim krajevima nejednakе dužine.

Limeni sanduci su se uglavljavali u dno košare tako da zauzimaju što je moguće manje mesta; zmijolika cijev, koju je tek kasnije trebalo namjestiti, bijaše spakirana odvojeno, kao i jedna jaka Bunsenova električna baterija. Ova je naprava bila tako vješto konstruirana da nije težila više od sedam stotina funta, podrazumijevajući tu i dvadeset pet galona vode u posebnom sanduku.

Instrumenti namijenjeni za putovanje sastojali su se od dva barometra, dva termometra, dvije busole, jednog sekstanta^{BalloonDownload/}, dva kronometra, jednog umjetnog horizonta i jednog altazimuta za mjerjenje visine dalekih i nepristupačnih predmeta.

Snabdjeo se s tri željezna sidra, prethodno isprobana, kao i ljestvicama od tanke, čvrste svile, dugim oko pedeset stopa.

Izračunao je točnu težinu živežnih namirnica; one su se sastojale od čaja, kave, biskvita, usoljenog mesa i pemikana, namirnica koje u malom volumenu sadrže mnogo hranjivih sastojaka. Neovisno od prilične zalihe rakije on spremi dva spremnika za vodu od kojih je svaki primao dvadeset dva galona⁷.

Trošenje ove hrane trebalo je malo po malo smanjiti teret koji je nosio balon. Jer treba znati da je u zraku ravnoteža balona iznimno osjetljiva. Gubitak gotovo neznatnog tereta može izazvati znatna pomicanja s mesta.

Doktor nije zaboravio ni šator koji će pokrивati jedan dio košare, ni pokrivače koji su predstavljali svu putničku posteljinu, ni lovačke puške, niti svoje zalihe baruta i zrna.

Evo kratkog pregleda njegovih raznih računa:

	13
Fergusson	5
	15
Kennedy	3

⁶ Stara mjera, oko 1/12 cola (col = 25,4 mm).

⁷ Oko 100 litara (gal = 4,56 l; 1 gal = 8 pinta; 1 pinta = 0,47 l).

Joe	120
Težina prvog balona	650
Težina drugog balona.....	510
Košara i mreža	280
Sidra, instrumenti, puške, pokrivači	190
Šator, razno posuđe, meso, pemikan,	
biskvit, čaj	386
Kava, rakija, voda	400
Uredaji	700
Težina vodika	276
Balast	200

IV.

Oko 10. veljače pripreme su se bili blizu svome kraju, baloni bijahu potpuno završeni i smješteni jedan u drugom; bili su izloženi jakom pritisku zraka nabijenom o njihove strane; ovaj pokus stvorio je dobro mišljenje o njihovoj izdržljivosti i svjedočio o brigama uloženim prilikom njihove izrade.

16. veljače *Resolute* je bacio sidro ispred Greenwicha. To bijaše brod od osam stotina tona, lako se kretao pa je stoga bio određen za snabdijevanje posljednje ekspedicije sir Jamesa Rossa u polarnim krajevima. Zapovjednik Pennet je bio smatran za neobično ljubaznog čovjeka; naročito se zanimalo za putovanja doktora Fergussona kojeg je cijenio još odavno. Ovaj Pennet je bio više znanstvenik nego vojnik.

Donji dio *Resolutea* bio je preuređen tako da primi aerostat; 18. veljače on je tamo bio prenesen s najvećom pažnjom; smješten je na dno broda kako bi se izbjeglo svako moguće oštećenje; košara i njeni dodaci, sidra, konopci, namirnice, posude za vodu koje će se kasnije napuniti, sve je bilo utovareno pod Fergussonovim nadzorom.

Bilo je utovareno i deset tona sumporne kiseline i deset tona željeza za dobivanje vodika. Ta je količina bila veća od potrebne, ali su se morali spriječiti mogući gubici. Uredaj za proizvodnju plina, a koji se sastojao od tridesetak bačvi, bio je smješten na dno broda.

Sve ove razne pripreme bijahu završene 18. veljače uvečer. Dvije udobno namještene kabine čekale su doktora Fergussona i njegovog prijatelja Kennedyja. Ovaj posljednji se ukrcao na brod s čitavim lovačkim arsenalom: dvjema odličnim dvocijekama i jednim izvrsnim karabinom tvornice Purdey Moore & Dickson iz Edinburgha. Takvim oružjem lovcu nije bilo teško pogoditi divokozu u oko, čak i na udaljenosti od dvije milje; tome je dodao i dva revolvera Colt sa šest metaka za nepredviđene slučajeve; kutija baruta, kesa za streljivo, sačma i meci u dovoljnoj količini nisu prelazili težinu koju je doktor odredio.

Tri putnika se smjestiše na brod 19. veljače; kapetan i njegovi časnici dočekaše ih s puno pažnje; doktor je bio i dalje ozbiljan, zaokupljen jedino svojom

ekspedicijom, Dick uzbuden ne želeći to pokazati, Joe je poskakivao izbacujući svako malo neku dosjetku.

20. veljače, Kraljevsko zemljopisno društvo priredilo je svečanu oproštajnu večeru u čast doktora Fergussona i Kennedyja. Zapovjednik Pennet i njegovi časnici su bili nazočni na ovoj večeri.

Sutradan, 21. veljače, u tri sata ujutro, kotlovi su zvečali; u pet sati dignuto je sidro i *Resolute*, gonjen svojim propelerima, grabio je prema ušću Temze.

Za vrijeme dugih, besposlenih sati vožnje doktor je, pričajući s časnicima, držao prave satove iz zemljopisa. Ovi mlađi ljudi su se oduševljavali otkrićima učinjenim posljednjih četrdeset godina u Africi.

Resolute je jurio prema rtu Dobre Nade; vrijeme je stalno bilo lijepo mada je more bivalo nemirno.

20. ožujka, dvadeset i sedam dana po odlasku iz Londona, počne se na obzoru očrtavati planina Stol; grad Cap, smješten u podnožju polukružno postavljenih brežuljaka, pojavi se u durbinu, i nešto kasnije *Resolute* baci sidro u luci. Ali kapetan se ovdje zaustavio samo da bi uzeo ugljen; bio je to posao od jednog dana; sutradan je brod otplovio na jug da bi zaobišao južnu točku Afrike i ušao u Mozambički kanal.

Stalno povoljan vjetar ubrzavao je *Resolute* prema njegovom odredištu. Plovidba Mozambičkim kanalom protekla je izuzetno mirno. Putovanje morem kao da je bilo dobar predznak za zračno putovanje. Svi su jedva čekali dolazak.

Najzad brod stiže nadomak grada Zanzibara, smještenog na istoimenom otoku, i 15. travnja, u jedanaest sati prije podne, brod se usidri u luci.

Prtljaga trojice putnika bijaše prenijeta u kuću engleskog konzula. Spremali su se istovariti balon na zanzibarsku plažu.

No, prilikom istovara balona, konzul bi izviješten da će se stanovništvo otoka tome silom oduprijeti. Ništa nije tako slijepo kao fanatične strasti. Vijest o dolasku kršćanina koji će se vinuti u zrak bila je primljena s gnjevom; crnci, uzrujaniji od Arapa, vidjeli su u tom planu neprijateljske namjere prema njihovoj religiji; umišljali su da se suncu i mjesecu spremi zlo. Afrička plemena obožavaju ova dva nebeska tijela. Odlučili su, dakle, usprotiviti se ovoj bogohulnoj ekspediciji.

Konzul, izviješten o ovim namjerama, posavjetovao se o tome s doktorom Fergussonom i kapetanom Pennetom. Ovaj nije htio ustuknuti pred prijetnjama; ali ga je njegov prijatelj uspio urazumiti.

“Mi ćemo svakako ostvariti svoju namjeru”, rekao mu je, “a bude li potrebno i sami imamovi vojnici će nam pomoći; ali, dragi kapetane, nesreća brzo stiže; dovoljan je jedan krivi potez da se balon nepopravljivo ošteti i da putovanje nepovratno propadne; treba, dakle, postupati s najvećom opreznošću.”

“Ali što napraviti? Iskrcamo li se na Afričku obalu, naići ćemo na iste poteškoće! Što uraditi?”

“Ništa lakše”, odgovori konzul. “Vidite li one otočice s one strane luke; iskrcajte svoj balon na jedan od njih,ogradite se pojasmom od mornara i nećete se izlagati nikakvoj opasnosti.”

“Izvrsno”, reče doktor, “i moći ćemo na miru završiti svoje pripreme.”

Kapetan prihvati ovaj savjet. *Resolute* se približi otoku Koumbeni. Tijekom prijepodneva 16. travnja, balon je iznesen na sigurno mjesto, usred jedne čistine između velikih stabala.

Čitav dan 17. travnja protekao je u sklapanju uređaja za dobivanje vodika.

Taj je posao započeo sljedeće noći, oko tri sata: trajao je skoro do osam sati. Sutradan se aerostat, zaodjenut svojom mrežom, ljupko njihao iznad košare za putnike, pridržavan mnogobrojnim vrećama napunjениm zemljom. Uređaj za širenje plina montiran je vrlo brižljivo.

Sidra, konopci, instrumenti, pokrivači, šator, namirnice, oružje, trebali su zauzeti u košari mjesto koje im je dodijeljeno; vodom su se snabdjeli u Zanzibaru. Dvije stotine funta balasta bilo je raspoređeno u pedeset vreća položenih na dno košare, ali na dohvati ruke.

Ove pripreme su se završile oko pet sati poslije podne; straže su stalno budno motrile oko otoka, a brodice *Resolutea* su krstarile kanalom.

Crnci su nastavljali izražavati svoj bijes povicima, grimasama i mrštenjem. Vračevi su trčali oko razjarenih grupa potpirujući njihov gnjev; nekoliko je fanatika pokušalo doplivati do otoka, ali bi ih se lako udaljilo.

Oko šest sati uvečer posljednja večera okupi putnike za stolom zapovjednika i njegovih časnika.

Doktor i njegovi prijatelji prespavaše na *Resoluteu*. U šest sati ujutro napustiše svoje kabine i uputiše se na otok Koumbeni.

Balon se lagano ljalao pod daškom istočnog vjetra. Vreće sa zemljom, koje su ga zadržavale, bile su zamijenjene s dvadeset mornara. Zapovjednik Pennet i njegovi časnici su bili nazočni ovom svečanom polasku.

Primicao se trenutak konačnog rastanka. Zapovjednik i njegovi časnici čvrsto zagrliše svoje odvažne prijatelje ne zaboravljajući ni dičnog Joea, ponosnog i veselog. Svako je od prisutnih svakako htio stisnuti ruku doktoru Fergussonu.

U devet sati tri suputnika smjestiše se u košaru; doktor zapalj plamenik. Balon se počne dizati nakon nekoliko minuta. Mornari su morali malo popustiti konopce koji su ga zadržavali. Košara se podigne za dvadesetak stopa.

“Prijatelji”, uzvikne doktor stojeći između svoja dva suputnika i podigavši šešir, “nazovimo naš zračni brod imenom koje će mu donijeti sreću! Neka bude kršten imenom *Victoria!*”

Gromko “hura” odjeknu:

“Živjela kraljica! Živjela Engleska!”

U tom trenutku snaga podizanja aerostata počne naglo rasti. Fergusson, Kennedy i Joe poslaše posljednji pozdrav svojim prijateljima.

“Puštajte sve!” uzviknu doktor.

I *Victoria* se brzo podigne u zrak dok su četiri kanonade s *Resolutea* odjekivale u njenu čast.

16. veljače Resolute je bacio sidro ispred Greenwicha.

V.

Zrak je bio čist, vjetar umjeren; *Victoria* se popne gotovo okomito na visinu od 1 500 stopa, što se vidjelo po depresiji od dva cola manje dvije linije na barometru.

Na toj visini nešto jača struja poneće balon na jugo-zapad. Kakav se veličanstven prizor ukazao pred putnicima! Otok Zanzibar se u cijelosti otkrio pogledima u jednoj zagasitoj boji, kao na ogromnom zemljovidu; polja su sličila uzorcima raznih boja; velike grupe stabala označavale su šume i šumarke.

Stanovnici otoka izgledali su kao kukci. Povici "hura" i vika utihnuše malo po malo u atmosferi, jedino je još topovska paljba s broda odzvanjala u unutrašnjem dijelu aerostata.

"Kako je sve ovo lijepo!" uzviknu Joe prekidajući po prvi put tišinu.

Nije dobio odgovor. Doktor je bio zauzet promatranjem promjena na barometru i bilježenjem raznih pojedinosti u svezi sa uspinjanjem.

Kennedy je gledao i nije se mogao nagledati.

Sunčeve zrake su pomagale plameniku, pritisak plina se povećavao. *Victoria* dosegne visinu od 2 500 stopa.

Resolute je izgledao kao mala barčica, a afrička obala se ocrtavala na zapadu kao golemi porub od pjene.

"Ništa ne govorite?" izusti Joe.

"Gledamo", odgovori doktor usmjeravajući svoj durbin prema kontinentu.

"Što se mene tiče, ja moram govoriti."

"Kako hoćeš! Joe, govari koliko te volja."

I Joe, sam za sebe, izvede popriličan broj onomatopeja. Oh! Ah! Eh! su naprosto izviralji iz njegovih usta.

Dok su prelazili preko mora, doktor je smatrao da bi bilo dobro zadržati istu visinu; mogao je promatrati obalu na većoj širini; termometar i barometar, koji su visjeli u unutrašnjosti poluotvorenog šatora, bili su mu stalno na oku.

Nakon dva sata *Victoria*, nošena brzinom od nešto više od osam milja na sat, osjetno se primakne obali. Doktor odluči približiti se zemlji; smanji plamen i ubrzo se balon spusti na tri stotine stopa od zemlje.

Nalazio se iznad Mrime, kako se zove taj dio istočne afričke obale; širok pojas mangovih šuma štitio je njenu obalu; zbog oseke su mogli vidjeti debele žile ovog drveća nagrizane zubima Indijskog oceana. Na obzoru su se polukružno redale pješčane dine koje su nekad činile obalu, a na sjeverozapadu je brdo Nguru ispružilo svoj vrh.

Victoria proleti blizu jednog sela koje je doktor prema svojim zemljovidima raspoznao kao Kaole. Sve okupljeno stanovništvo je urlalo od bijesa i straha; strijele su se uzaludno usmjeravale na to zračno čudovište koje se veličanstveno njihalo nad njihovim nemoćnim bijesom.

Vjetar je nosio prema jugu, ali doktor se nije uznemiravao zbog tog pravca; on mu je, naprotiv, omogućavao slijediti put koji su prešli kapetani Burton i Speke.

Kennedy je, najzad, postao rječit kao Joe; uzajamno su si upućivali izraze divljenja.

“Pih, diližansa!” govorio je jedan.

“Pih, parobrod!” govorio je drugi.

“Pih, željeznica!” odgovorio je Kennedy, “kojom prolaziš kroz zemlje, a ne vidiš ih!”

“Ali s balonom!” nastavi Joe, “čovjek ne osjeća da ide, a priroda se sama ukazuje pred njegovim očima!”

“Kakav prizor! Kakva divota! Kakav zanos! San u mreži za ljunjanje!”

Kraj se odlikovao izuzetnom plodnošću. Krivudave i uske staze gubile su se pod svodovima zelenila. Nadlijetalji su obradena polja duhana, kukuruza, ječma u punom zrenju; tu i тамо široka rižina polja s ravnim stabljikama i cvjetovima grimizne boje. Vidjele su se i ovce, i koze zatvorene u velikim ogradama od kolaca koje su ih čuvale od zubi leoparda. Bujno raslinje pokrivalo je izdašno tlo. U brojnim selima su se ponavljale scene vike i zaprepaštenja na pojavu *Victorije* i doktor Fergusson se oprezno držao izvan dosega strijela; stanovnici, okupljeni oko svojih zbijenih koliba, pratili su dugo putnike svojim uzaludnim kletvama.

U podne, pogledavši zemljovid, doktor zaključi da se nalazi iznad predjela Uzaramo. Zemljiste je izgledalo načičkano stablima kokosa, papaje i pamuka iznad kojih je *Victoria* izgledala kao da se igra. Joeu je ovo bilje izgledalo sasvim prirodno budući da se radilo o Africi. Kennedy je primijetio zečeve i prepelice koje kaо da su

tražile puščano zrno; ali to bi bilo samo bacanje baruta zbog nemogućnosti da se divljač pokupi.

Zrakoplovci su putovali brzinom od dvanaest milja na sat i ubrzo su se našli na $38^{\circ}20'$ dužine iznad sela Tounda. Pokatkad se mogla opaziti poneka karavana kako se odmara u "kraalu" čekajući večernju svježinu da nastavi put. To su prostrana mjesta okružena živicama i džunglom gdje se trgovci sklanjaju ne samo od divljih zvijeri, nego i od pljačkaških plemena iz okolice. Vidjeli su domoroce kao trče i bježe ugledavši *Victoriju*. Kennedy ih je želio pobliže osmotriti; ali se Samuel stalno opirao toj namjeri.

"Poglavice su naoružane musketama", reče on, "a naš bi balon bio previše laka meta njihovim mećima."

"Bi li rupa od metka izazvala pad?" upita Joe.

"Ne odmah; ali bi uskoro ta rupa postala široka poderotina kroz koju bi se ispuhao sav naš plin."

"Držimo se onda na poštenoj udaljenosti od tih bezbožnika. Što li samo misle gledajući nas kako lebdimo u zraku? Siguran sam da im dolazi želja da nas obožavaju."

"Neka nas obožavaju", odgovori doktor, "ali iz daljine. Tako se nema što izgubiti. Pogledajte, kraj već mijenja svoj ^{BalkanDownload} izgled; sela su rjeđa; stabla manga su nestala; oni ne uspijevaju na ovoj zemljopisnoj širini. Tlo postaje brdovito i nagovještava bliske planine."

"Doista", reče Kennedy, "čini mi se da vidim neke uzvisine na onoj strani."

"Na zapadu... to su prvi vijenci Ourizare, bez sumnje, brdo Duthumi iza kojeg ćemo se skloniti i provesti noć. Pojačat ću plamen u plameniku: moramo držati visinu od pet do šest stotina stopa."

"Nećemo putovati noću?" upita lovac.

"Ne, koliko god to bude moguće; s opreznošću i pažnjom moglo bi se to izvesti bez opasnosti, ali nije dovoljno prijeći Afriku, treba je vidjeti."

"Dosad se nemamo na što požaliti, gospodaru. Umjesto pustinje, najobrađenija i najplodnija zemlja na svijetu! Vjerujte, onda, geografima!"

“Pričekajmo, Joe, pričekajmo; vidjet ćemo kasnije.” Oko šest i po sati uvečer, *Victoria* se nađe nasuprot brda Duthumi; da bi ga prešla, morala se podići preko tri tisuće stopa.

U osam sati sletjela je niz suprotnu stranu brda, čija je padina bila blaža; izbacise sidra izvan košare i jedno, naišavši na grane jednog ogromnog kaktusa, zakači se za nj. Odmah Joe sklizne niz konopac i čvrsto ga veže. Svilene ljestvice mu bijahu ispružene i on se spretno njima popne. Balon je stajao skoro nepomično zaklonjen od istočnog vjetra.

Odlučili su noć podijeliti na tri smjene, kako bi svaki, kad na njega dođe red, bdio nad ostalom dvojicom.

VII.

Noć je protekla mirno; međutim u subotu, probudivši se, Kennedy se požali na umor i drhtavicu od groznice. Vrijeme se mijenjalo; nebo pokriveno gustim oblacima izgledalo je kao da se priprema za novi potop. Sumoran je kraj taj Zungomero gdje kiši bez prestanka, osim možda tijekom petnaestak dana u siječnju.

Ubrzo jak pljusak zaspe putnike.

“Gadan kraj”, reče Joe, “i čini mi se da se gospodin Kennedy ne osjeća dobro zato što smo ovdje prenoćili.”

“Doista, imam dosta jaku groznicu”, izjavi lovac.

“Nikakvo čudo, dragi Dick, nalazimo se u veoma nezdravom predjelu Afrike; ali se tu nećemo dugo zadržati. Na put!”

Zahvaljujući vještom manevriranju Joea, sidro bi otkačeno i pomoću ljestvica Joe se vrati u košaru. Doktor brzo razrijedi plin i *Victoria* nastavi let tjerana prilično jakim vjetrom.

Kroz ovu kužnu maglu jedva se naziralo nekoliko kolibica. Krajolik je mijenjao svoj izgled. U Africi često nezdravi predjeli male površine graniče s predjelima koji su potpuno zdravi.

Kennedy je očigledno bio bolestan i grozница je lomila njegovu snažnu prirodu.

“A nije, ipak, prilika da se bude bolestan”, reče on zamotavši se u svoj pokrivač i legavši pod šator.

“Malo strpljenja, dragi Dick”, reče doktor Fergusson, “i ti ćeš uskoro ozdraviti.”

“Ozdraviti! Vjere mi! Samuel, ako imaš u svojoj putnoj apoteci kakav lijek koji bi me podigao na noge, daj mi ga odmah. Progutat ću ga zatvorenih očiju.”

“Imam nešto bolje, prijatelju Dick, dat ću ti besplatni lijek protiv groznice.”

“A kako ćeš to izvesti?”

“Vrlo jednostavno. Popet ću se iznad ovih oblaka koji nas zalijevaju i udaljiti se iz ove kužne sredine. Daj mi samo deset minuta da razrijedim plin.”

Nije ni prošlo deset minuta, a putnici su već izišli iz vlažne zone.

“Pričekaj malo, Dick, i osjetit ćeš utjecaj čistog zraka i sunca.”

“Eto lijeka!” reče Joe. “Pa to je čudesno!”

“Ne! To je sasvim prirodno.”

“Oh! Što se prirodnosti tiče, u to ne sumnjam.”

“Šaljem Dicka na čisti zrak kako to svakodnevno rade u Europi ili kao na Martiniqueu, odakle bih ga poslao na Pitone da izbjegne žutu groznicu.”

“Ah to! Ovaj balon je pravi raj”, reče Kennedy koji se već bolje osjećao.

“U svakom slučaju, on nas tamo vodi”, odgovori Joe ozbiljno.

Bijaše zanimljivo gledati ogromne oblake, nagomilane u tom trenutku ispod košare, kako se valjaju jedan preko drugoga. Victoria je dosegla visinu od četiri tisuće stopa. Termometar je pokazivao izvjestan pad temperature. Zemlja se više nije vidjela. Na pedesetak milja zapadno brdo Rubeho dizalo je svoju svjetlucavu glavu.

Tri sata kasnije doktorovo proročanstvo se ispunii, Kennedy više nije drhtao u grozniči i doručkovao je s tekom.

“Ovo zamjenjuje kininov sulfat”, reče on zadovoljno.

“Doista”, izusti Joe, “ovdje ću se povući pod stare dane.”

Oko deset sati ujutro nebo se raščisti. Stvorii se jedna pukotina u oblacima; ponovno se pojavi zemlja; *Victoria* joj se neosjetno približi. Doktor Fergusson potraži struju koja bi ga odnijela dalje na sjeveroistok, i nađe je na šest stotina stopa od zemlje. Zemljiste postajaše neravnije, čak brdovito. Pokrajina Zungomero iščezne na istoku zajedno sa zadnjim kokosovim stablima te zemljopisne širine.

Uskoro se jasnije ocrtase rubovi neke planine. Tu i tamo dizao se poneki vrh. Trebalо je svakog trenutka budno paziti na oštре vrhove koji kao da su iznenadno nicali pred njima.

“Mi smo usred grebena”, reče Kennedy.

“Budi miran, Dick, nećemo se sudariti.”

“Ipak, lijep način putovanja”, odvrati Joe.

Doista, doktor je manevrirao svojim balonom izvanredno vješto.

Oko jedanaest sati prijeđoše kotlinu Imenge; plemena, raštrkana po ovim brežuljcima, uzaludno su prijetila *Victoriji* svojim oružjem; najzad stigoše do posljednjih brda i dolina koje prethode Rubehu.

Putnicima je bilo jasno da se nalaze u brdovitom kraju.

“Pazite!” reče doktor Fergusson. “Približavamo se Rubehu čije ime na jeziku domorodaca znači ‘vrata vjetrova’. Bilo bi dobro zaobići oštре vrhove na izvjesnoj visini. Ako je moј zemljovid točan, popet ćemo se na visinu iznad pet tisuća stopa.”

“Hoćemo li se često penjati u te visoke zone?”

“Rijetko; visina afričkih planina je osrednja u odnosu na europske i azijske vrhove. No, u svakom slučaju, naša *Victoria* bi ih lako prešla.”

Uskoro se plin razrijedi pod djelovanjem topline i balon naglo krene uvis. Širenje vodika nije, uostalom, predstavljalo ništa opasno, a огромни volumen aerostata bio je ispunjen samo tri četvrtine; barometar, padom od oko osam cola, pokaže uzdizanje od šest tisuća stopa.

Na šest stotina stopa gustoća zraka je već osjetno opala; tu se zvuk sporo prenosi, a glas se slabije čuje. Izgled stvari postaje nejasan. Pogledom se mogu uočiti samo veliki, jasno određeni oblici; ljudi, životinje postaju potpuno nevidljivi; putovi su trake, a jezera bare.

Uskoro se *Victoria* spusti niz suprotnu padinu Rubeha, nadljećući jednu šumovitu kosu, obraslu tamno-zelenim raslinjem; zatim naiđoše oštři vrhovi u nekoj vrsti pustinje, ispred pokrajine Ugogo; nešto niže prostirale su se žute ravnice, spržene suncem, ispucale, posute ovdje-ondje slanim biljem i trnovitim žbunjem. Nekoliko šumaraka, koji dolje, niže prelaziše u šume, uljepšaše vidik. Doktor se približi zemljji, sidra bijahu bačena i jedno od njih se zakači za grane jedne ogromne divlje smokve.

Joe, brzo skliznuvši na stablo, učvrsti pažljivo sidro; doktor ostavi plamenik upaljen kako bi sačuvao balonu izvjesnu snagu penjanja koja će ga održati u zraku. Vjetar se bijaše gotovo odjednom smirio.

“A sada”, reče Fergusson, “uzmi dvije puške, prijatelju Dick, jednu za tebe, drugu za Joea, i nastojite donijeti nekoliko dobrih odrezaka antilopinog mesa. To će nam biti večera.”

“U lov”, vikne Kennedy.

On siđe s košare. Joe se bijaše spustio s grane na granu i čekao ga rastežući se. Doktor, olakšan za težinu svojih prijatelja, mogao je potpuno ugasiti plamenik.

“Nemojte odletjeti, gospodaru!”, dovikne Joe.

“Ne brini, mladiću, čvrsto sam privezan. Sređivat ću svoje bilješke. Dobar ulov i budite na oprezu! Uostalom, ja ću odavde paziti na okolinu i na najmanje sumnjivu stvar ispaljiti ću iz puške. To će biti znak da se vratite.

“U redu!” odgovori lovac.

VII.

Zemlja, neplodna, suha, glinena, raspucana od topline, izgledala je pusta; ovdje-ondje poneki trag karavana, izblijedjeli kosturi ljudi i životinja, napola istrunuli i pomiješani u prašini.

Nakon pola sata hoda Dick i Joe zađoše u šumu kaučukovca, širom otvorenih očiju i s prstom na obaraču. Nisu znali s kim bi se mogli susresti. Iako nije bio strijelac, Joe je vješto rukovao vatrenim oružjem.

“Hodanje čini dobro, gospodine Dick, no ipak, ovaj teren baš nije pogodan”, reče spotičući se o komade kvarca kojima je tlo bilo posuto.

Kennedy da znak svome suputniku da zašuti i zastane. Trebalо se snaći bez psa, i ma kako bio spretan Joe, on nije mogao imati nos jednog pticara ili hrta.

U koritu jedne bujice, gdje zaostade još nekoliko barica, gasilo je žeđ stado od desetak antilopa. Ove ljupke životinje, namirisavši opasnost, izgledahu uznemirene. Između svakog gutljaja brzo su podizale svoje lijepe glave i mičući nozdrvama njušile zrak koji je donosio povjetarac iz smjera gdje su bili lovci.

Kennedy zaobiđe nekoliko žbunova, dok je Joe ostao nepomičan; dođe do puškometa i opali. Stado nestane u tren oka; samo jedan mužjak, pogoden iza plećke, padne kao gromom ošinut. Kennedy pritrča svojoj žrtvi.

Bila je to divna životinja, blijedoplave boje koja se prelijevala u sivu, dok su joj trbuš i unutrašnja strana nogu bile snježno bijele.

Kennedy odmah započne graditi kameno ognjište u kojem je nekoliko trenutaka kasnije buktio plamen.

Joe je isjekao iz tijela antilope dvanaestak kotleta i komade najmekše pečenice što se uskoro pretvoriše u ukusno pečenje.

“Ovo će se svidjeti prijatelju Samuelu”, reče lovac.

“Znate li na što mislim, gospodine Dick?”

“Pa na ono što radiš, bez sumnje, na kotlete.”

“Ni najmanje. Mislim na izraze naših lica ukoliko ne zateknemo balon.”

“Lijepo! Kakva pomisao! Želiš da nas doktor napusti?”

“Ne, ali ako se sidro otkači?”

“Nemoguće. Uostalom Samuel bi se znao ponovno spustiti; on rukuje svojim balonom veoma uspješno.”

“Ali ako ga vjetar odnese, ako ne uzmogne vratiti se do nas?”

“Hajde, Joe, prestani s tim pretpostavkama; nisu nimalo smiješne.”

“Ah! Gospodine, sve što se u svijetu događa prirodno je; sve je moguće, dakle, sve treba predvidjeti...”

U tom trenutku jedan pucanj iz puške odjekne zrakom.

“Hej!” uzvikne Joe.

“Moja puška! Poznajem njen prasak!”

“Znak!”

“U opasnosti smo!”

“Ili je možda on”, odgovori Joe.

“Krenimo!”

Lovci brzo pokupiše svoju lovinu i krenuše natrag istim putem, vodeći se slomljenim granama koje je Kennedy ostavio kao putokaz. Gustoća šume nije im dozvoljavala vidjeti *Victoriju* od koje nisu mogli biti jako udaljeni.

Začuje se drugi pucanj.

“Ovo je ozbiljno”, reče Joe.

“Lijepo, još jedan pucanj.”

“To meni sliči na samoobranu.”

“Požurimo!”

Trčali su iz sve snage. Izbivši na rub šume, ugledaše najprije *Victoriju* na svom mjestu i doktora u košari.

“Što je?” upita Kennedy.

“Blagi Bože!”, uzvikne Joe.

“Što vidiš?”

“Tamo, grupa crnaca je opkolila balon!”

Doista, dvije milje odatle, tridesetak prilika guralo se gestikulirajući, urlajući i skačući u podnožju divlje smokve. Neki, koji su se bili popeli na stablo, približavali su se najvišim granama. Opasnost je izgledala neizbjježna.

“Moj gospodar je izgubljen”, uzvikne Joe.

“Dosta, Joe, budi hladnokrvan. Život četvorice tih crnaca je u našim rukama. Naprijed!”

Prešli su milju puta izvanredno brzo, kada se iz košare prolomi novi pucanj; on pogodi jednog krupnog nesretnika koji se penjao uz konopac od sidra. Beživotno tijelo padalo je s grane na granu, pa ostade visjeti na dvadesetak stopa od zemlje, dok su mu ruke i noge mlatarale u zraku.

“Eh!” protisne Joe zastavši, “Čime li se samo drži ta beštija tamo?”

“Nebitno je”, odgovori Kennedy, “trčimo, trčimo!”

“Ah! Gospodine Kennedy”, uzvikne Joe prasnuvši u smijeh. “Svojim repom, svojim repom! Majmun! To su samo majmuni.”

“Još gore nego da su ljudi”, odgovori Kennedy uskočivši usred gomile koja je urlala.

Bio je to čopor sinosefala⁸, veoma opasnih, krvoločnih i divljih, užasnog izgleda zbog psećih njuški. Međutim, nekoliko pucnjeva iz puške lako ih urazumi i ova horda, kreveljeći se, pobježe ostavljujući na zemlji nekoliko svojih.

U tren oka Kennedy dohvati ljestvice; Joe se popne na divlju smokvu i odveže sidro; košara se spusti do njega i on se popne bez teškoća! Nekoliko trenutaka kasnije, *Victoria* se podigne i uputi prema istoku nošena umjerenim vjetrom.

“I to mi je neki napad!”, reče Joe.

“Pomislili smo da su te opkolili urođenici.”

“Ma što bilo”, reče Fergusson, “ovaj napad majmuna mogao je imati najozbiljnije posljedice. Da se sidro otkačilo pod njihovim neprestanim drmanjem, tko zna gdje bi me vjetar odnio!”

“Što sam vam govorio, gospodine Kennedy?”

“Bio si u pravu, Joe; ali baš u tom trenutku si pripremao kotlete od antilope koji su mi, na sam pogled, već otvarali apetit.

“Doista, to vjerujem”, odgovori doktor, “meso antilope je izvrsno.”

“U to se možete uvjeriti, gospodine, stol je postavljen.”

“Vjere mi!” reče lovac, “ovi komadi divljači imaju miris koji nije za podcjenjivanje.”

⁸ Majmuni – psi.

“Divno! Živio bih od antilopinog mesa do kraja života”, odgovori Joe punim ustima, “pogotovo uz čašu groga⁹ da si olakšam probavu.”

Joe posluži spomenuto piće koje bi ispijeno.

“Za sad ovo ide dosta dobro”, reče on.

“Vrlo dobro”, odgovori Kennedy.

Bilo je tada četiri sata poslije podne; *Victoria* naiđe na bržu struju; zemljište se neosjetno dizalo i barometar uskoro pokaže visinu od 1500 stopa nadmorske visine.

Noć je bila hladna, temperatura je bila čak za 27° niža od dnevne. S mrakom je otpočeo noćni koncert životinja koje su žeđ i glad tjerale iz njihovih skrovišta; žabe su pustile svoj glas soprana, udvostručen kmečanjem šakala, dok je snažan bas lavova držao takt ovom živom orkestru.

Zauzevši ponovno ujutro svoje mjesto, doktor Fergusson pogleda svoju busolu i primijeti da je vjetar promijenio pravac tijekom noći. *Victoria* je prelazila Mabunguru, kamenit predio, posut blokovima sijenita divnog sjaja; mnogobrojne kosti bivola i slonova bijelile su se ovdje-ondje, bilo je malo drveća osim na istoku dubokih šuma u kojima se skrivalo nekoliko sela.

Oko sedam sati neka okrugla stijena, otprilike dvije milje dugačka, pojavi se kao neki ogromni kornjačin oklop.

“Na dobrom smo putu”, reče doktor Fergusson. “Evo Jihoue-la-Mkoa, gdje ćemo se zaustaviti nekoliko trenutaka. Obnovit ću količinu potrebne vode za snabdijevanje plamenika; pokušajmo se negdje zakačiti.”

“Ima malo drveća”, odgovori lovac.

“Ipak, pokušajmo; Joe, baci sidra.”

Balon, gubeći malo po malo svoju snagu penjanja, približi se zemlji; sidra poletješe; krak jednog padne u jednu pukotinu stijene i *Victoria* ostane nepomična.

Zemljovidi su ukazivali na velike bare na zapadnoj padini Jihoue-la-Mkoa. Joe se tamo uputi sam s jednom bačvom koja je mogla sadržavati oko desetine galona; našao je bez teškoće označeno mjesto nedaleko od jednog malog napuštenog sela, snabdije se vodom i vrati natrag za manje od tri četvrt sata.

⁹ Englesko žestoko alkoholno piće.

Voda je bila bez teškoće ukrcana jer se košara spusti gotovo do zemlje; Joe je mogao iščupati sidro i spretno uskočiti pored svog gospodara. Odmah zatim ovaj pojača plamen i *Victoria* ponovno krene svojom nebeskim putem.

Oko dva sata po divnom vremenu, pod suncem koje je peklo i gušilo i najmanje strujanje zraka, *Victoria* je lebdjela iznad grada Kazeha, smještenog 350 milja od obale.

“Iz Zanzibara smo krenuli u devet sati ujutro”, reče doktor Fergusson gledajući svoje bilješke, “i nakon dva dana putovanja, prešli smo s našim skretanjem oko 500 milja. Kapetanima Burtonu i Spekeu trebalo je četiri i po mjeseca da bi prešli isti put!”

VIII.

Kazeh, važna točka Srednje Afrike, zapravo nije grad; istinu govoreći, u unutrašnjosti zemlje nema gradova. Kazeh je samo skup šest prostranih vrtača. Tu su zbijene kućice i kolibe za robe s malim dvorištima i vrtovima, brižljivo njegovanim; luk, krumpir, patlidžan, tikve i veoma ukusne gljive divno su uspijevali.

Uokolo ovih vrtača i urođeničkih koliba nalazile su se mnogobrojne prostrane zaravni za tržnice, lijepo drveće i svježa hladovina, i to je Kazeh.

Tu je glavno sastajalište karavana: onih s Juga s robovima i tovarima slonovače i onih sa Zapada koji izvoze pamuk i stakleni nakit plemenima Velikih jezera.

Na tržnicama vlada stalna živost i galama kojoj je teško naći ime, a koju čine vika nosača mješanaca, lupa bubnjeva, zvuci roga, njištanje mazgi, njakanje magaraca, pjevanje žena, brbljanje djece i udarci jemadarovom trstikom koji daju takt ovoj pastirskoj simfoniji.

Odjednom ova živost, ovo kretanje, ova galama naglo prestane. *Victoria* se bijaše pojavila na nebu; veličanstveno je lebjdela i lagano se spuštala zadržavajući okomitu liniju. Ljudi, žene, djeca, robovi, trgovci, Arapi, crnci, svi su iščeznuli i sakrili se u kolibe.

“Dragi moj Samuele”, reče Kennedy, “nastavimo li izazivati slične utiske, teško ćemo uspostaviti trgovačke odnose s ovim ljudima.”

“Dobro!” odgovori doktor. “U prvi tren, ovi su se urođenici uplašili. No, uskoro će se vratiti, iz praznovjerja ili radoznalosti.”

“Mislite, gospodaru?”

“Vidjet ćemo; ali bilo bi pametno ne približavati im se previše; *Victoria* nije oklopni i naoružani balon; odnosno, nije zaštićena ni od zrna ni od strijela.”

Victoria, približivši se neosjetno zemlji, zakači jedno svoje sidro na vrh stabla blizu tržnice.

U tom trenutku svo stanovništvo počne izlaziti iz svojih skrovišta; glave su oprezno izvirivale. Nekoliko “Waganga”, prepoznatljivih po ukrasima od šiljastih školjki, smjelo priđoše; bijahu to mjesni vračevi.

Malo po malo oko njih se skupi gomila, opkoliše ih žene i djeca, bubenjevi su se takmičili u bučnosti, ruke su se sklapale i pružale prema nebu.

Na pokret ruke jednog od vračeva sva se ova buka pretvorila u mrtvu tišinu. On uputi nekoliko riječi putnicima, ali na nepoznatom jeziku.

Doktor Fergusson, ne razumjevši ga, uputi nasumce nekoliko arapskih riječi i odmah mu bi odgovoreno na istom jeziku.

Govornik se bijaše s užitkom upustio u dug kitnjast govor; doktor je ubrzo shvatio da *Victoriju* smatraju samim Mjesecom, ljubaznim božanstvom koje se udostojalo, spustivši se sa svoja tri Sina, učiniti gradu čast koja nikad neće biti zaboravljena u ovoj zemlji, Sunčevoj ljubimici.

Doktor odgovori s velikim dostojanstvom da Mjesec svakih tisuću godina ide u obilazak imajući potrebu pokazati se svojim obožavateljima izbliza; on ih stoga zamoli da se ne ustručavaju, već da iskoriste božansku nazočnost izloživši svoje potrebe i želje.

Vrač zatim odgovori da sultan Mwani, bolestan već dugi niz godina, traži pomoć s Neba, te poziva Mjesečeve Sinove da ga posjete.

Doktor izvijesti svoje suputnika o pozivu.

“I ti ćeš otići k tom crnačkom kralju?” upita lovac.

“Sigurno. Ovi ljudi mi izgledaju dobronamjerni; mirno je, nema ni daška vjetra! Nemamo se što bojati za *Victoriju*. ”

“Ali što ćeš učiniti?”

“Ne brini, dragi Dick; izvući ću se s malo lijekova.”

Zatim, obraćajući se gomili:

“Sažalivši se nad vladarom, dragom djeci Unyamwezyja, Mjesec nam je povjerio brigu za njegovo ozdravljenje. Neka se pripremi dočekati nas!”

Vika urođenika se udvostruči; živo su tražili nebesku pomoć.

“Evo, evo!” javi se Joe, “čini mi se da se pomalo zapovjednički odnose prema svom dobrom Mjesecu i njegovim božanskim Sinovima.”

Doktor se, uzevši svoju putnu apoteku, spusti na zemlju, dok je Joe išao ispred njega. Ovaj, ozbiljan i dostojanstven kako i dolikuje, sjedne ispod ljestvica prekriživši noge na arapski način, a jedan dio gomile ponizno stane u krug oko njega.

Za to se vrijeme doktor Fergusson, praćen zvukovima instrumenata, polako približavao “kraljevskom skrovištu” koje je bilo dosta izvan grada; bilo je oko tri sata poslije podne i sunce je sjalo.

Doktor uđe u palaču. Tamo se galama, usprkos sultanovoj bolesti, udvostruči pri njegovom dolasku. On priđe drvenoj vladarevoj postelji i tamo vidje čovjeka od četrdesetak godina, potpuno otupjelog orgijama različitih vrsta. Bolest, koja je trajala godinama, bila je ništa drugo do neprekidno pijanstvo. Ovaj kraljevski pijanac bijaše gotovo bez svijesti i nikakav ga amonijak ne bi postavio na noge.

Kraljevi miljenici i žene, pavši na koljena, klanjali su se tijekom ove svečane posjete. Pomoću nekoliko kapljica jakog lijeka za srce, doktor na trenutak vrati u život ovo obamrlo tijelo; sultan učini jedan pokret koji bi dočekan pojačanom vikom u doktorovu čast, budući da truplo već nekoliko sati nije davalo nikakvih znakova života.

Doktor, kojem je to sve dozlogrdilo, ukloni brzim pokretom svoje suviše nametljive obožavatelje i iziđe iz palače. Uputi se prema *Victoriji*. Bilo je šest sati uvečer.

Joe je, za vrijeme njegove odsutnosti, mirno čekao ispod ljestvica; gomila mu je odavala najveće počasti. Kao pravi Mjesec Sin, on im je to dopuštao. Za jedno božanstvo, on je imao izgled čestitog čovjeka, nimalo gordog, čak prisnog s Afrikankama koje ga se nisu mogle nagledati.

Doktor se vraćao što je brže mogao usred gomile koja je urlala i išla u neredu. Vračevi i poglavice su izgledali jako bijesni. Opkoliše doktora; gurali su ga i prijetili mu.

Čudan preokret! Što se dogodilo? Da nije sultan umro u rukama svog nebeskog liječnika?

Kennedy primijeti sa svog mjesta opasnost ne razumjevši joj razlog. Balon, snažno tjeran razrijeđenim zrakom, zategne konopac kojim je bio privezan, nestrpljiv da se digne u zrak.

Doktor stigne do dna ljestvica. Praznovjeran strah je još uvijek zadržavao gomilu da ga napadne, on se brzo popne uz ljestvice, a Joe ga je spretno slijedio.

“Ne gubimo ni trenutka”, reče mu gospodar, “Ne pokušavaj otkačiti sidro! Presjeći ćemo konopac! Idi za mnom!”

“Ali što je?” upita Joe uskačući u košaru.

“Što se dogodilo?” zapita Kennedy držeći pušku u ruci.

“Gledajte!” odgovori doktor pokazujući obzor.

“Pa, što?” upita lovac.

“Pa, to! Mjesec!”

Mjesec se, uistinu, dizao crven i sjajan, kao vatrena lopta, na plavetnoj pozadini. To je doista bio on! On i *Victoria*!

Ili su postojala dva mjeseca, ili su stranci bili samo varalice, spletkari, lažni bogovi!

To su bile misli gomile. Odatle preokret u ponašanju.

Joe nije mogao zadržati grohotan smijeh. Stanovnici Kazeha, shvativši da im plijen izmiče, počeše vikati; lukovi i puške usmjeriše se prema balonu.

No, jedan od vračeva da znak. Oružje bi spušteno; on se popne na stablo u namjeri da dohvati konopac od sidra i povuče uređaj na zemlju.

Joe se baci naprijed sa sjekirom u ruci.

“Hoću li odsjeći?” upita on.

“Pričekaj”, odgovori doktor.

“Ali ovaj crnac?..”

“Možda uspijemo spasiti naše sidro, a stalo mi je do njega. Bit će vremena da presiječeš.”

Vrač je, penjući se na stablo, lomio grane i tako otkačio sidro; ono se, snažno povučeno balonom, zakači vraču između nogu i ovaj, jašući neočekivano na ovom krilatom konju, krene u zračna prostranstva.

Zaprepaštenje gomile je bilo veliko vidjevši jednog od svojih Waganga kako se uputio na nebo.

“Hura!” uzvikne Joe dok se *Victoria*, zahvaljujući svojoj snazi penjanja, dizala velikom brzinom.

“On se dobro drži”, reče Kennedy, “jedno malo putovanje neće mu škoditi.”

“Hoćemo li odmah otkačiti ovog crnca?” upita Joe.

“Koješta!” odgovori doktor, “spustit ćemo ga mirno na zemlju i vjerujem da će nakon ovog događaja njegova vračevska moć izuzetno narasti u očima njegovih suvremenika.”

“Oni su ga u stanju učiniti bogom!” uzvikne Joe.

Victoria je dosegla visinu od oko tisuću stopa. Crnac se grčevito držao za konopac. Šutio je, oči su mu bile nepomične. Njegov strah se miješao s čuđenjem. Lagani vjetar sa zapada nosio je balon izvan grada. Pola sata kasnije doktor, spazivši pusti kraj, smanji plamen u plameniku i približi se zemlji. Na dvadeset stopa od zemlje crnac se brzo odluči; skoči, dočeka se na noge i počne bježati prema selu Kazehu, dok se *Victoria*, iznenada olakšana, ponovno popne uvis.

Crnac se grčevito držao za konopac.

IX.

Prema sjeveru se nebo pokrivalo velikim oblacima, onim zloslutnim i teškim. Dosta jak vjetar nosio je *Victoriju* u pravcu sjever-sjeveroistok. Plavetni svod iznad nje je bio čist, ali se osjećala sparina.

Oko osam sati uvečer putnici su se nalazili na $32^{\circ}40'$ zemljopisne dužine i $4^{\circ}17'$ zemljopisne širine; zbog skore oluje zračne struje su ih nosile brzinom od trideset pet milja na sat. Pod njihovim su nogama brzo promicale valovite i plodne ravnice Mfutoa. Prizor je bio zadržujući.

U devet sati uvečer *Victoria* stane nepomična iznad Msenea, velike skupine sela jedva vidljivih u mraku; pokatkad bi odbljesak neke zalutale zrake s površine tamne vode pokazao pravilno raspoređene rovove i pogled je, pri posljednjoj svjetlosti, mogao uhvatiti mirne i tamne obrise palma, tamarisa, divljih smokava i divovskih mlječika.

Kennedy i Joe se ispruže ispod pokrivača, a doktor ostade sam u golemom prostranstvu.

Međutim, svod oblaka se neosjetno spuštao i nastade potpuni mrak. Crni svod je obavio Zemlju kao da će ju zgnječiti. Odjednom žestoka munja, brza i oštra, propara tamu; njen bljesak se još nije ugasio kad strašna grmljavina protrese nebeske dubine.

“Na noge!” vikne Fergusson.

Oba spavača, probuđena onim strašnim treskom, ustanu na zapovijed.

“Spuštamo li se?” upita Kennedy.

“Ne, balon tamo ne bi izdržao. Popnimo se prije nego što se ovi oblaci pretvore u vodu, a vjetar razbjesni.”

I on brzo pusti plamen iz plamenika u zavojnice.

Tropske oluje razvijaju se brzinom koja se može usporediti s njihovom žestinom. Druga munja zapara oblak, odmah zatim ih uslijedi još dvadeset. Nebo je bilo prošarano električnim iskrama koje su prskale pod krupnim kišnim kapima.

“Zakasnili smo”, reče doktor. “Sada trebamo prijeći vatreni pojaz s balonom punim zapaljivog plina.”

“Pa, na zemlju! Na zemlju!” ponavlja je neprestano Kennedy.

“Opasnost da poginemo od groma ostaje gotovo ista i bili bismo brzo raznijeti po granama stabala.”

“Penjimo se, gospodine Samuele!”

“Brže, još brže!”

U ovom dijelu Afrike, za vrijeme ekvatorskih oluja, nije rijetkost izbrojiti trideset do trideset i pet munja u minuti. Nebo je doslovno u vatri, a grmljavina ne prestaje.

Vjetar se razbjesnio strahovitom žestinom u ovoj zažarenoj atmosferi.

“Budimo spremni na sve, čak i na požar”, reče doktor Fergusson, “naš pad možda ne bude brz.”

Doktorov glas je jedva dopirao do ušiju njegovih suputnika; ali su mogli vidjeti njegovo mirno lice usred sijevanja munja. Balon se okretao i vrtio, ali se stalno penjao; nakon četvrt sata je prešao zonu olujnih oblaka; električna pražnjenja odvijala su se ispod njega, kao golemi vijenac vatrometa obješen o njegovu košaru.

Bio je to jedan od najljepših prizora koje je priroda mogla pružiti čovjeku. Dolje, oluja. Gore, zvjezdano nebo, mirno, nijemo, ravnodušno, s mjesecom koji baca svoje blage zrake na ove razjarene oblake.

Doktor Fergusson pogleda barometar, pokazivao je dvanaest tisuća stopa visine. Bilo je jedanaest sati uvečer.

“Opasnost je prošla”, reče on, “sada je dovoljno da ostanemo na ovoj visini.”

“Bilo je strašno!” odgovori Kennedy.

“Lijepo”, odgovori Joe, “ovo unosi raznolikost u putovanje i nije mi žao što sam vidoio oluju iz visine. To je lijep prizor.”

X.

Oko šest sati ujutro u pondjeljak, sunce se bijaše diglo iznad obzora; oblaci se raspršiše i ugodan vjetar osvježi ove prve jutarnje zrake.

Zemlja, sva mirisna, pojavi se pred očima putnika. Balon, okrećući se na mjestu zbog suprotnih struja, bijaše malo skrenuo s puta; doktor ga, puštajući da se plin zgusne, malo spusti da bi uzeo sjeverniji pravac. Dugo je uzalud tražio; vjetar ga odvuče na zapad, do na domak glasovitih Mjesečevih planina, koje su se polukružno pružale oko jezera Tanganjike; njihov niz se jasno ocrtavao na plavičastom obzoru; reklo bi se prirodna tvrđava, neprobojna za istraživače središta Afrike. Nekoliko usamljenih vrhova nosilo je tragove vječnog snijega.

Putnici odlučiše sići na zemlju pri prvom povoljnijem zemljisu. Trebali su napraviti jedan duži odmor kako bi pažljivo pregledali balon; plamen u plameniku bijaše smanjen. Sidra, izbačena iz košare, uskoro su se vukla po visokoj travi prostrane prerije. S visine, ona je sličila uređenom travnjaku, a ustvari je trava bila sedam do osam stopa visoka. Iznenada se u balonu osjeti jak trzaj; sidro se, bez sumnje, zakačilo za pukotinu neke stijene skrivene u ovoj golemoj travi.

“Uhvatili smo se”, reče Joe.

“Pa dobro! Izbaci ljestvice”, odgovori mu lovac.

Ove riječi još nisu bile završene kad se oštri krik prolomi zrakom i sljedeće rečenice, isprekidane uzvicima, izletjele su iz usta trojice putnika:

“Što je to?”

“Neobičan krik!”

“Gle! Mi se krećemo!”

“Sidro se otkačilo.”

“Ali, nije! Ono se i dalje drži”, reče Joe koji je vukao konopac.

U travi je bilo neko veliko komešanje i uskoro se nad njom pojavi neka dugačka i vijugava stvar.

“Zmija”, reče Joe.

“Zmija!” uzvikne Kennedy i dohvati svoju pušku.

“Eh, ne!” reče doktor, “to je slonova surla.”

“Slon, Samuele!”

I Kennedy, govoreći to, nanišani iz svog oružja.

“Čekaj, Dick, čekaj!”

“Bez sumnje! Životinja nas vuče.”

“I to na dobru stranu, Joe, na dobru stranu.”

Slon je išao izvjesnom brzinom; uskoro je izbio na jednu čistinu gdje su ga mogli vidjeti cijelog; po njegovom divovskom rastu doktor vidje da se radi o rasnom mužjaku; imao je dvije bjeličaste kljove, divno svinute i oko osam stopa duge, a kuke sidra bijahu čvrsto zakačene između njih.

Životinja se pusti u galop; bacala je svoju surlu lijevo i desno uzrokujući time jake trzaje košare. Doktor, sa sjekirom u ruci, bio je spreman odsjeći konopac ako zatreba.

“Nećemo ostaviti sidro do zadnjeg trenutka”, reče on.

Ova trka za slonom trajala je oko sat i po; životinja nije izgledala nimalo umorna; ovi golemi debelokošci mogu prijeći velike udaljenosti kao i kitovi koji imaju sličnu masu i brzinu.

“U stvari”, reče Joe, “ovo smo mi pogodili harpunom kita i samo oponašamo manevriranje kitolovca dok ga lovi.”

No, promjena okoliša prisili doktora na promjenu načina kretanja.

Gusta šuma se pojavi na sjeveru prerije, otprilike na tri milje; sada je već bilo prijeko potrebno balon oslobođiti od svoga vozača.

Kennedy bi zadužen da zaustavi slona u trku; on nanišani svojom puškom; no, položaj nije bio dobar da bi pogodio životinju; prvo zrno, ispaljeno u glavu, padne kao na željeznu ploču; životinja nije izgledala time uznemirena; na zvuk pucnja ona još ubrza i njena brzina postade kao u konja koji se dao u galop.

“Do vraga!” reče Kennedy.

“Kakva tvrda glava!” dobaci Joe.

“Pokušat ćemo s nekoliko šiljastih zrna iza plećke”, nastavi Dick puneći pažljivo svoju pušku, pa opali.

Životinja ispusti strašan krik i nastavi trčati još brže.

“No”, reče Joe uzimajući drugu pušku, “trebam vam pomoći, gospodine Dick, ili ovo nikad neće završiti.”

I dva zrna zariju se u slabine životinje.

Slon zastane, podigne surlu i nastavi trčati što je mogao brže prema šumi; tresao je svojom golemom glavom, a krv je curila u potocima iz njegovih rana.

“Nastavimo pucati, gospodine Dick.”

“I to brzo”, doda doktor, “još je samo dvadeset hvati do šume!”

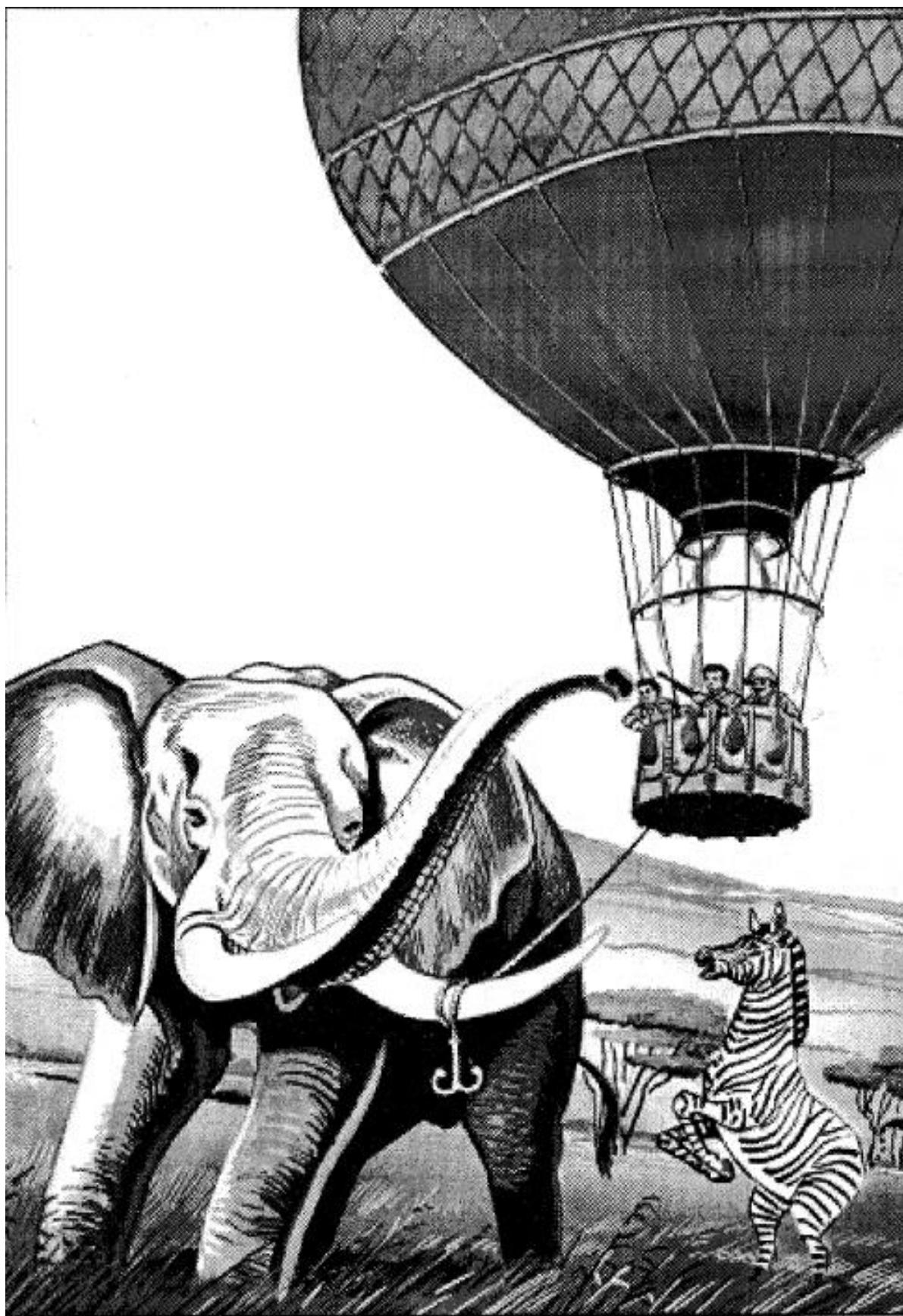
Odjekne još deset pucnjeva. Slon učini još jedan strahovit skok; košara i balon zaškripaše kao da je sve slomljeno; trešnja izbací sjekiru iz doktorovih ruku na zemlju.

Situacija postane strašna; konop od sidra, dobro učvršćen, nije se dao ni otkačiti ni odsjeći njihovim noževima; balon se naglo približavao šumi kada životinja dobi zrno u oko u trenutku kad je podizala glavu; ona zastane oklijevajući; koljena joj klonuše; pokaže bok lovcu.

“Zrno u srce”, reče on ispalivši posljednji put iz svoje puške.

Slon ispusti očajan i samrtni krik; uspravi se na trenutak mašući surgom, zatim ponovno padne svom težinom na jednu od svojih kljova koja pukne. Bio je mrtav.

Predio je izgledao tako miran, tako pust da doktor odluči prenoći na zemlji. Joe napravi vatreni krug, nužnu obranu od krvoločnih životinja. Hijene, pume, šakali, privučeni mirisom slonovog mesa, kružile su uokolo. Kennedy je morao u više navrata ispaliti iz puške na isuviše smjele goste; ali ipak, noć prođe bez veće neugodnosti.

Ova trka za slonom trajala je oko sat i po ...

XI.

Sutradan, već u pet sati, otpočnu pripreme za put. Joe sjekirom, koju srećom bijaše našao, slonu slomi kljove. *Victoria*, oslobođena poneće putnike prema sjeveroistoku brzinom od osamnaest milja.

Tijekom prethodne noći, doktor je brižljivo odredio njen položaj prema visini zvijezda. Bila je na $2^{\circ}40'$ zemljopisne širine ispod ekvatora, odnosno na sto šezdeset zemljopisnih milja.

U podne se *Victoria* nalazila na $1^{\circ}45'$ južne širine; u jedan sat vjetar je odnese do jezera Ukereoue.

Ovo je jezero kapetan Speke nazvao Nyanza Victoria.

Doktor je s teškom mukom održavao pravac kretanja; bojao se da ne bude odvučen na istok; ali, srećom, jedna zračna struja ga odvuje ravno na sjever i, u šest sati uvečer, *Victoria* se nađe nad jednim malim pustim otokom na dvadeset milja od obale.

Putnici se uspiju zakačiti na jedno stablo i tu su, budući se vjetar predvečer stišao, ostali mirno usidreni. Nisu mogli misliti o spuštanju na zemlju; ovdje, kao i na obalama Nyanze, gusti rojevi komaraca su pokrivali zemlju. Sam Joe se vratio sa stabla pun uboda; ali nije se naljutio jer je to smatrao prirodnim za komarce.

Međutim, doktor, manje optimističan, odvije konopac što je više mogao kako bi izbjegao te nemilosrdne kukce koji su letjeli uz neugodno zujanje.

Doktor izračuna da je nadmorska visina jezera ona koju je odredio kapetan Speke, to jest tri tisuće sedam stotina pedeset stopa.

“Evo nas, dakle, na otoku!” reče Joe.

“Brzo smo ga obišli”, odgovori lovac, “a osim ovih ljubaznih kukaca na njemu se ne primjećuje nijedan živi stvor.”

“Otoci, rasuti po jezeru”, odgovori doktor Fergusson, “istinu govoreći, samo su vrhovi potopljenih brda; ali mi smo sretni što smo tu našli utočište jer su obale jezera nastanjene krvoločnim plemenima. Spavajte samo jer nam nebo sprema mirnu noć.”

“Zar ti nećeš učiniti isto, Samuele?”

“Ne, ne bih mogao oka sklopiti. Moje bi misli otjerale svaki san. Sutra, prijatelji moji, ako vjetar bude povoljan, uputit ćemo se pravo na sjever i možda otkrijemo izvore Nila, tu tajnu koja je ostala nedokučiva. Tako blizu izvora velike rijeke, ja ne bih mogao zaspati.

Kennedy i Joe, koje znanstvene misli nisu toliko uznemirivale, ubrzo tvrdo zaspše pod doktorovom stražom.

U srijedu, 23. travnja, u četiri sata ujutro, po sivkastom nebu, *Victoria* kreće na put; noć je teško napuštala jezerske vode koje je obavila gusta magla, ali uskoro jak vjetar rastjera ovu tamu. *Victoria* se ljujala nekoliko minuta u svim pravcima pa najzad kreće pravo na sjever.

Doktor Fergusson zaplijeska rukama od sreće.

“Na dobrom smo putu!” uzvikne. “Danas ili nikad vidjet ćemo Nil! Prijatelji moji! Evo, mi prelazimo ekvator! Ulazimo u našu hemisferu.”

Vode Nyanze, snažno pokrenute, zapjene se kao morski valovi. Po izvjesnim dubinskim valovima koji su se dugo ljujali nakon zatišja, doktor zaključi da je jezero veoma duboko.

“Ovo jezero”, reče doktor, “očigledno je, zbog svog visokog položaja, prirodni rezervoar rijekama istočnog dijela Afrike, sunce mu vraća u kiši ono što mu oduzme u isparavanju njegovih pritoka. Izgleda mi sigurnim da Nil odavde izvire.”

“Vidjet ćemo”, odgovori Kennedy.

Oko devet sati približavala se zapadna obala; izgledala je nenastanjena i šumovita. Malo je puhalo s istoka i mogla se nazrijeti druga obala jezera. Ona se svijala završavajući tupim kutom. Na ovoj krajnjoj točki Nyanze, visoke planine dizale su svoje gole vrhove; ali između njih duboki i vijugavi usjek propuštao je riječnu bujicu.

Upravljujući svojim balonom, doktor Fergusson je ispitivao okolinu požudnim pogledom.

“Pogledajte!” uzvikne on, “pogledajte, prijatelji! Arapske predaje bile su točne! One su govorile o rijeci kojom se jezero Ukereoue prazni u pravcu sjevera, ta rijeka postoji i mi se spuštamo prema njoj, ona teče brzinom koja se može usporediti s našom! I ova će se kap vode, koja hrli ispod naših nogu, sigurno utopiti u valovima Sredozemnog mora! To je Nil!”

“To je Nil!” ponovi Kennedy kojeg je zahvatilo oduševljenje Samuela Fergussona.

“Živio Nil!” uzvikne Joe, koji je rado klicao živjelo to i to kad je bio radostan.

Goleme stijene sprječavale su tu i tamo tijek ove tajanstvene rijeke. Voda se pjenila; stvarali su se brzaci i slapovi koji su potvrđivali doktorove pretpostavke. S okolnih planina slijevali su se mnogobrojne bujice pjeneći se u svom padu; okom ih se moglo izbrojiti na stotine. Vidjeli su se tanki mlazovi vode kako se, izbijajući iz zemlje, mimoilaze, miješaju, utrkuju i teku k ovoj rijeci u nastajanju, koja se pretvara u rijeku nakon što ih je upila u sebe.

“Evo, doista, Nil”, ponovi doktor uvjereni. “Porijeklo njegovog imena zanimalo je znanstvenike jednako kao i porijeklo njegovih voda; izvodili su ga iz grčkog, kopskog, sanskrtskog jezika; nije važno, najzad, budući je trebao otkriti tajnu svojih izvora!”

“Ali”, reče lovac, “kako se može utvrditi istovjetnost ove rijeke s onom koju su otkrili putnici sa sjevera?”

“Imat ćemo sigurne, nepobitne i pouzdane dokaze”, odgovori Fergusson, “posluži li nas vjetar još jedan sat.”

Planine se razdvojiše ustupajući mjesto mnogobrojnim selima, poljima zasijanim sezamom, durahom, šećernom trskom. Plemena ovih krajeva pokazaše se bijesnima i neprijateljskima; činila su se sklonija ljutnji nego obožavanju; predosjećali su strance a ne bogove. Izgledalo je kao da su, idući uz izvore Nila, došli nešto im ukrasti. *Victoria* se morala držati podalje od dometa njihovih pušaka.

Vodik se raširi i, za manje od deset minuta, *Victoria* je lebdjela na visini od dvije tisuće pet stotina stopa iznad zemlje.

Odatle se razaznavao zamršen splet rječica koje je velika rijeka primala u svoje korito.

“Nalazimo se na manje od dvadeset milja od Gondokoroa”, reče doktor obilježavajući svoju mapu, “i na manje od pet milja od točke do koje su doprli istraživači došavši sa sjevera. Približimo se zemlji oprezno.”

Victoria se spusti za više od dvije tisuće stopa.

“Sada, prijatelji, budite na sve spremni.”

“Spremni smo”, odgovore Dick i Joe.

“Dobro!”

Victoria uskoro krene duž riječnog korita jedva na sto stopa. Nil je na tom mjestu mjerio pedeset hvati.

Nekoliko se crnaca u jednoj barci bijaše primaklo do ispod balona, Kennedy ih pozdravi jednim pucnjem iz puške koji ih ne pogodi nego prisili da se što brže vrate na obalu.

“Sretan put”, zaželi im Joe, “da sam na njihovom mjestu, ne bih se usudio vratiti!”

Ali doktor Fergusson iznenada zgrabi svoj durbin i usmjeri ga na jedan otok koji je ležao usred rijeke.

“Četiri stabla!” uzvikne on, “pogledajte, onamo!”

Uistinu, četiri usamljena stabla dizala su se na toj strani.

“To je otok Benga! To je doista on!” reče.

“Dobro, pa što?” upita Dick.

“Tamo ćemo se spustiti.”

“Ali on izgleda naseljen, gospodine Samuel!”

“Joe ima pravo; ako se ne varam, eno skupine od dvadesetak urođenika.”

“Natjerat ćemo ih u bijeg; to neće biti teško”, odgovori Fergusson.

“Neka bude kako je rečeno!” odgovori lovac.

Sunce je bilo u zenitu. *Victoria* se približavala otoku.

Crnci, koji su pripadali plemenu Makado, snažno su vikali. Jedan od njih mahao je u zraku svojim šeširom od kore drveta. Kennedy ga uzme na nišan, opali i šešir odleti u komadićima.

Nastade opći bijeg. Urođenici se baciše u rijeku i preplivaše je; s obje obale poleti pljusak zrna i kiša strijela, ali bezopasnih po balon čije se sidro zakačilo za jednu stijenu. Joe se spusti niz konopac na zemlju.

“Ljestvice!” poviše doktor. “Podi za mnom, Kennedy!”

“Što namjeravaš?”

“Siđimo; treba mi jedan svjedok.”

“Evo me!”

“Joe, pazi dobro!”

“Budite mirni, gospodine, odgovaram za sve.”

“Dođi, Dick!” reče doktor spustivši se na zemlju.

On odvuće svog prijatelja do grupe stijena koje se uzdizahu na vrhu otoka; tamo je neko vrijeme nešto tražio, prevrtao po trnju i raskrvavi ruke.

Odjednom snažno stisne ruku lovca.

“Pogledaj”, reče on.

“Slova!” uzvikne Kennedy.

Uistinu, na stijeni su se jasno vidjela dva uklesana slova. Moglo se pročitati: A. D.

“A. D.”, nastavi Fergusson, “Andrea Debono! Potpis istraživača koji je otišao najdalje uz Nil!”

“Jesi li sada uvjeren?”

“Ovo je Nil! u to ne možemo sumnjati.”

Doktor još jednom pogleda ova dragocjena ^{BalkanDownload} početna slova čiji je oblik i veličinu točno zabilježio.

“A sada”, reče, “u balon!”

“Brzo jer se neki urođenici pripremaju ponovno preplivati rijeku.”

“Sada nam je to svejedno! Neka nas vjetar poneše još samo nekoliko sati prema sjeveru, stići ćemo u Gondokoro i stisnuti ruku našim zemljacima!”

Nakon deset minuta *Victoria* se veličanstveno uzdigne dok je doktor Fergusson, u znak uspjeha, razvio zastavu s engleskim grbom.

XII.

“Koji nam je pravac?” upita Kennedy, vidjevši da njegov prijatelj ispituje busolu.

“Sjever-sjeverozapad.”

“Dovraga! Pa to nije sjever!”

“Ne, Dick, i mislim da nećemo bez teškoća stići u Gondokoro; žao mi je, ali ipak, povezali smo istraživače sa sjevera s onima sa istoka; ne bismo se trebali žaliti.”

Victoria se malo po malo udaljavala od Nila.

“Još se vide slapovi”, reče Joe.

“To su slapovi Makedo, na tri stupnja širine. Točno! Da smo bar mogli još nekoliko sati ići uz tok Nila!”

“Tamo dolje, ispred nas”, reče lovac, “vidim vrh neke planine.”

“To je planina Logwek, Drhtava planina Arapa. Susjedna plemena oko Nila su neprijatelji i međusobno ratuju do istrijebljenja.

Vjetar je sada nosio *Victoriju* na sjeverozapad. Da bi se izbjegla planina Logwek, trebalo je potražiti povoljniju struju.

“Prijatelji moji”, reče doktor, “mi tek sada, uistinu, počinjemo svoje putovanje preko Afrike. Dosad smo samo išli stopama svojih prethodnika. Odsad se bacamo u nepoznato. Hoće li nam nedostajati hrabrosti?”

“Nikada!” viknuše u jedan glas Dick i Joe.

“Onda na put, i neka nam je Nebo na pomoći!”

U deset sati uvečer, preko provalija, šuma, raštrkanih sela, putnici stigoše do boka Drhtave planine, iznad čijih su blažih nagiba letjeli.

Ali im je ovaj posljednji dio puta ostavio tužan dojam. U košari je vladala potpuna tišina. Je li se doktor Fergusson previše zadubio u svoja otkrića? Jesu li njegovi prijatelji razmišljali o ovom putu usred nepoznatih krajeva? Bilo je po malo od svega toga, bez sumnje, pomiješano s najživljim uspomenama na Englesku i daleke prijatelje. Jedino se Joe pokazao kao bezbrižni filozof nalazeći da je sasvim prirodno da domovina nije tu budući nije tu; ali je poštivao šutnju Samuela Fergussona i Dicka Kennedyja.

U deset sati uvečer, *Victoria* se “usidri” na padini Drhtave planine; pojeli su obilan obrok i spavahu naizmjenično, stražareći na smjene.

Sutradan je vrijeme bilo lijepo, a vjetar je puhao s dobre strane; doručak, uveseljavan Joevim brbljanjem, najzad povrati dobro raspoloženje.

“Mi”, reče doktor, “bez sumnje, prelazimo dio za koji se pretpostavlja da je kraljevina Usoga; geografi su tvrdili da u središtu Afrike postoji neka prostrana kotlina, neko golemo jezero. Vidjet ćemo ima li ta pretpostavka istine.”

“Ali kako se moglo doći do takve pretpostavke?” upita Kennedy.

“Iz arapske predaje. Ovi ljudi su vrlo pričljivi, možda i previše. Nekoliko istraživača, došavši do Kazeha ili Velikih jezera, vidjeli su robe dospjele iz centralne oblasti. U osnovi svega toga uvijek ima pomalo istine i, kako vidiš, nisu se prevarili o porijeklu Nila.”

“Sasvim točno”, odgovori Kennedy.

“Na osnovi tih podataka načinjeni su probni zemljovidi. Tako ću i ja slijediti jedan od njih i, bude li potrebno, ispravljat ću ga.”

“Je li ovaj kraj naseljen?” upita Joe.

“Sigurno, i to vrlo zlo naseljen.”

“To sam i mislio.”

“Sva ta raštrkana plemena obuhvaćena su zajedničkim imenom Nyam-Nyam, a ta riječ je onomatopeja; ona oponaša zvuk žvakanja.”

“Savršeno”, reče Joe, “nyam-nyam!”

“Dobri moj Joe, da si neposredan povod te onomatopeje, ne bi to smatrao savršenim.”

“Što hoćete reći?”

“Samo to da se ta plemena smatraju ljudožderima.”

“Je li to pouzdano?”

“Sasvim pouzdano; tvrdilo se također da ovi urođenici imaju repove kao četveronošci, ali se uskoro uvidjelo da taj dodatak pripada kožama životinja kojima se prekrivaju.”

“Tim gore! Rep je dobar za tjeranje komaraca.”

“Moguće, Joe; ali i to treba svrstati u izmišljotine, kao i priče o ljudima s psećim glavama koje je istraživač Brun-Rollet pripisao izvjesnim plemenima.”

“Pseće glave? Zgodno za lajanje, naročito za ljudoždere!”

“Ono što je nažalost provjereno, jest zvijerska krvoločnost tih plemena, pohlepnih na ljudsko meso koje traže s neodoljivom strašću.”

“Pogledajte vi to!” reče lovac.

“To je tako, gospodine Dick. Ako bih ikad trebao biti pojeden u vrijeme neke nestasice, onda bih želio da to bude na vašu korist i na korist mog gospodara! Ali da hranim te crnce! Fuj! Umro bih od stida!”

“Vrlo dobro, moj dobri Joe, računamo na tebe kad ustreba.”

“Stojim vam na raspolaganju, gospodo.”

“Joe to govori”, odvrati doktor, “kako bismo ga dobro hranili.”

“Možda!” odgovori Joe, “čovjek je sebična životinja!”

Tijekom poslijepodneva nebo se pokri toplom maglom koja se dizala sa zemlje; zbog isparjenja jedva su se razaznavale stvari na zemljji; plašeći se da ne nalete na neki nenađani vrh, oko pet sati doktor dade znak da se zaustave.

Noć proteće bez nezgoda, ali je trebalo udvostručiti pažnju zbog guste pomrčine.

Sutradan je vjetar postao žestok i neu Jednačen.

“Krećemo se vrlo brzo, a pritom slabo napredujemo”, reče Kennedy primijetivši osciliranje magnetske igle.

“*Victoria* leti brzinom od najmanje trideset milja na sat”, reče Samuel Fergusson. “Nagnite se i pogledajte kako polje brzo nestaje ispod naših nogu. Pazite! Ova šuma izgleda kao da se zaletjela na nas!”

“Šuma je već postala proplanak”, odgovori lovac.

“A proplanak selo”, doda Joe nekoliko trenutaka kasnije. “Evo crnačkih lica, veoma zaprepaštenih!”

“To je sasvim prirodno”, odgovori doktor. “Francuski seljaci su pucali na prvu pojavu balona smatrajući ih zračnim čudovištima; onda je dozvoljeno i jednom crncu iz Sudana da razrogači oči.”

“Vjere mi!” reče Joe dok je *Victoria* prelijetala jedno selo na sto stopa od zemlje, “bacit ću im jednu praznu bocu ako vi dozvolite, gospodaru; ako stigne čitava, oni će je obožavati! Ako se razbije, napravit će si amajlige od komadića!”

I, govoreći to, baci jednu bocu koja se odmah razbije u tisuću komada, dok su se urođenici dali u bijeg u svoje okrugle kolibe urlajući na sav glas. Malo dalje, Kennedy vikne:

“Pogledajte ono neobično stablo! Pri vrhu izgleda jedna, a na dnu druga vrsta.”

“Lijepo!” reče Joe, “evo zemlje u kojoj drveće raste jedno na drugome.”

“To je samo stablo divlje smokve”, odgovori doktor, “na kojem se raširila mahovina pomiješana sa zemljom. Vjetar je jednog lijepog dana na nju bacio palmino sjeme i palma je nikla kao usred polja.”

U tom je trenutku trebalo podići *Victoriju* kako bi se prešla šuma stabala viših od tri stotine stopa, neke vrste prastarog indijskog smokvinog drveća.

“Divnog li drveća”, uzvikne Kennedy; “ne znam ništa ljepše od ovih šuma koje izazivaju divljenje. Pogledaj samo, Samuele.”

“Visina ovih smokava je zbilja čudesna, dragi moj Dick; pa ipak one ne bi predstavljale ništa čudno u zemljama Novog Svijeta.”

“Kako? Zar postoje još veća stabla?”

“Bez sumnje, među onim koje nazivamo ‘mamutovim stablima’. Tako je u Kaliforniji nađen cedar visok 540 stopa, visina koja prelazi toranj Parlamenta i čak veliku egipatsku piramidu. Osnova mu je imala sto dvadeset stopa u opsegu, a po koncentričnim prstenima drveta odredila se starost veća od četiri tisuće godina.”

“Eh, gospodine, tada to nije ništa čudno! Kada se živi četiri tisuće godina, ima li išta prirodnije nego imati i lijepu visinu?”

Kada je pala noć, *Victoria* baci sidro na 27° zemljopisne dužine i na $4^{\circ}20'$ sjeverne zemljopisne širine, nakon što je prešla put od 150 milja.

XIII.

Noć je bila vrlo mračna. Doktor nije mogao raspoznati okolinu; balon se bijaše zakačio na neko vrlo visoko stablo, čiji je nejasan oblik jedva mogao odrediti u mraku. Shodno svom običaju, on preuzme dežurstvo u devet sati, a u ponoć ga smijeni Dick.

“Pazi dobro, Dick! Pazi vrlo budno.”

“Zar ima nešto novo?”

“Ne! Međutim, mislim da sam čuo nejasan žagor ispod nas; ne znam gdje nas je točno vjetar donio; budnost ne može štetiti.”

“Mora da si čuo krikove divljih životinja.”

“Ne! Ovo mi je izgledalo nešto sasvim drugo; uostalom, na najmanji šum, odmah nas probudi.”

“Bez brige.”

Nakon što je još jednom dobro osluhnuo, doktor se, ne čuvši ništa, baci pod pokrivač i ubrzo zaspe.

Nebo je bilo prekriveno gustim oblacima, ali ni dašak vjetra ne pokrene zrak. *Victoria*, zadržana samo jednim sidrom, uopće se nije ljaljala.

Kennedy, naslonjen na košaru kako bi pazio na plamenik koji je gorio, promatrao je ovu mirnu noć; ispitivao je obzor i, kao što se to događa obazrivim i nemirnim duhovima, vjerovao je daje na tren ugledao neko neodređeno svjetlucanje. U jednom trenutku čak pomisli da ga je jasno video na dvjesto koraka udaljenosti; ali, bio je to samo trenutni bljesak poslije čega više ne vidje ništa.

Bilo je to vjerojatno jedno od svjetlosnih priviđenja koja se događaju oku kad se napreže u dubokom mraku.

Kennedy se umirio i nastavio svoje neodređeno promatranje, kad jedan oštar zvižduk prijeđe zrakom.

Je li to bio krik zvijeri, noćne ptice? Je li izletio s ljudskih usana?

Kennedy, svjestan ozbiljnosti položaja, bio je spreman probuditi svoje prijatelje; ali on reče u sebi da se u svakom slučaju, bili ljudi ili životinje, oni nalaze izvan domašaja; pregleda, dakle, svoje oružje i kroz noćni durbin se ponovno upusti u promatranje okoline.

Uskoro mu se učini da razaznaje ispod sebe nejasne prilike kako se šuljaju prema stablu; pri jednom mjesčevoj zraci, koja se kao munja probila između dva oblaka, on jasno razazna grupu osoba koja se kreće u mraku.

Padne mu na pamet događaj s majmunima-psima; stavi ruku na doktorovo rame. Ovaj se odmah probudi.

“Tišina”, reče Kennedy, “govorimo tiho.”

“Ima li što?”

“Da, probudimo Joea.”

Čim se Joe probudio, lovac ispriča što je bio vido.

“Opet ti prokleti majmuni?” reče Joe.

“Moguće; ali treba poduzeti mjere opreza.”

“Joe i ja ćemo se”, reče Kennedy, “spustiti sa stabla ljestvicama.”

“A ja ću za to ću vrijeme”, reče doktor, “učiniti sve potrebno za brzo uzlijetanje.”

“U redu.”

“Siđimo”, reče Joe.

“Upotrijebite oružje samo u krajnjoj nuždi”, reče doktor, “nepotrebno je da otkrijemo našu nazočnost.” Dick i Joe odgovore znakom. Spustiše se nečujno k stablu i smjestiše među debelim granama za koje se zakačilo sidro.

Nijemi i nepomični u lišću, nekoliko minuta su osluškivali. Čuvši neko struganje po kori drveta, Joe zgrabi Škota za ruku.

“Zar ne čujete?”

“Da, približava se.”

“Ako je zmija? Ono pištanje koje ste čuli...”

“Ne! U njemu je bilo nečeg ljudskog.”

“Više bih volio da su divljaci”, reče Joe za sebe. “Ovi gmazovi su mi odvratni.”

“Šum se pojačava”, odgovori Kennedy nekoliko trenutaka kasnije.

“Da! Nešto se penje, nešto puzi.”

“Pazi na ovu stranu, ja ću na drugu.”

“Dobro.”

Njih su se dvojica nalazili na vrhu jedne od glavnih grana, izrasle usred ove šume koju zovu baobab; pomrčina je bila pojačana gustoćom lišća; međutim Joe, nagnuvši se na uho Kennedyja i pokazujući mu na podnožje stabla, reče;

“Crnci.”

Nekoliko riječi, izmijenjenih tihim glasom, ipak dopru do putnika.

Joe podigne pušku.

“Pričekaj”, reče Kennedy.

Divljaci se uistinu bijahu popeli na baobab; pojavljivali su se sa svih strana šuljajući se po granama kao gmazovi, uspinjući se polako, ali sigurno; odavalo ih je isparavanje smrdljivih masti kojima su bila namazana njihova tijela. Uskoro se dvije glave pojave ispred Kennedyja i Joea, čak na samoj visini grane na kojoj su sjedili.

“Pazi!” reče Kennedy. “Pucaj!”

Dvostruki pucanj odjekne kao grom i utihne usred bolnih krikova. Za jedan trenutak cijela horda nestane.

Ali, usred urlanja, jedno je zapomaganje bilo čudno, neočekivano, nemoguće.

Neki je ljudski glas jasno izgovorio ove riječi na francuskom:

“Upomoć! Upomoć!”

Kennedy i Joe, zaprepašteni, vratise se u košaru što su brže mogli.

“Jeste li čuli?” zapita ih doktor.

“Naravno! Taj natprirodni krik: Upomoć! Upomoć!”

“Francuz u rukama ovih barbara!”

“Neki putnik!”

“Neki misionar, možda!”

“Jadnik!” uzvikne lovac. “Ubijaju ga, muče ga.”

Doktor je uzalud nastojao skriti svoje uzbuđenje.

“U to se ne može sumnjati”, reče on, “neki jadni Francuz je pao u ruke ovih divljaka. A mi nećemo otići prije nego pokušamo sve da ga spasimo. Ovo naše pucanje je, izgleda, shvatilo kao nenadanu pomoć, posredovanje providnosti. Nećemo se oglušiti na ovu posljednju nadu. Nije li to i vaše mišljenje?”

“To je i naše mišljenje, Samuele, i mi smo te spremni poslušati.”

Doktor je nekoliko trenutaka šutio; razmišljao je. Njegova su ga dva prijatelja napeto promatrala; bili su uzbuđeni ovom neobičnom situacijom. Ubrzo zatim Fergusson ponovno progovori:

“Evo mog plana”, reče on. “Ostaje nam dvije stotine funti balasta jer su vreće koje smo ponijeli još netaknute. Pretpostavljam da ovaj zarobljenik, čovjek očigledno izmoren mučenjima, teži koliko ijedan od nas; ostat će nam još šezdeset funti za bacanje da bi se brzo penjali.”

“Hajdemo dakle, poredajte ove vreće na rub košare tako da se mogu odmah izbaciti.”

“Ali ovaj mrak?”

“On krije naše pripreme i nestat će kad one budu završene. Pobrinite se da sve oružje bude nadohvat ruke. Jeste li gotovi?”

“Spremni smo”, odgovori Joe.

“Dobro”, reče doktor. “Vodite računa o svemu. Joe ima zadatak izbaciti balast, a Dick oteti zarobljenika; ali da se ništa nije učinilo bez moje naredbe. Joe, idi najprije otkačiti sidro i vrati se brzo u košaru.”

Joe sklizne niz konopac i poslije nekoliko trenutak ponovno se pojavi. *Victoria*, oslobođena, lebdjela je u zraku gotovo nepomično.

Za to vrijeme, doktor je provjerio količinu plina u komori za miješanje da bi ga po potrebi dodao plameniku, da se ne bi neko vrijeme služili Bunsenovom baterijom; zatim, pretražujući svoju putničku torbu, izvuče iz nje dva komada zašiljenog ugljena koje pričvrsti za krajeve žice.

Njegova su ga dva prijatelja gledala ne razumijevajući, ali su šutjeli; kad je doktor završio svoj posao, stade uspravno usred košare; uzme u ruke dva ugljena i približi im vrhove.

Odjednom jaka i zasljepljujući svjetlost bijesnu neizdrživim bljeskom između dva vrha ugljena; golema iskra električne svjetlosti doslovno je razbijala noćnu pomrčinu.

“Oh!” učini Joe, “moj gospodaru!”

“Ni riječi”, reče doktor.

XIV.

Fergusson okretaše u raznim pravcima svoj moćni snop svjetlosti i zaustavi ga na mjestu odakle su se čuli krici straha. Oba njegova prijatelja pogledaše tamo znatljivo.

Baobab, iznad kojeg se održavala *Victoria* gotovo nepomična, bio je usred jednog proplanka; između njiva sezama i šećerne trske, naziralo se pedesetak niskih i kupolastih koliba oko kojih se tiskalo mnogobrojno pleme.

Na stotinu stopa ispod balona dizao se jedan stup. U podnožju tog stupa ležala je jedna ljudska prilička, jedan mladić od najviše trideset godina, s dugom crnom kosom, napola gol, mršav, raskrvavljen, pokriven ranama, s glavom spuštenom na grudi kao Krist na križu. Nekoliko pramenova kraće kose na vrhu lubanje pokazivalo je još mjesto upola zarasle tonzure¹⁰.

“Misionar! Svećenik!” uzvikne Joe.

“Jadan nesretnik!” odgovori lovac.

“Mi ćemo ga spasiti, Dick!” reče doktor. “Mi ćemo ga spasiti!”

Gomila crnaca, opazivši balon sličan golemoj kometi s neobičnim svijetlim repom, bi obuzeta strahom koji je bio sasvim razumljiv. Na njihovu viku zarobljenik podiže glavu. Njegove oči zasvijetliše trenutnom nadom i, ne razumijevajući sasvim što se zapravo događa, on pruži ruke prema svojim neočekivanim spasiteljima.

“Živ je! živ je!” poviće Fergusson, “hvala Bogu! Ovi su se divljaci krasno uplašili! Mi ćemo ga spasiti! Jeste li spremni, prijatelji?”

“Spremni smo, Samuele.”

“Joe, ugasi plamenik.”

Doktorova naredba bi izvršena. Jedva primjetan povjetarac nosio je polako *Victoriju* iznad zarobljenika dok se neosjetno spuštala sa zgušnjavanjem plina. Gotovo deset minuta ostala je lebdeći usred svjetlosnih valova. Fergusson je usmjero na gomilu svoj svjetlosni snop koji je ocrtavao tu i tamo svjetlosne pruge. Pleme, obuzeto neopisivim strahom, iščezne malo po malo u svoje kolibe i prostor

¹⁰ Obrijani krug na tjemenu.

oko stupa ostade prazan. Doktor je, dakle, imao pravo što je računao na fantastičnu pojavu *Victorije* koja je bacala sunčeve zrake kroz ovu neobično gustu tamu.

Košara se približi zemlji. Međutim, nekoliko crnaca, onih hrabrijih, shvativši da će im žrtva umaći, vratiše se uz strašnu viku. Kennedy dohvati pušku, ali mu doktor da znak da ne puca.

Svećenik je klečao nemajući više snage stajati na nogama, nije čak ni bio vezan za stup jer je zbog njegove slabosti vezivanje bilo nepotrebno. U trenutku kad je košara dospjela blizu zemlje, lovac, bacivši svoju pušku i primivši svećenika u naručje, položi ga u košaru u istom trenutku kada je Joe hitro izbacivao dvije stotine funta balasta. Doktor je očekivao da će se popeti velikom brzinom; ali, suprotno njegovim predviđanjima, balon, nakon što se podigao na tri do četiri stope od zemlje, ostade nepomičan.

“Tko nas zadržava?” upita on sa strahom.

Nekoliko divljaka pritrčaše puštajući divlje krikove.

“Oh!” uzvikne Joe nagnuvši se van. “Jedan od ovih prokletih crnaca zakačio se ispod košare.”

“Dick, Dick!” poviče doktor, “bačva s vodom!”

Dick shvati misao svog prijatelja i podižući uvis jednu bačvu s vodom koja je težila više od tri stotine funta, baci je preko ruba.

Victoria, iznenada olakšana, napravi skok od tri stotine stopa uvis uz urlanje plemena kojem je zarobljenik izmicao pod snopom blještave svjetlosti.

“Hura!” uzviknuše dva doktorova prijatelja.

Odjednom balon učini još jedan skok koji ga odnese na visinu veću od tisuću stopa.

“Što je to?” upita Kennedy koji je zamalo izgubio ravnotežu.

“Nije ništa! Onaj nas je nevaljalac upravo napustio”, odgovori mirno Samuel Fergusson.

I Joe, nagnuvši se brzo, još mogaše vidjeti divljaka, raširenih ruku, kako se vrti u zraku i ubrzo zatim razbija na zemlji. Doktor tada razmakne dvije električne žice i opet nastade duboka tama. Bio je jedan sat u noći.

Onesviješteni Francuz najzad otvorí oči.

“Spašeni ste”, reče mu doktor.

“Spašen”, odgovori on na engleskom, “spašen od surove smrti! Braćo, zahvalujem vam; ali moji su dani izbrojeni, čak i sati, neću još dugo živjeti!”

I misionar, iscrpljen, opet padne u nesvijest.

“Umire!” uzvikne Dick.

“Ne, ne”, odgovori Fergusson nagnuvši se nad njim, “nego je suviše slab; položimo ga pod šator.”

Oni polako polože na svoje pokrivače ovo jadno omršavjelo tijelo, prekriveno ožiljcima i ranama koje su još krvarile, na kojem su željezo i vatra ostavili bolne tragove na dvadeset mjesta. Doktor napravi od rupčića nešto zavoja koje razastre na rane nakon što ih je oprao; ova njega je bila učinjena vješto sa spretnošću jednog liječnika; zatim izvadi iz svoje apoteke lijek za srce i izli nekoliko kapi na usne svećenika.

Ovaj steže svoje izmučene usne. Jedva je smogao snage reći:

“Hvala! Hvala!”

Doktor shvati da ga treba ostaviti u potpunom miru; navuče zavjese na šatoru i vrati se upravljati balonom.

Balon je, s obzirom na težinu svog novog gosta, bio olakšan za oko sto osamdeset funta; održavao se, dakle, bez pomoći plamenika. S prvim zrakama dana jedna ga struјa poneće lagano na zapad-sjeverozapad. Fergusson ode načas pogledati usnulog svećenika.

“Kad bismo samo mogli sačuvati ovog prijatelja kojeg nam je Nebo poslalo!” reče lovac. “Ima li kakve nade?”

“Da, Dick, uz njegu na ovom tako čistom zraku.”

“Koliko je samo ovaj čovjek patio!” reče Joe uzbudeno. “Znate li da je bio mnogo hrabriji od nas došavši sam u ono pleme.”

“To je nesumnjivo”, odgovori lovac.

Tijekom cijelog dana doktor ne htjede prekinuti nesretnikov san; to bijaše dug san, isprekidan pokojim bolnim buncanjem koje je brinulo Fergussona.

Predvečer *Victoria* je stajala nepomično usred mraka, a tijekom noći, dok su se Joe i Kennedy smjenjivali pored bolesnika, Fergusson je bdio nad sigurnošću svih.

Sutradan ujutro *Victoria* bijaše malo skrenula na zapad. Izgledalo je da će dan biti vedar i divan. Bolesnik se mogao obratiti svojim novim prijateljima sigurnijim glasom. Podigoše zavjese na šatoru i on zadovoljno udahne svježi jutarnji zrak.

“Kako se osjećate?” upita ga Fergusson.

“Moglo bi biti i bolje. Ali vas, prijatelji moji, vas sam video samo u snu! Jedva shvaćam što se desilo! Recite mi tko ste da vaša imena ne bi bila zaboravljena u mojoj posljednjoj molitvi.”

“Mi smo engleski istraživači”, odgovori Samuel. “Namjeravamo prijeći Afriku u balonu i, tijekom našeg putovanje, imali smo sreću spasiti vas.”

“Znanost ima svoje junake”, odgovori misionar.

“A religija svoje mučenike”, odgovori Škot.

“Vi ste misionar?” upita doktor.

“Ja sam svećenik izaslanstva lazarista. Nebo vas je k meni poslalo, neka bude slava Nebu!”

Misionar ponovno klone. Cijeli dan prođe tako između nade i straha; Kennedy, veoma ganut, i Joe brisali su krišom suze.

Victoria je prešla mali dio puta, izgledalo je kao da vjetar želi poštovati njen dragocjeni teret.

Predvečer Joe ukaže na neku jaku svjetlost na zapadu. Na većoj zemljopisnoj širini moglo bi se pomisliti na polarnu svjetlost jer je nebo izgledalo zapaljeno. Doktor pride kako bi bolje osmotrio ovu pojavu.

“To može biti samo aktivni vulkan”, reče on.

“Ali, vjetar nas nosi iznad njega”, uzvikne Kennedy.

“Pa lijepo! Prijeći ćemo ga na sigurnoj visini.”

Tri sata kasnije *Victoria* se našla usred planina; njen točan položaj je bio $24^{\circ}15'$ dužine i $4^{\circ}42'$ zemljopisne širine; ispred nje je jedan usijani krater izlijevao bujice rastopljene lave i izbacivao visoko hrpe stijena; potoci tekuće vatre slijevali su se kao zasljepljujući slapovi. Veličanstven i opasan prizor jer je stalan vjetar nosio balon prema ovoj zapaljenoj atmosferi.

Ova se prepreka nije dala zaobići, trebalo ju je prijeći; plamenik je bio otvoren na najjači plamen i *Victoria* dospije na šest tisuća stopa ostavljujući između vulkana i sebe prostor od preko tri stotine hvati.

Sa svoje bolesničke postelje umirući je svećenik mogao promatrati ovaj vatreni krater iz kojeg su izlijetale s praskom tisuće zasljepljujućih iskri.

“Kako je to lijepo”, reče on.

Ovo izljevanje goruće lave zastiralo je padine planine kao plamenim sagom; donji dio balona blistao je u noći; paklena vrućina dopirala je čak do košare i doktor Fergusson požuri kako bi umakao ovoj opasnosti.

Oko deset sati uvečer planina postade samo crvena točka na obzoru i *Victoria* nastavi mirno svoj put u nižoj visinskoj zoni.

“To može biti samo aktivni vulkan”, reče on.

XV.

Divna noć se spusti na zemlju. Svećenik zaspa u mirnoj malaksalosti.

“On se neće oporaviti”, reče Joe! “Jadni mladić! Tek trideset godina!”

“Izdahnut će nam na rukama”, reče doktor očajno. “Njegovo ionako slabo disanje sve više slabi i ja ga ne mogu spasiti!”

“Prokleti nitkovi!” vikao je Joe kojeg su ovi iznenadni napadi bijesa obuzimali s vremena na vrijeme.

“Nebo mu priređuje veoma lijepu noć, Joe, možda posljednju. Odsad će manje patiti i njegova će smrt biti samo tiki san.”

Umirući izgovori neke isprekidane riječi; doktor se približi; disanje bolesnika postade otežano; tražio je zraka; zavjesa bijahu potpuno razvučene i on udisaše žudno blagi povjetarac ove prozračne noći; zvijezde su mu slale svoju treperavu svjetlost, a mjesec ga je obavijao u srebrni pokrov svojih zraka.

“Prijatelji moji”, reče on slabim glasom, “ja odlazim! Neka vas Bog, koji nagrađuje, odvede do cilja! Neka vam platí moj dug zahvalnosti!”

“Još se nadajte”, odgovori mu Kennedy. “To je samo prolazna slabost. Vi nećete umrijeti! Može li se umrijeti u ovako lijepoj ljetnoj noći?”

“Smrt je tu”, odgovori misionar, “ja to znam! Pustite me da joj pogledam u lice! Smrt, početak vječnosti, samo je kraj zemaljskih patnji. Postavite me na koljena, braćo moja, molim vas!”

Kennedy ga podigne; bilo je žalosno vidjeti njegove nemoćne noge kako se ispod njega podvijaju.

“Bože moj, Bože moj!” uzvikne umirući apostol. “Smiluj mi se!”

Lice mu se ozari. Daleko od ove zemlje čije radosti nije nikada upoznao, usred ove noći koja mu je slala svoju najnježniju svjetlost, na putu k nebu prema kojem se dizao kao u čudesnom uznesenju, činilo se da već počinje živjeti novi život.

Njegov posljednji pokret bijaše uzvišeni blagoslov za prijatelje od jednog dana. I on ponovno klone u naručje Kennedyja čije se lice kupalo u krupnim suzama.

“Mrtav!” reče doktor nagnuvši se nad njim, “mrtav”.

I tri prijatelja složno kleknu da bi molili u tišini.

“Sutra ujutro”, nastavi zatim Fergusson, “sahranit ćemo ga na tlu Afrike natopljenom njegovom krvlju.”

Tijekom ostatka noći nad tijelom su bdjeli naizmjenično doktor, Kennedy, Joe, a nijedna riječ nije narušila pobožnu tišinu, svi su plakali.

Sutradan, vjetar naiđe s juga i *Victoria* se kretala polako iznad golemog platoa planina.

Oko podne, doktor, da bi sahranio tijelo, odluči sići u jednu udolinu usred vulkanskih stijena. Čim je košara dotakla zemlju, Joe iskoči držeći se jednom rukom za vanjsku ogradi, a drugom pokupi nekoliko kamena koji uskoro zamijene njegovu težinu; sad je mogao upotrijebiti obje ruke i za kratko vrijeme ubaci u košaru kamenja teškog preko pet stotina funta; tada su mogli sići i doktor i Kennedy. *Victoria* je dobila ravnotežu i njena snaga penjanja nije ju mogla podići uvis.

Iskopaše dosta duboku jamu da krvoločne zvijeri ne bi iskopale tijelo.

Mučenikovo tijelo tu bijaše položeno sa štovanjem.

Zemlja padne na ove posmrtnе ostatke, a gore bijahu poredane velike stijene kao nad grobom.

Uvečer *Victoria* bijaše prešla oko devedeset milja na zapad; nalazila se na tisuću četiri stotine milja ravne crte od Zanzibara.

Balon, zakačen za jedno usamljeno i gotovo sasušeno stablo, provede noć u potpunom miru; putnici su se mogli okrijepiti tako potrebnim snom; uzbuđenja prethodnih dana ostavila su im žalosna sjećanja.

Blizu jutra nebo ponovno dobi svoju sjajnu čistoću i toplinu. Balon se diže u zrak; poslije više neuspjelih pokušaja naiđe na zračnu struju, mada dosta slabu, koja ga ponese prema sjeverozapadu.

“Ne mičemo se više”, reče doktor, “ako se ne varam, prešli smo gotovo polovinu našeg puta za deset dana; ali s brzinom kojom se sada krećemo trebat će nam mjeseci da ga dovršimo. Ovo je utoliko gore što smo u opasnosti da ostanemo bez vode.”

“Pa, naći ćemo je”, odgovori Dick, “nemoguće je ne naići na neku rijeku, neki potok, neku baru u ovom golemom prostranstvu zemlje.”

“Ja bih to želio.”

Ovaj je dio Afrike, uostalom, izgledao dosta uznemirujuće. Malo po malo nastajala je pustinja. Nigdje sela, nigdje čak ni skupina kakvih koliba. Nestajalo je raslinja. Jedva pokoja zakržljala biljka kao na škotskoj vrištim, početak bjeličastog pijeska i vrelog kamenjara, pokoja mastika i trnovito žbunje. Usred ove pustoši neplodna grba zemaljske kugle pružala se u grebenima oštih i reskih stijena. Doktora Fergussona su ovi znaci neplodnosti tjerali na razmišljanje.

Međutim, nije se moglo odstupiti; trebalo je ići naprijed; a doktor drugo nije ni tražio; htio bi da zapuše bura i da ga ponese dalje od ove zemlje. A na nebū ni oblačka! Na kraju ovog dana *Victoria* ne bijaše prešla ni trideset milja.

Samo da im nije vode nedostajalo! No ostalo im je svega tri galona! Fergusson stavi sa strane jedan galon namijenjen za žarku žed koju vrućina od devedeset stupnjeva Fahrenheita čini nepodnošljivom; prema tome dva su galona ostala za snabdijevanje plamenika; s njima se moglo proizvesti samo četiri stotine osamdeset kubičnih stopa plina; dakle moglo se ići samo još pedeset četiri sata. Sve je to bila stroga matematika.

Za večerom je voda, dakle, bila strogo izmjerena; povećavala se količina rakije u grogu; no, morali su se čuvati ove tekućine koja više izaziva žed nego što osvježava.

Preko noći je košara ležala na jednoj zaravni koja je predstavljala duboku uvalu. Njena je visina iznosila jedva osam stotina stopa nadmorske visine. Ova okolnost uli doktoru neku nadu; ona ga podsjeti na pretpostavke geografa o postojanju ogromnog prostranstva vode u središtu Afrike. Ako to jezero postoji, onda se mora do njega dospjeti; no, nikakve promjene nije bilo na nepomičnom nebū.

Mirnu noć veličanstveno osvijetljenu zvijezdama, smijene dan i vrele sunčeve zrake; s prvim zrakama svjetlosti temperatura je postala zažarena. U pet sati ujutro doktor dade znak za polazak i tijekom dužeg vremena *Victoria* ostane nepomična u atmosferi teškoj kao olovo.

Doktor je mogao izbjjeći ovu žestoku vrućinu dizanjem u više zone; ali je trebalo potrošiti veću količinu vode, što je bilo nemoguće. On se stoga zadovolji održavanjem balona na sto stopa od zemlje; slaba zračna struja ga je nosila prema zapadnom obzoru.

Doručak se sastojao od malo suhog mesa i pemikana. Oko podne *Victoria* bijaše prešla jedva nekoliko milja.

“Ne možemo se kretati brže”, reče doktor. “Mi ne zapovijedamo, mi se pokoravamo.”

Predvečer doktor ustanovi da *Victoria* nije prešla dvadeset milja tijekom ovog žarkog dana. Topli ju je mrak obavio čim je sunce zašlo za vidikom koji se crtavao jasnoćom ravne linije.

Sutradan je bio 1. svibnja, četvrtak; ali dani su se smjenjivali s beznadnom jednoličnošću; jutro je bilo isto kao i jutro koje je prethodilo; podne je izdašno bacalo svoje neiscrpne zrake, a noć je skupljala u svojoj sjeni ovu razbacanu toplinu koju je opet sljedećeg dana morala predati sljedećoj noći. Vjetar, jedva osjetan, bio je više uzdah nego dah i mogao se predosjetiti trenutak kada će se ovaj dah sam od sebe ugasići.

Putnici nisu prešli ni petnaest milja nakon što su potrošili, kao i prethodnog dana, sto trideset pet kubičnih stopa plina da bi pothranjivali plamenik, i dvije pinte vode od osam morale su biti žrtvovane za gašenje strašne žedni.

Noć prođe mirno, odveć mirno! Doktor nije spavao.

XVI.

Sutradan, isto čisto nebo, ista nepomična atmosfera. *Victoria* se diže do visine od pet stotina stopa; ali jedva da se pomakla prema zapadu.

“Usred pustinje smo”, reče doktor. “Evo golemog prostranstva pijeska! Kako izuzetan prizor! Kakva neobična čud prirode! Zašto tamo onako bujno raslinje, a ovdje ova krajnja neplodnost, i to na istoj zemljopisnoj širini, pod istim sunčevim zracima?”

“Oblak! Pravi oblak!” uzvikne u tom trenutku Joe čiji je oštar vid prkosio svakom durbinu.

Uistinu, gusti i već jasno određeni pojas podizao se lagano iznad obzora; izgledao je širok i kao napuhan; bijaše to skup malih oblaka koji su neizmjenjivo zadržavali svoj prvotni oblik, po čemu doktor zaključi da nije postojala nikakva zračna struja pri njihovom grupiranju.

Ova zgusnuta masa se bijaše pojavila oko osam sati ujutro, a tek u jedanaest sati ona dosegne sunčev krug koji sav iščezne iza ove debele zavjese; u tom istom trenutku pojas oblaka napusti liniju obzora i on sinu u punoj svjetlosti.

“To je neki usamljeni oblak”, reče doktor, “ne treba previše računati na njega. Pogledaj, Dick, njegov je oblik još uvijek isti kakav je bio jutros.”

“Doista, Samuele, nema tu ni kiše ni vjetra, bar ne za nas!”

“Toga se i treba bojati jer je vrlo visoko.”

“Dobro, Samuele, a da mi podđemo za tim oblakom koji se ne želi izliti na nas?”

“Mislim da to ne bi mnogo pomoglo”, odgovori doktor, “bilo bi to trošenje plina, a time i mnogo više vode. Ali u našem položaju ne bismo smjeli ništa zanemariti; popet ćemo se.”

Doktor pusti puni plamen u plameniku i, na tisuću pet stotina stopa od zemlje, on nađe na neprozirnu masu oblaka i uđe u gustu maglu održavajući se na toj visini; ali ne nađe tu ni najmanji povjetarac i utvrdi s tugom slab rezultat dobiven manevriranjem kada začuje Joea kako viće u najvećem iznenadjenju:

“Ah! Pazi, molim te!”

“Što je, Joe?”

“Jedan drugi balon! Drugi putnici kao mi!”

Uistinu, na dvije stotine stopa lebdio je u zraku jedan balon s košarom i putnicima; kretao se istim putem kao i *Victoria*.

“Pa lijepo!” reče doktor. “Ne ostaje nam drugo nego da mu damo znakove; uzmi zastavu, Kennedy, i pokaži naše boje.”

Izgleda da su putnici u drugom balonu imali u istom trenutku iste misli jer je istovjetna zastava točno ponavljala isti pozdrav.

“Što ovo znači?” upita lovac.

“Pa to su majmuni”, uzvikne Joe, “oni nam se rugaju!”

“To znači”, odgovori Fergusson smijući se, “da ti to sam sebi daješ znakove, dragi moj Dick; to znači da smo ono mi u onoj drugoj košari! Onaj balon je naprosto naša *Victoria*. ”

“Što se toga tiče, gospodaru”, reče Joe, “mene u to nećete uvjeriti.”

“Popni se na ogradu, Joe, maši rukama pa ćeš vidjeti!”

Joe posluša: opazi svoje pokrete, točno i odmah ponovljene.

“To je samo učinak fatamorgane”, reče doktor, “i ništa drugo; obična optička pojava; ona nastaje uslijed nejednakog razrijjeđenih slojeva zraka, eto, to je sve.”

Oko četiri sata, Joe ukaže na neki izbočeni predmet na nepreglednoj pješčanoj ravnici i uskoro je mogao potvrditi da su se nedaleko uzdizale dvije palme.

“Palme!”, reče Fergusson. “Onda postoji i izvor, zdenac?”

Zgrabi durbin i uvjeri se da Joea oči ne varaju.

“Konačno”, ponovi on, “voda, voda! Spašeni smo, jer iako smo išli polako stalno smo odmicali i na kraju ćemo stići!”

“Dobro, gospodine!” reče Joe, “kako bi bilo da se u međuvremenu naplijemo? Zrak doista guši.”

“Pijmo, mladiću!”

Nikoga nije trebalo moliti. Otišla je cijela jedna pinta što je smanjilo rezervu na samo tri i po pinte.

“Ah! Što prija!” reče Joe, “Što je to dobro! Nikad mi ni Perkinsovo pivo nije tako prijalo.”

U šest sati *Victoria* je lebdjela nad palmama. To bijahu dva tanka, kržljava, poluosušena stabla, dvije sablasti bez lišća, više mrtve nego žive. Fergusson ih pogleda sa užasom.

U njihovom podnožju se vidjelo kamenje zdenca, napola izjedeno; ali i samo ovo kamenje, razdrobljeno pod žarom sunca, izgledalo je kao najsitnija prašina. Nije bilo ni traga vlazi.

“Nećemo sići”, reče Kennedy, “dolje nema ni kapi vode.”

“Ne, Dick, neka nam savjest bude čista. Svejedno je provedemo li noć ovdje ili drugdje. Pretražit ćemo ovaj zdenac do dna; ovdje je bio izvor; možda je još nešto od njega ostalo.”

Victoria se spusti na zemlju; Joe i Kennedy stave u košaru pijeska kolika je njihova težina, pa siđoše. Potrčaše k zdencu i spustiše se unutra stubama koje se bijahu pretvarale u prah. Izgledalo je da je izvor suh već više godina. Kopali su suh i rastresit pijesak; nije bilo ni traga vlazi.

Doktor ih je promatrao kako izlaze na pustinjsku površinu, znojni, posustali, pokriveni finom prašinom, potišteni, obeshrabreni, očajni.

Shvatili uzaludnost njihovog traženja; on je to očekivao i ništa ne reče. Osjeti da će od ovog trenutka morati imati hrabrosti i snage za trojicu.

Tijekom večere ni jedna riječ ne bi izmijenjena među putnicima; jeli su s gađenjem.

Ipak, još nisu trpjeli pravu muku žedi i očajavali su samo zbog budućnosti.

XVII.

Put, koji je *Victoria* prešla prethodnog dana, nije prelazio deset milja, a za održavanje u zraku bilo je potrošeno sto šezdeset dvije kubične stope plina.

U subotu ujutro doktor dade znak za polazak.

“Plamenik može goijeti još samo šest sati”, reče on. “Ako za šest sati ne nađemo ni jedan izvor niti zdenac, samo Bog zna što će biti s nama.”

Počeli su strahovito patiti od žeđi; rakija nije mogla ublažiti ovu prijeku potrebu, naprotiv, ona ju je povećavala zavrijedivši ime “tigrovo mlijeko” koje su joj nadjenuli afrički urođenici. Ostalo im je svega dvije pinte pregrijane tekućine. Bacali su požudan pogled na tih nekoliko tako dragocjenih kapi, ali se nitko nije usuđivao njima ovlažiti usta. Dvije pinte vode usred pustinje!

Tada se doktor Fergusson, utonuo u svoja razmišljanja, upita je li pametno postupio. Nije li trebalo sačuvati vodu umjesto što ju je uzalud potrošio za održavanje u zraku?

Tisuću misli mu se vrzmalо по glavi.

“Treba učiniti posljednji napor!” reče on u sebi oko deset sati ujutro. “Treba pokušati posljednji put naći zračnu struju koja će nas ponijeti! Stavit ću na kocku naša posljednja sredstva.”

I, dok su njegovi prijatelji drijemali, on jelko zagrije vodik balona; uslijed širenja plina, ovaj se zaokruži i poleti ravno u snop uspravnih sunčevih zraka. Doktor je uzalud tražio neki povjetarac od sto do pet tisuća stopa; njegova polazna točka ostala je uporno ispod njega; izgledalo je da vlada potpuna tišina do posljednjih granica zraka za disanje.

Najzad nestane vode; plamenik se ugasi u nedostatku plina; Bunsenova baterija prestane raditi i *Victoria*, splasnuvši, spusti se polako na pijesak, na mjestu koje je košara iskopala.

Bilo je podne; mjerjenje pokaže $19^{\circ}35'$ dužine i $6^{\circ}51'$ širine, na oko pet stotina milja od jezera Čad, na preko četiri stotine milja od zapadne obale Afrike.

Spustivši se na zemlju, Dick i Joe ispružiše svoje noge.

“Zaustavili smo se?” upita Škot.

“Morali smo”, odgovori Samuel ozbiljnim glasom.

Prijatelji se razumješe.

Težina putnika bi zamijenjena istom težinom pijeska i oni stupaše na zemlju; zadubljeni u svoje misli, nekoliko sati ne progovoriše. Joe pripremi večeru od biskvita i pemikana koju su jedva dirnuli; ovaj žalosni objed završen je gutljajem vrele vode.

Tijekom noći nitko nije čuvao stražu, ali nitko nije ni spavao. Vrućina je gušila. Sutradan im je ostalo samo pola pinte vode; doktor ju je odvojio za rezervu i odluče je ne dirati osim u krajnjoj nuždi.

“Gušim se”, reče poslije kratkog vremena Joe, “žega se udvostručuje!”

“To me ne čudi”, reče doktor kad je pogledao termometar, “sto četrdeset stupnjeva Fahrenheita.”

“Pijesak vas prži”, odgovori lovac, “kao da je izvađen iz peći. A nigdje oblačka na ovom zažarenom nebnu! Za poludjeti!”

“Ne očajavajmo”, reče doktor, “poslije ovako velikih žega neminovno dolaze bure na ovoj zemljopisnoj širini i one dolaze munjevitom brzinom; moguće je da se i za nepun sat, usprkos mučnoj vedrini neba, dogode promjene.”

“Ali bi”, nastavi Kennedy, “moralo biti nekih znakova.”

“Pa!” reče doktor, “čini mi se da se barometar lagano spušta.”

“Neka te nebo čuje, Samuele, jer smo za ovo mjesto prikovani kao ptice slomljenih krila.”

“Ipak s tom razlikom, dragi moj Dick, što su naša krila netaknuta i ja se nadam da će nam još služiti.”

“Ah! Vjetra, vjetra!” uzvikne Joe. “Ništa što bi nas odvuklo do potoka, do zdenca, ništa nam više ne bi trebalo; naše su namirnice dovoljne, a s vodom ćemo bez muke čekati i mjesec dana! Ali žeđ je užasna stvar.”

Žeđ, ali i neprestano promatranje pustinje zamaralo je dušu; nigdje uzvišice, nigdje gomilice pijeska, nigdje ni kamenčića na kojem bi se zaustavio pogled. Ova se ravnica gadila čovjeku i izazivala neugodu koju nazivaju pustinjska bolest. Neosjetljivost tog teškog plavetnila neba i tog nepreglednog žutila pijeska ulijevali su strah. U tom zažarenom zraku izgledalo je da vrelina poigrava kao iznad usijanog ognjišta; čovjek pada u očaj kad vidi ovu golemu mirnoću ne vidjevši kraja tom stanju stvari; jer je prostranstvo neka vrsta vječnosti.

Također, nesretnici bez vode po ovoj strašnoj pripeci počeše osjećati znakove halucinacija; oči im se razrogačiše, vid im se zamuti.

Kad je pala noć, doktor se odluči boriti protiv ovog uznemirujućeg stanja brzim hodanjem; on htjede pretrčati ovu pješčanu ravnicu u nekoliko sati, ne da bi nešto našao, već samo da bi hodao.

“Dođite”, reče svojim priateljima, “vjerujte mi, to će vam činiti dobro.”

“Nemoguće”, odgovori Kennedy, “ne bih mogao učiniti ni koraka.”

“Ja ču radije spavati”, doda Joe.

“Ali san ili odmor mogu biti kobni, priatelji moji. Oduprite se toj obamlosti. Hajde, dodite.”

Doktor ih ne uspije nagovoriti pa podje sam u praznu, zvjezdalu noć. Prvi su mu koraci bili teški, koraci čovjeka onemoćalog i odviknutog od hodanja; ali ubrzo uvidje da mu je ovo hodanje spasonosno; prijeđe nekoliko milja na zapad i duh mu se već podigne, kad ga odjednom uhvatí vrtoglavica; učini mu se da je nagnut nad ponorom; osjeti kako mu noge klecaju, ova golema samoća ga uplaši. *Victoria* potpuno iščezne u mraku. Doktora obuzme nesavladi strah, njega, hladnokrvnog i hrabrog istraživača! Htio se vratiti natrag, ali uzalud. Dozivao je! Nije bilo ni jeke da mu odgovori i glas mu se izgubi u prostranstvu kao kamen u bezdanu. Legne nepomičan na pijesak, sam usred velike pustinjske tišine.

U ponoć on dođe k sebi u naručju svog vjernog Joea; ovaj, uznemiren podužom odsutnošću svog gospodara, pošao ga je tražiti po tragovima jasno otisnutim u pijesku; našao ga je onesviještenog.

“Što vam je bilo, moj gospodaru?” upita on.

“Ništa, dobri moj Joe, trenutna slabost, eto što.”

“To nije ništa, uistinu, gospodine; ali ustanite; naslonite se na mene i vratimo se *Victoriji*.”

Doktor, koga je Joe držao pod rukom, krene putem kojim je bio pošao.

XVIII.

Sutradan je prva doktorova briga bila pogledati barometar. Živin stupac je pokazivao jedva primjetan pad.

“Ništa!” reče u sebi, “ništa!”

Iziđe iz košare i pogleda kakvo je vrijeme; ista toplina, ista vedrina, ista nepomičnost.

Bilo je još nekoliko kapi vode; svi su to znali, svi su na nju mislili i osjećali da ih privlači; ali nitko se ne usudi učiniti ni koraka.

Ova tri kompanjona, ova tri dobra prijatelja gledala su se izbezumljenim pogledima životinjske pohlepe koja se naročito otkrivala kod Kennedyja; njegov je snažni organizam brže popuštao pred ovim nepodnošljivim nedostatkom; cijelog je dana bio u bunilu; išao je i vraćao se ispuštajući prigušene krikove, grizući šake, spremjan otvoriti sebi vene da se iz njih napije krvi.

“Ah!” uzvikne on. “Zemljo žedi! Bolje bi bilo da su te nazvali zemljom očaja!”

Poslije toga padne u bunilo; čulo se samo šištanje njegovog disanja kroz suhe usne.

Predvečer je i sam Joe počeo gubiti razum; ova prostrana oaza pijeska mu se priviđala kao golemo jezero sa čistom i bistrom vodom; više se puta bacao na usijano tlo da iz njega pije, pa je ustajao s punim ustima pijeska.

“Prokletstvo!” vikne bijesno. “Ova je voda slana!”

Tada, dok su Fergusson i Kennedy nepomično ležali, njega obuzme nesavladiva želja da ispije ono nekoliko kapi ostavljenih za rezervu. To je bilo jače od njega; krenuo je prema košari puzeći na koljenima, bacao je požudne poglede na bocu u kojoj se njihala ova tekućina, dohvati je i prineše ustima.

U tom se trenutku začuju riječi: “Vode! Vode!”, izgovorene očajnim glasom.

To bijaše Kennedy koji se dovukao za njim; nesretnik je izgledao tako da je izazivao sažaljenje, molio je na koljenima i plakao.

Joe, i sam plačući, pruži mu bocu i Kennedy je isprazni do zadnje kapi.

“Hvala!” reče on.

Ali ga Joe ne ču; bijaše, kao i on, ponovno pao na pijesak.

Što se događalo te strašne noći, ne zna se. Ali u utorak ujutro, pod ovim vatrenim mlazovima koje je sunce izlijevalo, nesretnici osjete da im udovi polako trnu. Kada je Joe pokušao ustati, nije uspio; nije mogao uraditi ono što je htio.

On baci pogled oko sebe. U košari, doktor, iscrpljen, s rukama prekriženim na grudima, gledao je neku zamišljenu točku u prostoru s ukočenošću umno poremećenog.

Ali, iznenada, njegov pogled oživi, ruku pruži prema obzoru i glasom koji više nije imao ničeg ljudskog vikne:

“Tamo! Tamo! Onamo!”

Ravnica se gibala kao pobješnjelo more za vrijeme oluje; valovi pijeska valjali su se jedan preko drugoga usred silne prašine; golemi vrtlog dolazio je s jugoistoka krećući se velikom brzinom; sunce iščezava iza tamnog oblaka čija se golema sjena pružala do *Victorije*; zrna sitnog pijeska kretala su se lakoćom tekućih molekula i ova plima je osvajala malo po malo.

Odlučan pogled nade bijesnu u očima Fergussona.

“Samun¹¹!” poviče on.

“Samun!” ponovi Joe ne razumjevši.

“Utoliko bolje”, poviče Kennedy u očajnom bijesu, “utoliko bolje! Umrijet ćemo!”

“Utoliko bolje!” odvrati doktor. “Naprotiv, živjet ćemo!”

I brzo počne izbacivati pijesak kojim je bila natovarena košara.

Prijatelji najzad shvatiše, pomogoše mu, pa zauzmu mjesta pored njega.

Balon se podigne.

“Bilo je vrijeme!” uzvikne doktor.

Samun je uistinu dolazio brzinom munje. Još malo pa bi *Victoria* bila zgnječena, poderana i uništена. Golemi je vrtlog išao prema njoj; ona bijaše pokrivena pješčanom tučom.

Victoria se vinu brzo nad vrtlogom; ali zahvaćena silnim pokretom vjetra, bila je ponesena brzinom koja se nije dala izmjeriti iznad ovog uzburkanog pješčanog mora.

¹¹ Vreli saharski vjetar.

Samuel, Dick i Joe nisu govorili; gledali su i nadali se osvježeni vjetrom ovog vihora; u tri sata vjetar popusti; pjesak je padajući oblikovao bezbroj gomilica; nebo ponovno uzme svoju prvotnu mirnoću.

Victoria, ponovno nepomična, lebdjela je nad jednom oazom, otokom pokrivenim zelenim drvećem koje je izbilo na površinu ovog oceana.

“Voda! Voda je tamo!” poviće doktor.

Odmah, otvarajući gornji ventil, on propusti vodik iz balona i polako se spusti na dvjesto stopa od oaze.

Za četiri sata putnici su bili preletjeli udaljenost od dvije stotine četrdeset milja.

Košara bi odmah dovedena u ravnotežu i Kennedy, u pratnji Joea, skoči na zemlju.

“Vaše puške!” uzvikne doktor. “Uzmite puške i budite na oprezu!”

Dick zgrabi svoj karabin, a Joe uzme jednu od pušaka. Dospješe brzo do drveća i uđoše u ovu svježu hladovinu koja im je nagovještavala bogate izvore; nisu ni obratili pažnju na velika ugažena mjesta, na svježe tragove koji su ovdje-ondje bili utisnuti u vlažnoj zemlji.

Odjednom rika odjeknu na dvadeset koraka od njih.

“Rika lava!” reče Joe.

“Utoliko bolje!” odgovori ogorčeno lovac. “Borit ćemo se! Čovjek je jak kad se mora boriti!”

“Oprezno, gospodine Dick, oprezno! Od života jednog ovise životi sviju nas.”

Ali Kennedy ga nije slušao; išao je naprijed zažarenih očiju s uperenim karabinom, strašan u svojoj smjelosti. Pod jednom palmom golemi je lav, crne grive, stajao u stavu za napad. Čim je opazio lovca, skoči; ali prije nego što je dodirnuo zemlju jedno ga zrno pogodi u srce; sruši se mrtav.

“Hura! Hura!” uzvikne Joe.

Kennedy poleti k zdencu, klizne niz vlažne stube i ispruži se pred jednim svježim izvorom u koji žudno umoči svoje usne; Joe učini isto i čuo se samo klokot jezika kao kad životinje gase žed.

“Čuvajmo se, gospodine Dick”, reče Joe. “Nemojmo pretjerati!”

Ali Dick, ne odgovorivši, nastavi piti. Zagnjurio je glavu i ruke u tu blagotvornu vodu; opijao se.

“A gospodin Fergusson?” upita Joe.

Ova riječ vratí Kennedyja u stvarnost; brzo napuni bocu koju je ponio i pođe uz stube zdanca. Ali kakvo bijaše njegovo zaprepaštenje! Neko golemo tijelo zatvaralo je otvor. Joe, koji je išao za njim, morade ustuknuti.

“Zatvoreni smo!”

“Nemoguće! Što ovo znači?...”

Dick ne završi; strašna rika mu pokaže s kakvim novim neprijateljem ima posla.

“Još jedan lav!” uzvikne Joe.

“Ne, lavica! Ah! prokleta zvijer, čekaj”, reče lovac puneći brzo svoj karabin.

Trenutak nakon toga opali, ali je životinja nestala.

“Naprijed!” poviče on.

“Ne, gospodine Dick, ne, vi je niste ubili; njeno bi se tijelo ovdje skotrljalo; ona je tamo spremna skočiti na jednog od nas, prvi koji se pojavi je izgubljen!”

“Ali što ćemo napraviti? Moramo izići! A Samuel koji nas čeka!”

“Namamimo zvijer; uzmite moju pušku, a meni dajte vaš karabin.”

“Kakav je tvoj plan?”

“Vidjet ćete.”

Joe svuče svoj platneni kaput, natakne ga na vrh puške i pruži kao mamac iznad otvora. Pobješnjela zvijer se ustremi na njega; Kennedy sačeka da priđe i jednim joj metkom smrska rame. Lavica se urlajući skotrlja niz stube i sruši Joea. Ovome se već činilo da osjeća kako se goleme šape životinje ustremaju na njega, kad odjekne drugi pucanj i doktor Fergusson se pojavi na ulazu držeći u ruci pušku koja se još dimila.

Joe se brzo diže, preskoči tijelo životinje i pruži svom gospodaru bocu punu vode.

Prinijeti je usnama i isprazniti je do pola, za Fergussona bijaše posao od jednog trenutka i trojica putnika zahvališe iz dubine srca Providnosti koja ih je tako čudesno spasila.

XIX.

Večer je bila divna i provedoše je u svježoj hladovini mimoze nakon okrepljujućeg objeda; čaj i grog nisu bili šteđeni.

Kennedy bijaše obišao ovo malo mjesto u svim pravcima; pretražio je svaki žbun; jedina živa biće u ovom zemaljskom raju bili su putnici; oni se spokojno ispružiše na svoje pokrivače i mirno provedoše noć koja im je donijela zaborav pretrpljenih muka.

Sutradan, 7. svibnja, sunce je sijalo punim sjajem, ali se njegove zrake nisu mogle probiti kroz gustu zavjesu hladovine. Kako su imali namirnica u dovoljnoj količini, doktor odluči da ovdje sačekaju povoljan vjetar.

Joe je ovdje prenio svoju pokretnu kuhinju i potpuno se odao mnoštvu kulinarskih kombinacija trošeći vodu s bezbrižnim rasipanjem.

“Kakva čudna smjena nevolja i zadovoljstava!” uzvikne Kennedy. “Ovo obilje nakon one oskudice! Ova raskoš ^{BalkanDownload} nakon one bijede! Ah! Zamalo sam poludio!”

“Dragi moj Dick”, reče mu doktor, “da nije bilo Joea, ti ne bi sada diskutirao o nestalnostima ljudskog života.”

“Dobri prijatelju!” reče Dick pruživši Joeu ruku.

Sutradan se vrijeme još ne promijeni; bilo je uporno vedro. Balon je stajao nepomično i nikakav pokret ne oda neki povjetarac.

Doktor se počne nanovo brinuti: ako se put ovako otegne, nestat će im namirnica. Premda nisu umrli od nestašice vode, neće li biti prisiljeni umrijeti od gladi?

Ali samopouzdanje mu se vratí vidjevši da se živa u barometru spušta; bilo je očitih znakova skore promjene u atmosferi; stoga odluči izvršiti pripreme za odlazak kako bi se iskoristila prva povoljna prilika.

Tijekom ostatka dana, doktor je uzalud očekivao promjenu u atmosferi. Temperatura se povisila i bez hladovine oaze bila bi neizdrživa. Termometar je na suncu pokazivao 149°F . Prava kiša od vatre prolazila je zrakom. Bila je to najjača toplina dotada zapažena.

Joe je pripremio, kao i dan prije, boravište za noć i za vrijeme dežurstva doktora i Kennedyja ne desi se nikakav novi događaj. Ali, oko tri sata ujutro, dok je Joe bio na straži, temperatura se naglo spusti, nebo se pokri oblacima i tama se pojača.

“Ustajte!” poviše Joe budeći svoja dva prijatelja. “Ustajte, evo vjetra!”

“Najzad”, reče doktor gledajući nebo, “to je uragan. U *Victoriju!* U *Victoriju!*”

Bilo je krajnje vrijeme da se tamo ode. *Victoria* se povijala pod vjetrom i vukla košaru koja je pravila brazde u pijesku. Da je, slučajno, jedan dio balasta bio bačen na zemlju, balon bi krenuo i sva nada da se pronađe bila bi zauvijek izgubljena.

Ali brzi Joe dotrči što je brže mogao i zadrži košaru dok se balon spuštao na pijesak uz rizik da se podere. Doktor zauzme svoje uobičajeno mjesto, zapali plamenik i izbaci višak tereta.

Putnici pogledaše posljednji put drveće oaze koje se povijalo pod vjetrom i uskoro, zahvaćeni istočnim vjetrom na dvije stotine stopa od zemlje, oni nestadoše u noći.

XX.

Od trenutka polaska, letjeli su velikom brzinom, žurili su se napustiti ovu pustinju koja im je zamalo bila fatalna.

Oko devet i četvrt ujutro nazriješe se prvi znakovi raslinja, trava koja je lebdjela na moru pijeska i nagovještavala im, kao Kristofu Kolumbu, blizinu zemlje; zelene biljkice su bojažljivo izvirivale između kamenja koje bi trebalo biti stijenje ovog oceana.

Još su se niski brežuljci pojavili na obzoru; neodređeno su se ocrtavali njihovi obrisi, zastrti maglom; jednoličnost je nestajala.

Doktor je s radošću pozdravio ovaj novi predio i kao mornar na jarbolu, bio je spreman povikati:

“Zemlja! Zemlja!”

Sat kasnije čvrsto se tlo prostiralo pred njihovim očima, još uvijek divljeg izgleda ali manje ravno, manje golo; na sivome nebu nejasno se ocrtavalo nekoliko stabala.

Nakon dvanaestosatnog leta *Victoria* se nađe na granicama Nigerije.

Najzad se pred očima putnika ukaže prava rijeka i po goleminim mravinjacima koji su se nalazili u njenoj blizini, doktor prepozna Benue, jedan od velikih pritoka Nigera, onaj koji su urođenici nazvali “izvorom voda”.

“Ova rijeka”, reče doktor svojim prijateljima, “postat će jednog dana prirodni prometni put za unutrašnjost Nigerije; pod zapovjedništvom jednog od naših valjanih kapetana, parobrod *Plejada* doplovio je njime do grada Yole; vidite da smo u poznatoj zemlji.”

Mnogobrojni robovi su bili zauzeti poljskim radovima obrađujući sorgo, vrstu prosa koja predstavlja osnovu njihove prehrane; najgluplja iščuđavanja pratila su prolazak *Victorije* koja je jurila kao meteor. Uvečer ona se zaustavi na četrdeset milja od Yole, ispred koje su se, ali daleko, uzdizala dva oštra vrha planine Mendif.

Doktor baci sidra i zakači se zajedno visoko stablo; ali veoma žestok vjetar povijao je *Victoriju* skoro vodoravno i činio pokatkad položaj košare veoma opasnim. Fergusson ne sklopi oči cijele noći; često mu je dolazilo da presječe

konopac i pobjegne pred vjetrom. Najzad se oluja stiša pa ljučjanje balona više nije bilo zabrinjavajuće.

Sutradan se vjetar pokaže umjerenijim, ali je udaljavao putnike od grada Yole koji, nedavno obnovljen od strane Fulana, izazivaše Fergussonovu radoznalost; ipak su moralni pristati dignuti se prema sjeveru, pa čak nešto i na istok.

Kennedy predloži da se zaustave u ovoj zemlji lova; Joe je tvrdio da se već osjeća potreba za svježim mesom; ali divljački običaji ove zemlje, ponašanje stanovništva, nekoliko pucnjeva ispaljenih u pravcu *Victorije*, primoraše doktora da nastavi putovanje. Upravo su prelazili preko jednog predjela, pozornice pokolja i požara gdje rat neprestano traje i gdje sultani proigravaju svoje kraljevstvo usred najužasnijih krvoprolića.

Usprkos svojim naporima, doktor je okrenuo pravac sasvim prema sjeveroistoku, prema planini Mendif koja je iščezavala usred oblaka; visoki vrhovi ovih planina odvajaju kotlinu Nigera od kotline Čada.

U tri sata *Victoria* se nađe nasuprot planine Mendif. Nije se mogla izbjegći, trebalo ju je prijeći. Doktor, pomoću temperature koju poveća do 180°, dade balonu novu snagu penjanja od skoro tisuću šest stotina funta; on se podigne na više od osam tisuća stopa. To bijaše najveća visina koja je dostignuta za vrijeme putovanja, a temperatura zraka toliko je pala da su doktor i njegovi prijatelji moralni uzeti svoje ogrtače.

Fergusson požuri spustiti balon jer se omotač bio nategnuo toliko da je skoro puknuo.

U pet sati *Victoria*, zaklonjena od južnih vjetrova, lagano je klizila duž padina planine i zaustavila se na jednom prostranom proplanku udaljenom od svakog naselja; čim je dodirnula zemlju, poduzete su mjere sigurnosti da je tu dobro vežu, a Kennedy, s puškom u ruci, potrči niz obronak; ubrzo se vratí s pola tuceta divljih pataka i nekom vrstom šljuka koje Joe pripremi najbolje što je znao. Objed bi ukusan i noć prođe u dubokom snu.

Sutradan, 11. svibnja, *Victoria* nastavi svoj pustolovni let; putnici su imali u nju povjerenje mornara u svoj brod.

Nastupi noć. Vjetar više nije puhao. Trebalo je ostati nepomično. U mraku nije sijala nikakva svjetlost; vladala je mrtva tišina.

Oko tri sata ujutro, Joe koji je bio na straži, opazi kako grad promiče ispod njegovih nogu. Victoria je opet krenula. Kennedy i doktor se probudiše.

Doktor pogleda na kompas i sa zadovoljstvom utvrdi kako ih vjetar nosi na sjever-sjeveroistok.

“Imamo sreće”, reče on, “sve nam uspijeva; doći ćemo do jezera Čad još danas.”

“Je li to veliko vodeno prostranstvo?” upita Kennedy.

“Poprilično, dragi moj Dick; svojom najvećom dužinom i svojom najvećom širinom ovo bi jezero moglo iznosići oko sto dvadeset milja.”

“To će unijeti malo promjene u naše putovanje, ta šetnja iznad tekućeg prostirača.”

“Ali meni se čini da se nemamo na što žaliti; ono je veoma raznoliko, a i uvjeti su nam najbolji mogući.”

“Bez sumnje, Samuele; osim žeđi u pustinji nismo se izložili nikakvoj ozbiljnoj opasnosti.”

“Istina je da se naša dobra *Victoria* uvijek prilično dobro vladala. Danas je 12. svibnja; krenuli smo 18. travnja; to je dakle dvadeset i pet dana putovanja. Još desetak dana pa ćemo stići.”

“Gdje?”

“Nemam pojma; ali što nas briga?”

“Imaš pravo, Samuele; prepustimo Providnosti brigu da nas vodi i da nas održi u dobrom zdravlju u kakvom smo sada! Ni po čemu se ne vidi da smo prešli najkužnije krajeve na svijetu.”

“Imali smo priliku uzdići se pa smo to i učinili.”

“Živjela putovanja zrakom!” uzvikne Joe. “Evo nas, poslije dvadeset i pet dana, potpuno zdravi, dobro uhranjeni, odmoreni, možda čak i previše jer mi noge počinju trnuti i rado bi ih razgibavao jedno tridesetak milja.”

Putnici su točno slijedili tijek Sharija; divne obale ove rijeke gubile su se pod sjenom drveća raznovrsnih boja; lijane i puzavice vijugale su na sve strane i stvarale čudan splet boja. Krokodili su bili polijegali pod jakim sunčevim zracima ili su se praćakali u vodi hitrošću guštera; igrajući se, oni su prilazili mnogobrojnim zelenim otocima koji su presijecali tijek rijeke.

I tako, usred bogate i zelene prirode, promakne oblast Maffatay. Oko devet sati ujutro doktor Fergusson i njegovi prijatelji stigoše na južnu obalu jezera Čad.

Sunce je prosipalo svoje blještave zrake na ovu mirnu vodu, a na sjeveru su se oba elementa stapala u isti obzor.

XXI.

Od dolaska na jezero Čad, *Victoria* je naišla na zračnu struju koja je nagnjala više prema zapadu; nekoliko je oblaka ublažavalo toplinu dana; osjećalo se, također, nešto povjetarca iznad ovog golemog prostranstva vode; ali oko jednog sata; balon, nakon što je iskosa prešao jedan dio jezera, uputi se ponovno nad zemlju za čitavih sedam ili osam milja.

Doktor, u početku ljut zbog tog novog pravca, nije se više žalio kad je ugledao grad Kuku, slavnu prijestolnicu Bornoua; mogao ga je na trenutak promatrati opkoljenog zidinama od bijele gline; nekoliko džamija, dosta grubo izrađenih, nezgrapno su stršile iznad ovog mnoštva kockica za igranje, kako izgledaju arapske kuće.

No, putnici su jedva mogli pogledati ovaj prizor jer ih, pokretljivošću koja odlikuje zračne struje ovog predjela, jedan suprotan vjetar naglo zahvati i vrati za čitavih četrdeset milja nad jezero Čad.

Joe je promatrao obzor pa, obraćajući se Kennedyju, reče:

“Vjere mi, gospodine Dick, evo nešto za vas koji uvijek sanjate o lovnu.”

“Što to, Joe?”

“Pogledajte samo ono jato velikih ptica koje lete prema nama.”

“Ptice!” reče doktor zgrabivši svoj durbin.

“Vidim ih”, odgovori Kennedy; “ima ih najmanje dvanaestak.”

“Četrnaest, ako dozvolite”, odgovori Joe.

“Daj Bože da su vrsta štetočina, tako da mi nježni Samuel nema što zamjeriti.”

“Nemam što reći”, reče Fergusson, “samo bih volio da su one ptice što dalje od nas!”

“Bojite se ove peradi?” reče Joe.

“To su, žutoglavi bradaši, Joe, i to najvećeg rasta; ako nas napadnu...”

“Pa lijepo! Branit ćemo se, Samuele! Imamo skladište oružja za njihov doček! Ne mislim da su ove ptice tako opasne!”

“Tko zna!” odgovori doktor.

Nakon desetak minuta jato se približilo na domak puške, a zrakom se prolamalo njihovo kriještanje; približavali su se *Victoriji* više razjareni nego uplašeni njenom prisutnošću.

Letjeli su opisujući goleme krugove, a njihove su se kružne putanje malo po malo suživale oko *Victorije*.

Doktor, uznemiren, odluči popeti se kako bi izbjegao ove opasne susjede; razrijedi vodik balona koji se ubrzo počne dizati.

Ali ptice, ne želeći ih napustiti, popeše se za njima.

“Izgledaju ljute na nas”, reče lovac naoružavši se svojim karabinom.

Uistinu, ove su se ptice približile i, prišavši na gotovo pedeset stopa, izgledalo je da prkose Kennedyjevom oružju.

“Imam strašnu želju da pucam na njih!” reče on.

“Ne, Dick, nipošto ne! Nikako ih ne razdražuj bez razloga! To bi značilo izazvati ih da nas napadnu.”

“Ali ja ču lako s njima izaći na kraj.”

“Varaš se, Dick.”

“Imamo po metak za svaku od njih.”

“A što ako nagrnu na gornji dio balona, kako ćeš ih onda pogoditi? Zamisli da si na zemlji pred čoporom lavova ili u oceanu usred jata ajkula! Jednako je tako opasan položaj za zrakoplovce.”

“Govoriš li ozbiljno, Samuele?”

“Sasvim ozbiljno, Dick.”

“Pričekajmo onda.”

“Pričekaj, budi spremna na napad, ali ne pucaj bez moje zapovijedi.”

U tom trenutku jedna od najbjehnjih ptica se ustremi na *Victoriju* otvorenog kljuna i raširenih pandža, spremna da je kljuca i raspara.

“Pali! Pali!” uzvikne doktor.

Tek što to bijaše izgovorio, a ptica, smrtno pogodjena, padne vrteći se u zraku.

Kennedy bijaše zgrabio jednu dvocijevku. Drugom je ciljao Joe.

Uplašene pucnjem, ptice se na trenutak udaljiše; ali se gotovo odmah vratiše u napad s krajnjim bijesom. Kennedy prvim zrnom presiječe vrat jednoj koja se najviše približila. Joe pogodi krilo drugoj.

“Još ih je samo jedanaest”, reče on.

Ali ptice tada promijene taktku i složno se podignu iznad *Victorije*. Kennedy pogleda Fergussona.

Usprkos svojoj energiji i svojoj hladnokrvnosti, ovaj problijedi. Na trenutak nasto strašan tajac. Onda se začuje reski zvuk paranja kao kad se svila razdire i košara se balona izmakne ispod nogu putnika.

“Izgubljeni smo!” poviće Fergusson bacivši pogled na barometar koji se naglo penja.

Zatim doda:

“Van s balastom!, van!”

U nekoliko trenutaka sve vreće s pijeskom iščeznuše.

“Ipak padamo!... Ispraznite bačve s vodom!... Joe! Čuješ li?... Odbačeni smo u jezero!”

Joe posluša. Doktor se nagne. Izgledalo mu je da se jezero primiče kao plima; predmeti su rasli naočigled; košara nije bila ni na dvije stotine stopa od površine Čada.

“Namirnice! Namirnice!” poviće doktor.

I sanduk u kojem su bile spremljene bi bačen u prostor.

Padanje se uspori, ali nesretnici su i dalje padali!

“Bacajte! Bacajte još!” poviće još jednom doktor.

“Nema se više što”, reče Kennedy.

“Ima”, odgovori kratko Joe brzo se prekrstivši.

I on iščezne preko ograde košare.

“Joe! Joe!”, zvao je preplašeni doktor.

Ali, Joe ga više nije mogao čuti. Voctoria, rasterećena, nastavi svoje penjanje dospjevši na tisuću stopa uvis, a vjetar, jurnuvši u splasnuti omotač, vukao ju je ka sjevernim obalama jezera.

“Izgubljen je!” reče lovac uz očajnički pokret.

“Izgubljen da bi nas spasio”, odgovori Fergusson.

I ovi neustrašivi ljudi osjete kako su im dvije krupne suze potekle iz očiju. Oni se nagnuše trudeći se da ugledaju kakav trag od nesretnog Joea, ali su već bili daleko.

“Što ćemo napraviti?” upita Kennedy.

“Sići na zemlju čim to bude moguće, Dick, a zatim čekati.”

Nakon leta od šezdeset milja, *Victoria* se spusti na pustu, sjevernu obalu jezera. Sidra se zakače zajedno onisko stablo i lovac ih dobro učvrsti. Padne noć, ali ni Fergusson ni Kennedy ne moguše ni na trenutak naći sna.

XXII.

Sutradan, 13. svibnja, putnici najprije ispitaše dio obale na kojem su se nalazili. Bijaše to neka vrsta otoka usred goleme baruštine. Oko ovog komada čvrste zemlje uzdizala se trstika velika kao drveće u Europi, a prostirala se unedogled.

Ove neprohodne močvare činile su *Victorijin* položaj sigurnim; trebalo je samo paziti na jezerski dio; prostrana površina vode išla je u širinu, naročito prema istoku, a na vidiku se ništa nije pojavljivalo, ni kopno ni otoci.

Dva prijatelja se još nisu usudila progovoriti o svom nesretnom prijatelju. Kennedy bijaše prvi koji je izložio svoje pretpostavke doktoru.

“Moguće je da Joe nije izgubljen”, reče on. “To je spretan mladić, plivač kakvih ima malo. Lako je preplivao rijeku Frith of Forth u Edinburghu. Mi ćemo ga ponovno vidjeti, kada i kako ne znam; ali ne propustimo ništa što bi mu moglo dati priliku da nam se ponovno pridruži.”

“Neka te Bog čuje, Dick!”, odgovori doktor uzbuđenim glasom. “Učinit ćemo sve na svijetu da nađemo svog prijatelja! Najprije vidimo gdje smo. Ali prije svega, oslobođimo *Victoriju* od ovog vanjskog omotača koji više nije koristan; to će značiti oslobođenje od znatnog tereta, šest stotina pedeset funta, što vrijedi truda.”

Doktor i Kennedy se dadoše na posao; naiđoše na velike poteškoće; trebalo je skidati komad po komad veoma čvrste tkanine i sjeći je na tanke trake da bi je provukli kroz petlje mreže. Poderotina od kljuna grabljivice širila se na dužinu od više stopa.

Ovaj posao je trajao najmanje četiri sata; no najzad, unutrašnji balon, potpuno oslobođen, pokaza se neoštećen. Victoria je sada bila smanjena za jednu petinu. Ova je razlika bila dovoljno osjetna da zabrine Kennedyja.

“Hoće li to biti dovoljno?” upita on doktora.

“Ne brini se za to, Dick; uspostavit ću ravnotežu i, ako se naš jadni Joe vrati, moći ćemo nastaviti naš put kako smo ga i započeli.”

“U trenutku pada, Samuele, ako su moja sjećanja točna, nismo bili jako udaljeni od jednog otoka.”

“Sjećam se, doista; ali je ovaj otok, kao i svi otoci Čada, sigurno nastanjen rasom gusara i ubojica; ovi su divljaci vjerojatno bili svjedoci naše nesreće i ako je Joe pao u njihove ruke, osim ako ga ne štiti njihovo praznovjerje, što će od njega biti?”

“On je čovjek koji se zna izvući iz nesreće, ja ti to ponavljam; imam povjerenja u njegovu umješnost i njegovu snalažljivost.”

“Nadam se. Sada, Dick, pođi u lov, ali se nemoj previše udaljavati; potrebno je hitno obnoviti namirnice čiji je najveći dio bio žrtvovan.”

“Dobro, Samuele, neću biti dugo odsutan.”

Kennedy uzme jednu dvocijevku i uputi se kroz visoku travu ka obližnjem cestaru; učestala pucnjava koja se ubrzo čula objavi doktoru da je lov bio obilan.

Za to se vrijeme doktor bio upustio u prebrojavanje predmeta koji su preostali u košari i u uspostavljanje ravnoteže drugoga balona, pa zamijeni težinu Joea dopunom balasta. Cijeli mu dan prođe u ovim pripremama i pri povratku Kennedyja, one bijahu završene. Lovac je nosio dobar ulov; donio je nekoliko gusaka, divljih pataka, šljuka, gluvara i gnjuraca. On se posveti spremanju ove divljači i njihovom sušenju na dimu. Kada se spremljeno meso učini Kennedyju dobro, a on se u to dobro razumio, sve bi smješteno u košaru.

Sutradan je lovac imao još upotpuniti svoju zaļihu.

Noć iznenadi putnike usred ovih poslova. Večera im se sastojala od pemikana, biskvita i čaja. Umor, nakon što im ja otvorio tek, dade im i san. Svaki je za vrijeme svog dežurstva ispitivao mrak vjerujući pokatkad da čuje glas Joea; ali, jao! Daleko bijaše taj glas koji su htjeli čuti!

S prvim jutarnjim zrakama doktor probudi Kennedyja.

“Dugo sam razmišljao”, reče mu, “o tome što trebamo učiniti da bismo našli našeg prijatelja.”

“Ma kakav bio tvoj plan, Samuele, ja ga prihvaćam; govori.”

“Prije svega je važno da Joe dobije vijesti od nas.”

“Bez sumnje! Kako taj valjani mladić ne bi pomislio da smo ga napustili.”

“On! On nas dobro poznaće! Nikada mu slična misao ne bi pala na pamet, ali treba znati gdje se nalazimo.”

“Kako to?”

“Zauzet ćemo svoja mjesta u košari i dići se u zrak.”

“Ali ako nas vjetar poneše?”

“To nikako neće moći, srećom. Pogledaj, Dick; povjetarac nas vraća ka jezeru, i ta okolnost, koja bi jučer bila nepovoljna, danas je pogodna. Naši će se napor, dakle, ograničiti na to da se održavamo nad ovom golemom vodom tijekom cijelog dana. Joe će nas svakako vidjeti tamo gdje bi njegovi pogledi trebali biti bez prestanka upućeni. Možda čak uspije izvijestiti nas o svom skrovištu.”

“Pokušat ćemo stići do sjeverne obale jezera, ostajući što je moguće više uočljivi; tamo ćemo sačekati, pregledat ćemo okolinu, pretražit ćemo obalu koje će se Joe sigurno pokušati dokopati i nećemo napustiti mjesto prije nego učinimo sve da ga pronađemo.”

“Krenimo, dakle”, reče lovac.

U sedam sati ujutro, ne bez poteškoća, sidro bi otkačeno s drveta. Plin se raširi i nova *Victoria* dospije na dvije stotine stopa u zrak. Najprije se kolebala okrećući se oko sebe; ali najzad, zahvaćena dosta jakom strujom, kreće nad jezerom brzinom od dvadeset milja na sat.

Doktor je održavao stalnu visinu koja se kretala od dvije stotine do pet stotina stopa. Kennedy je česta pucao iz svog karabina. Iznad otoka putnici su se čak nesmotreno približili istražujući pogledom čestare, žbunje, šibljike, svugdje gdje je kakva sjena, kakva krivina u stijeni mogla pružiti skrovište njihovom prijatelju.

“Ne vidim ništa”, reče Kennedy nakon dvosatnog traženja.

“Pričekajmo, Dick, i ne gubimo nadu; ne možemo biti daleko od mjesta nesreće.”

U jedanaest sati *Victoria* bijaše prešla devedeset milja; tada nađe na novu zračnu struju koja je, gotovo pod pravim kutom, potjera na istok za čitavih šezdeset milja.

U dva i po sata *Victoria* stigne na domak Tangalije, sela na istočnoj obali Čada.

Doktora je zabrinjavao ovaj uporni pravac vjetra. Bacao ih je prema istoku i tjerao u središte Afrike, k beskrajnim pustinjama.

“Svakako se moramo spustiti”, reče on, “čak sići na zemlju; moramo se vratiti nad jezero radi Joea; ali prije toga potrudimo se naći suprotnu zračnu struju.”

Više od sata tražio je po raznim zračnim pojasima. *Victoria* je stalno skretala ka kopnu; ali srećom, na tisuću stopa, jedan veoma jak vjetar vrati je na sjeverozapad.

Snaga vjetra nosila je brže nego što je doktoru odgovaralo; ali, on je po drugi put okrene i vrati baš na mjesto odakle je krenula, na onaj otok gdje je bila provela prethodnu noć. Sidro, umjesto da naiđe na grane drveća, zakači se o splet trske pomiješane s gustim močvarnim blatom koje je bilo veoma čvrsto. Doktor je imao dosta muka da zadrži balon; ali najzad, vjetar popusti s dolaskom noći i oba prijatelja ostadoše budni i gotovo očajni.

XXIII.

U tri sata ujutro, vjetar je bjesnio i puhalo takvom snagom da *Victoria* nije mogla ostati blizu zemlje bez opasnosti; trska je šibala po njenom omotaču prijeteći da ga podere.

“Trebamo krenuti, Dick”, reče doktor. “Ne možemo ostati ovdje.”

Ali je odlazak predstavljaо velike poteškoće. Sidro, duboko zariveno, prkosilo je svim naporima i balon, vukući u suprotnom pravcu, pojačavaо je njegovu otpornost. Kennedy ga ne uspije iščupati.

Doktor natjera Škota da se vrati u košaru i pomiri se s tim da presiječe konopac sidra. *Victoria* učini skok od tri stotine stopa uvis i uputi se pravo na sjever.

Fergusson se morao pokoriti vjetru; prekrižio je ruke i predao se crnim mislima.

Victoria preleti pokrajinu Tibu; prijeđe preko Belad el Djerida, pustinje obrasle trnjem koja čini granicu Sudana, zađe nad pustinjski pjesak i prijeđe udaljenost od šezdeset milja za tri sata, a da Fergusson ne uspije obuzdati njeno kretanje.

“Ne možemo se zaustaviti!”, reče on. “Ne možemo se ni spustiti! Ni jednog stabla! Ni jedne uzvišice! Hoćemo li prijeći Saharu? Uistinu, Nebo je protiv nas!”

Govorio je ovako bijesom očajnika, kad ugleda kako se na sjeveru pustinjski pjesak podiže usred guste prašine i vrti uslijed utjecaja suprotnih struja.

Uslijed vihora, iskidana, polomljena, isprevrtana, nestajala je cijela jedna karavana pod nanosom pjeska; isprevrtane deve promuklo su i tužno rikale; jauci zapomaganja dolazili su iz ove zaglušujuće magle. Pokatkad, po koja šarena odjeća oštros bi odudarala svojim živim bojama od ovog kaosa, a urlikanje bure vladalo je ovim prizorom uništenja.

Uskoro se pjesak nakupi u zgusnute gomile i tamo gdje se do nedavno pružala ravnica, uzdizao se brežuljak još u pokretu, golema grobnica zatrpanog karavana.

Doktor i Kennedy, blijedi, promatrali su ovaj grozni prizor; nisu mogli više upravljati svojim balonom koji se okretao uslijed suprotnih zračnih struja i nije se više pokoravaо širenjima plina. Uhvaćen ovim zračnim vihorom, on se okretao u kovitlac vrtoglavom brzinom, a košara se jako ljudjala.

Kennedy, razbarušene kose, gledao je šuteći, doktoru se bijaše povratila smjelost uslijed opasnosti i na crtama njegovog lica se nije moglo pročitati ništa od njegovih

silnih uzbudjenja, čak ni onda kad se, poslije posljednjeg okreta, *Victoria* iznenada zaustavila u neočekivanom mirovanju; prevladao je vjetar sa sjevera i tjerao ju je u suprotnom pravcu na jutrošnji put s nesmanjenom brzinom.

“Kamo idemo?” uzvikne Kennedy.

“Pustimo Sudbini na volju, dragi moj Dick; ona zna bolje od nas što treba, i eto, vraćamo se na mjesta koja se nismo nadali ponovno vidjeti.”

Pravac kojim su putnici išli nešto se malo razlikovao od onoga kojim su krenuli ujutro; tako oko devet sati, umjesto da ponovno dođu do obale Čada, oni opet ugledaše pustinju kako se prostire ispred njih.

Kennedy na to skrene pozornost.

“Nije važno”, odgovori doktor, “glavno je da se vratimo na jug.”

“Čini mi se”, reče Kennedy, “da se vjetar stišava; pješčana prašina je manje gusta, smetovi se smanjuju, vidik se razbistrava.”

“Tim bolje; treba ga pažljivo ispitati durbinom da nijedna točka ne izmakne našem pogledu!”

“To će ja, Samuele, i čim se ukaže prvo stablo, izvijestit će te o tome.”

I Kennedy, s durbinom u ruci, zauzme mjesto na prednjem dijelu košare.

Uslijed vihora, iskidana, polomljena, isprevrtana...

XXIV.

Što se dešavalo s Joeom za vrijeme uzaludnog traženja njegovog gospodara?

Kada se bijaše bacio u jezero, njegov prvi pokret na površini bijaše da podigne oči uvis; ugleda *Victoriju*, već visoko uzdignutu nad jezerom, kako se brzo podiže, polako smanjuje i uskoro, zahvaćena brzom zračnom strujom, iščezava prema sjeveru. Njegov gospodar, njegovi prijatelji bili su spašeni.

“Sreća”, reče on u sebi, “što sam došao na tu misao da skočim u Čad; ona bi sigurno pala na pamet i g. Kennedyju, on se sigurno ne bi kolebao učiniti isto što i ja; jer je sasvim prirodno da se jedan čovjek žrtvuje da spasi dvojicu. To je matematika.”

Umiren u tom pogledu, Joe počne razmišljati o sebi; bio je usred golemog jezera, opkoljen nepoznatim plemenima, vjerojatno krvoločnim. Razlog više da se iz nevolje izvuče oslanjajući se samo na sebe; nije se jako uplašio.

Prije napada ptica grabljivica koje su se, po njegovom mišljenju, ponašale kako pravi lešinari, spazio je neki otok na obzoru; on se stoga odluči uputiti k njemu, te iskoristi sve svoje znanje i vještina plivanja nakon što se oslobodio dijela odjeće koja mu je najviše smetala; nije ga nimalo zbunjivala udaljenost od pet ili šest milja; stoga je usred jezera mislio samo na to da snažno i u ravnoj liniji pliva.

Nakon sat i po udaljenost do otoka bila je znatno smanjena.

Ali što se više približavao zemlji, jedna misao u početku nestalna, a zatim uporna, svog ga zaokupi. Znao je da obale jezera posjećuju golemi aligatori, a znao je i za proždrljivost ovih životinja.

Usprkos njegovoj maniji da sve na ovom svijetu smatra prirodnim, ovaj je dični mladić osjetio nesavladivo uzbuđenje; pribojavao se da bijelo meso nije naročito po ukusu krokodila i stoga je išao najprije vrlo pažljivo, širom otvorenih očiju. Ne bijaše ni na stotinu hvati od obale nad kojoj se širio hlad zelenog drveća kad dašak vjetra, pun prodornog mošusnog mirisa, dopre do njega.

“Lijepo!” reče on u sebi, “eto čega sam se bojao! Krokodil nije daleko.”

I on brzo zagnjuri, ali ne dovoljno da bi izbjegao dodir s nekim golemlim tijelom čija ga hrappingava koža ogrebe pri prolazu; on pomisli da je izgubljen pa počne plivati

očajničkom brzinom; dospije na površinu vode, udahne i ponovno iščezne kad osjeti da je ščepan za ruku, a onda i oko pasa.

Tek što je udahnuo zrak i otvorio oči kad se nađe između dva crnca tamne boje kao ebanovina; ovi su ga Afrikanci snažno držali i ispuštalii čudne krikove.

“Gle!” uzvikne Joe ne mogavši se suzdržati, “crnci umjesto krokodila! Vjere mi ovo mi se više svida!”

Ali nije li Joe izbjegao jednu opasnost da bi upao u drugu? On ostavi događajima da to prosude i budući nije mogao ništa drugo, pusti ih da ga odvedu na obalu ne pokazujući nikakav strah.

“Očigledno”, govorio je u sebi, “ovi su ljudi vidjeli *Victoriju* koja je letjela nad samom površinom jezera kao zračno čudovište; bili su udaljeni svjedoci moga pada i nemoguće je da nemaju obzira prema čovjeku koji je pao s neba! Pustimo ih samo!”

Joe je baš o tome razmišljao kad stupi na zemlju usred gomile koja je urlala, različitog spola, različite dobi, ali ne i različitih boja. Nalazio se među pripadnicima plemena Bidiomaha, izvanredno crnih. Nije se čak trebao crveniti zbog svog oskudnog odijela; bio je “neodjeven” po posljednjoj modi toga kraja.

Ali prije nego što je imao vremena shvatiti svoj položaj, nije se mogao prevariti glede obožavanja čiji je objekt bio. To ga je umirivalo, mada mu padne na pamet događaj iz Kazeha.

“Predosjećam da će ponovno postati Bog, sin nekog mjeseca! Pa lijepo, nije ni ovaj zanat tako loš, pogotovo kad nemaš izbora.”

Dok je Joe tako razmišljao, gomila se tiskala oko njega, klanjala se, vikala, dodirivala ga, postajala prisna; ali padne joj na pamet da mu priredi veliku gozbu, načinjenu od kiselog mljeka s rižom u medu; valjani mladić, spreman na sve, pojede tada jedan od najukusnijih obroka u svom životu i uli svome narodu visoko štovanje prema načinu na koji bogovi žderu u svečanim prilikama.

Kada padne noć, otočki vračevi uhvate ga s punim štovanjem pod ruku i odvedoše u neku vrstu kolibe punu talismana; prije nego što je ušao u nju, Joe baci prilično zabrinut pogled na gomilu kostiju koje su se uzdizale oko ovog hrama; kada je bio zatvoren u svoju kolibu, imao je doista puno vremena razmišljati o svom položaju.

Je li se mogao pouzdati u obožavanje kojem je bio izložen? Imao je puno razloga vjerovati u taštinu ljudske veličine! Pitao se ide li u ovoj zemlji obožavanje dotle da se obožavani pojede! Usprkos ovoj mogućnosti, nakon nekoliko sati razmišljanja, umor ga svlada i pored crnih misli, Joe padne u prilično dubok san koji bi se, bez sumnje, nastavio do svanuća da nekakva neočekivana vлага nije probudila spavača.

Uskoro se ova vлага pretvori u vodu, a ova se voda tako brzo penjala da je Joeu došla čak do pasa.

“Što je ovo?” reče on. “Poplava! Vrtlog! Novo mučenje ovih crnaca! Vjere mi, neću čekati da mi dođe do grla!”

Govoreći to, on provali zid udarcem ramena i gdje se našao? Usred jezera! Od otoka više ništa nije bilo! Potonuo preko noći! Na njegovom mjestu, prostranstvo Čada!

“Žalosna zemlja za posjednike!” reče u sebi Joe i ponovno se preda svojim plivačkim sposobnostima.

Jedna od tih dosta čestih pojava na jezeru Čada bijaše oslobođila mladića; više je otoka iščeznulo na taj način iako je izgledalo da imaju čvrstoću stijena, a obalno je stanovništvo često moralo spašavati nesretnike koji su preživjeli ove strašne katastrofe.

Joe nije znao za ovu neobičnost; ali nije propustio iskoristiti je. Spazi jedan zalutali čamac i brzo ga sustigne. Bijaše to zapravo grubo izdubljeno deblo. Na sreću u njemu je bio par kratkih urođeničkih vesala i Joe, koristeći brzu vodenu struju, krene.

Sa zadovoljstvom primijeti da ga struja nosi k sjevernoj obali Čada i on joj se prepusti. Oko dva sata ujutro iskrca se na jedan proplanak obrastao bodljikavom trstikom koja je izgledala vrlo nezgodna čak i za jednog filozofa; ali je u blizini bilo stablo kao naručeno da mu pruži postelju među svojim granama. Joe se, za svaku sigurnost, popne na njega i tamo sačeka prve zrake dana.

Jutro dođe brzinom svojstvenom ekvatorijalnim krajevima. Joe baci pogled na stablo koje mu je tijekom noći pružilo utoчиšte; jedan neočekivan prizor ga zaprepasti. Grane ovog stabla bijahu doslovno prekrivene zmijama i kameleonima; lišće je iščezavalo pod njihovim spletovima; reklo bi se da je to stablo nove vrste koja rađa gmazove; pod prvim zrakama sunca sve je ovo gmizalo i svijalo se. Joe,

obuzet živim osjećajem užasa pomiješanim s odvratnošću, baci se na zemlju usred šištanja ove družine.

“E ovo mi nitko nikad neće povjerovati!” reče on.

On nije znao da je doktor Vogel u svojim posljednjim pismima opisao ovu posebnost obale Čada, gdje su gmazovi brojniji nego u ijednom kraju svijeta. Nakon ovog što je upravo video, Joe odluči ubuduće biti obazriviji, pa, upravljujući se prema suncu, podje u pravcu sjeveroistoka. Najbrižljivije je zaobilazio kolibe, izbe, jazbine, jednom riječju sve što može poslužiti kao boravište ljudskoj rasi.

Koliko su se puta njegovi pogledi upravljali u nebo! Nadao se da će opaziti *Victoriju* i, mada ju je uzalud tražio tijekom cijelog dana hoda, njegova se vjera u njegovog gospodara ne smanji; trebalo je mnogo snage karaktera za tako filozofsko shvaćanje svog položaja. Glad se pridružila umoru a, ipak, prema njegovoj procjeni, bio je prešao tridesetak milja prema zapadu i kad se spustila večer, on odluči provesti noć na obalama Čada.

Bila je to strašna noć koja umornom putniku ne dade ni sata sna; za to vrijeme divlje svinje, divlji bivoli, bjesnili su po žbunju; koncert divljih zvijeri prolamao se kroz noć. Joe se nije smio ni pomaknuti. Njegova predanost sudbini i njegovo strpljenje jedva su se mogli održati u takvoj situaciji.

Najzad se razdani, Joe brzo ustane i, nakon što je prožvakao nekoliko listova, nastavi svoj put upornošću i tvrdoglavu kojih ni sam nije bio svjestan; više nije znao što radi, a ipak je u sebi osjećao snagu koja je bila iznad očajanja.

“Gdje bi mogla biti *Victoria*?” pitao se on. “Vjetar puše sa sjevera! Trebala bi se vratiti nad jezero! Nema sumnje da je g. Samuel preuredio opremu radi ponovne uspostave ravnoteže; no, jučerašnji dan bi trebao biti dovoljan za ove radove; ne bi, dakle, bilo nemoguće da danas... No postupimo kao da je više nikad neću vidjeti. Uostalom, uspijem li se dokopati jednog od velikih jezerskih gradova, bio bih u položaju putnika o kojima nam je moj gospodar govorio. Zašto se ne bih izvukao iz nezgode kao i oni? Ima ih koji su se vratili, dovragna!... Hajde! Hrabro!”

Govoreći tako i stalno koračajući, neustrašivi Joe naiđe usred šume na gomilu divljaka. On se zaustavi na vrijeme pa ne bi opažen. Crnci su bili zauzeti stavljanjem otrova od soka mlječike na strijele, što je glavno zanimanje ovdašnjih plemena i koje se obavlja kao neka vrsta svečanog obreda.

Joe, nepomičan, zadržavajući dah, krio se u jednom gustisu kad podigavši oči kroz jednu čistinu u lišću ugleda *Victoriju*, baš *Victoriju*, kako leti u pravcu jezera, na jedva sto stopa iznad njega. Nije se smio pokazati!

Suze mu navru na oči, ne iz očaja, nego iz zahvalnosti; njegov ga je gospodar tražio! Njegov gospodar ga nije napustio! Trebao je sačekati odlazak crnaca; tada je mogao napustiti svoje skrovište i potrčati na obale Čada.

Ali se *Victoria* sada gubila daleko na nebu. Joe odluči sačekati je: ona će sigurno ponovno proći! Ona uistinu ponovno prođe, ali prema istoku, Joe je trčao, mahao rukama, dozivao... Sve bijaše uzalud! Snažan vjetar odvlačio je balon neodoljivom brzinom.

Po prvi put snaga i nada napuste srce nesretnika; video je da je izgubljen; povjerova da je njegov gospodar otišao nepovratno; nije se usuđivao više ni misliti, nije htio više razmišljati.

Kao lud, krvavih nogu, izubijanog tijela, hodao je cijeli dan i jedan dio noći. Vukao se čas na koljenima, čas na rukama; video je da nastupa trenutak kada će mu ponestati snage i kada će morati umrijeti.

Idući tako, on se najzad nađe ispred jedne baruštine, odnosno, budući da se noć bila spustila već prije nekoliko sati, on shvati da je u baruštini kad iznenada upadne u gusto blato; i pored svih napora, usprkos očajničkom odupiranju, osjećao je da tone malo po malo u ovaj glib; nekoliko trenutaka kasnije bio mu je do pasa.

“Evo, dakle, smrti!” reče u sebi; “i to kakve smrti!...”

Otimao se bijesno; ali njegovi su naporci činili samo da još dublje upadao u ovaj grob koji je nesretnik sam sebi kopao. Nigdje ni komada drveta koji bi ga mogao zaustaviti, nigdje trske da ga zadrži... Shvatio je da je s njim svršeno!... Njegove se oči sklopiše.

“Gospodaru moj! Gospodaru moj! Upomoć!...”, uzviknu on.

I ovaj očajnički glas, usamljen, već prigušen, izgubi se u noći.

XXV.

Otkako je Kennedy zauzeo svoje promatračko mjesto na prednjem dijelu košare, bez prestanka je veoma pažljivo ispitivao obzor.

Nakon nekog vremena se okrene doktoru i reče:

“Ako se ne varam, eno tamo neke gomile u pokretu, ljudi ili životinje; nemoguće ih je još razlikovati. U svakom slučaju kreću se brzo jer dižu oblak prašine. Ima tu nešto neobično što me kopka; reklo bi se kao vježba konjanika. Eh! Ne varam se! To je uistinu konjica! Pogledaj!”

Doktor je pažljivo pogledao označenu grupu.

“Mislim da imaš pravo”, reče on, “to je neki odred Arapa ili Tibua; oni jure u istom pravcu kao i mi; ali mi imamo veću brzinu i lako ćemo ih stići. Za pola sata bit ćemo u stanju vidjeti i prosuditi što treba činiti.”

“Očito”, nastavi Kennedy, “neka vježba ili lov. Reklo bi se da ovi ljudi nešto progone. Baš bih volio znati što.”

“Strpljenja, Dick. Za kratko vrijeme ćemo ih sustići i čak prestići ako nastave istim putem; mi letimo brzinom od dvadeset milja na sat i nema konja koji bi mogao izdržati takvu trku.”

Kennedy nastavi svoje promatranje i nekoliko minuta kasnije reče:

“To su Arapi koji jure svom brzinom. Savršeno ih raspoznam. Ima ih pedesetak. Vidim im burnuse¹² kako vijore na vjetru. To je neka vježba konjice; njihov vođa im prethodi za sto koraka, a oni jure za njim.”

“Ma tko da su, Dick, nisu opasni, a ako bude potrebno, podići ću se.”

“Pričekaj! Pričekaj još, Samuele!”

“Ovo je čudno”, doda Dick nakon ponovnog promatranja, “ima nešto što ne razumijem: po njihovim naporima i po neujednačenosti njihovog pravca, ovi Arapi više izgledaju kao da progone nego da slijede.”

“Jesi li siguran, Dick?”

“Naravno. Ne varam se! To je lov, ali lov na čovjeka! To nipošto nije vođa koji im prethodi, već neki bjegunac.”

¹² Vrsta arapskih ogrtača.

“Neki bjegunac!” reče Samuel uzbudeno.

“Da.”

“Ne gubimo ga iz vida i pričekajmo!”

Tri ili četiri milje bijahu brzo prijeđene za ovim konjanicima koji su jurili velikom brzinom.

“Samuele, Samuele!” uzvikne Kennedy uzbudjenim glasom.

“Što ti je, Dick?”

“Je li to priviđenje? Je li to moguće?”

“Što hoćeš reći?”

“Pričekaj!”

I lovac brzo obriše stakla na durbinu i nastavi promatrati.

“Pa?” učini doktor.

“To je on, Samuele!”

“On!” uzvikne ovaj.

“On’je sve kazivalo! Nije bilo potrebno imenovati!

“On je na konju! Jedva na stotinu koraka od svojih neprijatelja! On bježi!”

“To je uistinu Joe”, reče doktor pogledavši.

“Ne može nas vidjeti u svom trku!”

“Vidjet će nas”, odgovori Fergusson smanjujući plamen u plameniku.

“Ali kako?”

“Za pet minuta bit ćemo na pedeset stopa od zemlje; za petnaest ćemo biti iznad njega.”

“Treba ga upozoriti pucnjem iz puške.”

“Ne! On se ne može vratiti, odsječen je.”

“Što ćemo onda napraviti?”

“Čekati.”

“Čekati? A ovi Arapi?”

“Stići ćemo ih! Prestići ćemo ih! Udaljeni smo samo dvije milje i samo da Joeov konj izdrži još...”

“Dragi Bože!” uzvikne Kennedy.

“Što je?”

Kennedy bijaše ispustio očajnički krik vidjevši da je Joe pao na zemlju. Njegov konj, očigledno iscrpljen, bijaše se srušio.

“Vidio nas je”, uzvikne doktor, “kad je ustao, dao nam je znak!”

“Ali će ga Arapi stići! Što čeka? Ah! Hrabri mladić! Hura!” vikne lovac ne mogavši se više suzdržati.

Joe, koji se odmah digao nakon pada, u trenutku kada se jedan od najbržih konjanika ustremio na njega, skoči kao panter, zaobiđe ga pokretom u stranu, baci se na sapi konja, zgrabi Arapa za vrat i svojim nervoznim rukama, svojim željeznim prstima, zadavi ga, prevrne na pijesak i nastavi svoj strašni trk.

Kroz zrak se raširi gromka vika Arapa; ali potpuno zaneseni svojim potjerom, nisu primijetili *Victoriju* na pet stotina koraka od njih i na jedva trideset stopa od zemlje; oni sami nisu bili ni dvadeset konjskih dužina iza bjegunca.

Jedan od njih se osjetno približi Joeu i htjede ga probosti svojim kopljem, kada ga Kennedy, sigurna oka i čvrste ruke, zaustavi jednim zrnom i baci na zemlju. Joe se čak i ne okrene na pucanj. Jedan dio trupe zaustavi svoj trk i padne licem u prašinu pri pogledu na *Victoriju*; drugi dio nastavi potjeru.

“Ali što radi Joe?” uzvikne Kennedy. “On se ne zaustavlja.”

“Radi nešto bolje od toga, Dick; ja sam ga shvatio! Drži se pravca balona. Računa na našu razboritost! Ah! Valjanog li mladića! Otet ćemo ga pred bradom ovih Arapa! Već smo na dvije stotine koraka.”

“Što treba raditi?”

“Ostavi pušku u stranu.”

“Evo”, reče lovac spustivši svoje oružje.

“Možeš li držati u rukama sto pedeset funta balasta?”

“I više!”

“Ne, to će biti dovoljno.”

I doktor naslaže vreće s pijeskom na Kennedyjeve ruke.

“Stani na zadnju stranu košare i budi spreman odjednom odbaciti ovaj balast. Ali, tako ti života, ne čini to bez moje zapovijedi.”

“Bez brige!”

“U protivnom nećemo dohvati Joea i on će biti izgubljen!”

“Računaj na mene!”

Victoria se tada bijaše gotovo nagnula nad odredom konjanika koji su jurili, opustivši uzde, za stopama Joea. Doktor je na prednjem dijelu košare držao sidro spreman baciti ga u željenom trenutku. Joe je održavao udaljenost između gonitelja i sebe za oko pedeset stopa. *Victoria* ih prijeđe.

“Pazi!” reče Samuel Kennedyju.

“Ja sam spreman.”

“Joe! Pazi!...” uzvikne doktor svojim jakim glasom bacajući sidro, koje promakne blizu njega i u trenutku kad se on za njega zakači:

“Bacaj!” poviće doktor Kennedyju.

“Učinjeno!”

I *Victoria*, olakšana težinom većom od Joeove, vine se u zrak na sto pedeset stopa.

Joe se čvrsto držao za sidro koje se jako ljudjalo; zatim, popevši se spretnošću akrobate, stiže do svojih prijatelja koji ga primiše u naručje. Arapi zaurlaše od iznenađenja i bijesa. Bjegunac im bijaše otet u letu i *Victoria* se brzo udaljavala.

“Gospodaru moj! Gospodine Dick!” reče Joe.

I shrvan uzbudjenjem i umorom on se onesvijesti dok je Kennedy, gotovo van sebe, vikao:

“Spašen! Spašen!”

“Svakako!” reče doktor kojem se bijaše vratila mirna ravnodušnost.

Joe bijaše skoro gol; njegove krvave ruke, njegovo tijelo pokriveno modricama, sve je to govorilo o njegovim patnjama. Doktor mu previje rane i položi ga pod šator.

Joe se brzo povrati iz svoje nesvjestice i zatraži čašicu rakije što doktor nije smatrao da mu treba odbiti, jer Joe nije bio čovjek s kojim je trebalo postupati kao sa svima ostalima. Nakon što je popio, on steže ruke svojim prijateljima i reče da će im ispričati svoje doživljaje.

Ali ne dozvoliše mu da govori i valjani mladić ponovno padne u dubok san za kojim je imao veliku potrebu.

Joe se čvrsto držao za sidro koje se jako ljudjalo...

XXVI.

Victoria se tada bijaše uputila kosom crtom prema zapadu. Pod djelovanjem veoma oštrog vjetra, ona dospije do ruba trnovite pustinje, iznad od bure presavijenih i iščupanih palmi; preletjevši gotovo dvije stotine milja od Joeove otmice, ona prijeđe pred večer deseti stupanj zemljopisne dužine.

Tijekom noći vjetar se odmarao od svoje dnevne žestine pa je *Victoria* mirno stajala iznad vrha jedne velike divlje smokve; doktor i Kennedy su naizmjence dežurali dok je Joe spavao dubokim snom i to neprestano dvadeset četiri sata.

“Eto lijeka koji mu je potreban”, reče Fergusson, “priroda će se pobrinuti za njegovo izlječenje.”

Ujutro se podiže prilično jak, ali čudljiv vjetar; bacao je naglo na sjever pa na jug dok naponskiju *Victoria* ne bi odnesena prema zapadu.

Ali uskoro, pogledavši na busolu, Kennedy nije mogao izdržati, a da ne kaže:

“Evo se opet vraćamo pravcem k sjeveru!”

“Nije važno! Ako nas odvede do Timbuktua, nećemo se žaliti! Nikad ljestvog putovanja u povoljnijim uvjetima!...”

“I u boljem zdravlju”, odvrati Joe pokazavši svoje dobroćudno lice, sve ozareno, kroz zastore šatora.

“Evo našeg hrabrog prijatelja!” poviše lovac. “Našeg spasitelja.”

“Tvoja je požrtvovnost bila uzvišena”, doda Fergusson, “i ona nas je spasila jer je *Victoria* padala u jezero i, da je pala, nitko je od tamo ne bi mogao izvući.”

“Ako je moja požrtvovnost, kako izvolijevate nazvati moj skok, spasila vas, zar nije isto tako spasila i mene? Prema tome, sve u svemu, nemamo si što prigovoriti.”

“Tvrdoglavac!” reče doktor, smijući se. “Barem nam ispričaj svoje doživljaje.”

“Ako baš hoćete! Ali najprije ću ispeći ovu masnu gusku jer vidim da gospodin Dick nije gubio vrijeme.”

“Kako ti kažeš, Joe”

“E, pa lijepo! Vidjet ćemo kako prija ova afrička divljač u europskom želucu.”

Guska bi uskoro ispečena na plamenu plamenika i malo po malo pojedena. Joe je uzeo dobar komad kao čovjek koji nije jeo više dana. Poslije čaja i groga on izvijesti svoje prijatelje o svojim pustolovinama; govorio je s izvjesnim uzbuđenjem

razmatrajući događaje svojom uobičajenom filozofijom. Doktor nije mogao izdržati da mu u više navrata ne stisne ruku vidjevši da se ovaj čestiti sluga više brinuo za spasenje svoga gospodara nego za svoje vlastito.

Najzad Joe, nastavljajući svoje pričanje, stigne do trenutka kad je, zaglibljen u močvari, pustio posljednji očajnički krik.

“Mislio sam da sam izgubljen, gospodaru moj”, reče on, “i moje misli bile su upućene vama. Počeo sam se otimati. Kako? Ne mogu vam to opisati; bio sam čvrsto odlučio ne dopustiti da potonem bez otimanja, kada na dva koraka od mene opazih, što? Komadić konopca nedavno odrezanog. Uspije mi učiniti posljednji napor i nekako dohvatih konopac; povukoh, bio je čvrst; uspuzah se i evo me na čvrstoj zemlji! Na kraju konopca nađoh sidro!... Ah, moj gospodaru! Imam potpuno pravo nazvati ga sidrom spasenja, ako mi dozvolite.*obrada:boden* Prepoznah ga. *Victorijino* sidro! Vi ste se bili spustili na to mjesto. Slijedih konopac koji mi pokaže vaš smjer i poslije novih napora izvukoh se iz močvare. Povratila mi se snaga zajedno s hrabrošću i hodao sam jedan dio noći udaljavajući se od jezera. Najzad sam dospio na rub neke šume. Tamo, u jednom ograđenom prostoru, mirno su pasli konji. Ima trenutaka u životu kad svatko zna jahati, zar to nije točno? Nisam gubio ni trenutak na razmišljanju, skočio sam na leđa jednom od ovih četveronožaca, i eto nas kako jurimo prema sjeveru najvećom brzinom. Stigao sam do granice obrađene zemlje. Lijepo! Pustinja! To mi se sviđa; vidjet ću bolje i dalje ispred sebe. Stalno sam se nadao da ću opaziti *Victoriju*. Ali ništa! Nakon tri sata upadoh kao glupan u jedan logor Arapa! Ah! Kakav lov! Vidite, gospodine Kennedy, lovac ne zna što je lov dok nije i sam lovljen! Moj konj pade od umora; opkoliše me, i ja padoh; skočih na sapi iza jednog Arapa! Nisam ga mrzio, i nadam se da se ne ljuti što sam ga zadavio! Opazih vas!... Ostalo znate.”

“Hrabro, moj Joe”, odgovori doktor uzbudeno. “Nismo se, dakle, prevarili što smo se uzdalici u tvoju snalažljivost i umješnost.”

“Ah, gospodine! Treba se samo prepustiti događajima pa se čovjek izvuče iz nezgode! Još je najsigurnije, vidite, primiti stvari onakve kakve jesu.”

Za vrijeme Joeovog pričanja balon bijaše brzo prešao veliki dio puta.

“Ponovno smo ovdje”, reče doktor, “na Barthovom putu.”

“Tako se”, reče lovac prateći na karti *Victorijin* pravac, “vraćamo ravno na sjever?”

“Ravno, dragi moj Dick.”

“A to te ni malo ne uz nemiruje?”

“Zašto?”

“Zato što nas ovaj put vodi u Tripolis i nad veliku pustinju.”

“Oh! Nećemo ići tako daleko, prijatelju moj; bar se nadam.”

“A gdje se namjeravaš zaustaviti?”

“Gle, Dick, zar ne bi volio posjetiti Timbuktu?”

“Timbuktu?”

“Bez sumnje”, odgovori Joe. “Ne možemo si dozvoliti putovanje u Afriku, a da ne vidimo Timbuktu!”

“Ti ćeš biti peti ili šesti Europljanin koji je video taj tajanstveni grad!”

“Kreni za Timbuktu!”

“Onda dozvoli da stignemo do sedamnaestog i osamnaestog stupnja širine i da tamo potražimo povoljan vjetar koji će nas odnijeti na zapad.”

“Dobro”, odgovori lovac, “no, imamo li još dugo putovati prema sjeveru?”

“Bar još sto pedeset milja.”

“Spavajte, gospodine”, odgovori Joe, “i vi isto, gospodine moj, sigurno vam je odmor potreban jer ste zbog mene morali bdjeti.”

Lovac se ispruži pod šator; ali Fergusson, na koga je umor malo djelovao, ostade na svom promatračkom mjestu.

U deset sati uvečer, nakon jednog sjajnog leta od dvije stotine pedeset milja, *Victoria* se zaustavi iznad jednog većeg gradića; mjesec je dopuštao nazrijeti jedan njen dio napola srušen; nekoliko je džamija stršilo ovdje-ondje, obasjani blijedom svjetlošću; doktor po zvijezdama utvrđi da se nalaze na širini grada Agadesa.

Ovaj gradić, nekada središte velike trgovine, pretvarao se u ruševine već i u vrijeme kad ga je posjetio doktor Barth.

Victoria, neopažena u mraku, spusti se na dvije milje iznad Agadesa, nad jednu prostranu njivu zasijanu prosom. Noć prođe prilično mirno i nestade oko pet sati ujutro dok je lagani povjetarac nosio balon prema zapadu, čak malo i na jug.

Fergusson pohita iskoristiti ovu pogodnu priliku. Balon se brzo podiže i odjuri po dugom blistavom tragu sunčevih zraka.

XXVII.

17. svibnja protekne mirno i bez ikakve nezgode; ponovno nastupi pustinja; vjetar osrednje jačine nosio je *Victoriju* na jugozapad; nije odstupala ni desno ni lijevo; njena sjena ispisivala je po pijesku strogo ravnu liniju.

Prije polaska doktor je pažljivo obnovio zalihu vode.

Vjetar bijaše povoljan i on odluči nastaviti put preko noći koju je mjesec, gotovo još uvijek pun, činio sjajnom.

U nedjelju ujutro nova promjena pravca vjetra; poneće ih prema sjeverozapadu; nekoliko gavrana preleti na visini, a na vidiku im se ukazalo i jedno jato orlušina koje se na sreću držalo daleko.

Pojava ovih ptica podsjeti Joea da čestita svom gospodaru na zamisli o dva balona.

“Što bi bilo od nas”, reče on, “da smo imali samo jedan omotač? Drugi balon je kao čamac za spašavanje na brodu; u slučaju brodoloma može se uvijek uzeti za spašavanje.”

“Imaš pravo prijatelju; samo ovaj čamac za spašavanje me malo brine; on ne vrijedi koliko brod.”

“Što hoćeš time reći?” upita Kennedy.

“Hoću reći da nova *Victoria* ne vrijedi koliko i stara; bilo zato što je njena tkanina bila previše izložena nedaćama, bilo zato što se gutaperka rastopila zbog topline cijevi, primjećujem ^{BalkanDvorlaca!} izvjestan gubitak plina; do sada to nije bilo mnogo, ali je ipak primjetno; naginjemo spuštanju i da bih se održao, moram širiti vodik.”

“Dovraga!” uzvikne Kennedy. “Ne vidim tome lijeka.”

“Nema ga, dragi moj Dick, zato ćemo dobro uraditi ako požurimo izbjegavajući čak i zadržavanje noću.”

“Jesmo li još daleko od obale?” zapita Joe.

“Kakve obale mladiću? Zar znamo gdje će nas slučaj odvesti? Sve što mogu reći to je da se Timbuktu nalazi na još četiri stotine milja prema zapadu.”

“Koliko nam vremena treba da tamo stignemo?”

“Ako nas vjetar ne zanese suviše, ja računam da ćemo stići u ovaj grad u utorak predvečer.”

“Onda ćemo”, reče Joe, pokazujući na dugu povorku životinja i ljudi koja je vijugala kroz samu pustinju, “stići brže nego ova karavana.”

Fergusson i Kennedy se nagnuše i ugledaše golem skup bića svake vrste; bilo je tu više od sto pedeset deva, onih što za dvanaest zlatnih mutkala¹³ putuju iz Timbuktua u Tafilet s tovarom od po pet stotina funta na grbi.

Ove tuareške deve su od najbolje vrste; mogu ostati tri do sedam dana bez vode i dva dana bez jela; brzina im je veća od brzine konja i pokoravaju se pametno glasu kabira, vođe karavana. Poznaju ih u zemlji pod imenom ‘mehara’.

Bile su to pojedinosti koje je dao doktor dok su njegovi prijatelji promatrali to mnoštvo ljudi, žena i djece, koji su s mukom išli kroz poluživi pijesak, s tu i tamo po kojom dračom, osušenom travom ili zakržljajim šibljem. Vjetar je skoro trenutno zatirao tragove njihovih stopa.

Joe zapita kako se Arapi uspijevaju snaći u pustinji i doći do raštrkanih izvora u toj nepreglednosti.

“Arapi su”, odgovori Fergusson, “dobili od prirode čudesan instinkt da raspoznaju svoj put; tamo gdje bi Europljanin odmah izgubio pravac, oni nikad ne oklijevaju; jedva primjetan kamen, šljunak, bokor trave, preljev boje pijeska, dovoljni su im da se kreću sigurno; noću se upravljuju po sjevernjači; prelaze svega dvije milje na sat, a odmaraju se za vrijeme najvećih žega u podne; tako ocijenite sami vrijeme koje ulažu da prijeđu Saharu, pustinju od preko devet stotina milja.”

No, *Victoria* se već izgubila pred začuđenim pogledima Arapa koji su joj morali zavidjeti na brzini. Predvečer ona je preletjela preko $2^{\circ}20'$ zemljopisne dužine, a tijekom noći još jedan stupanj.

U ponedjeljak se vrijeme sasvim promijeni; počne padati kiša velikom žestinom. “Uskoro ćemo vidjeti Niger”, reče doktor.

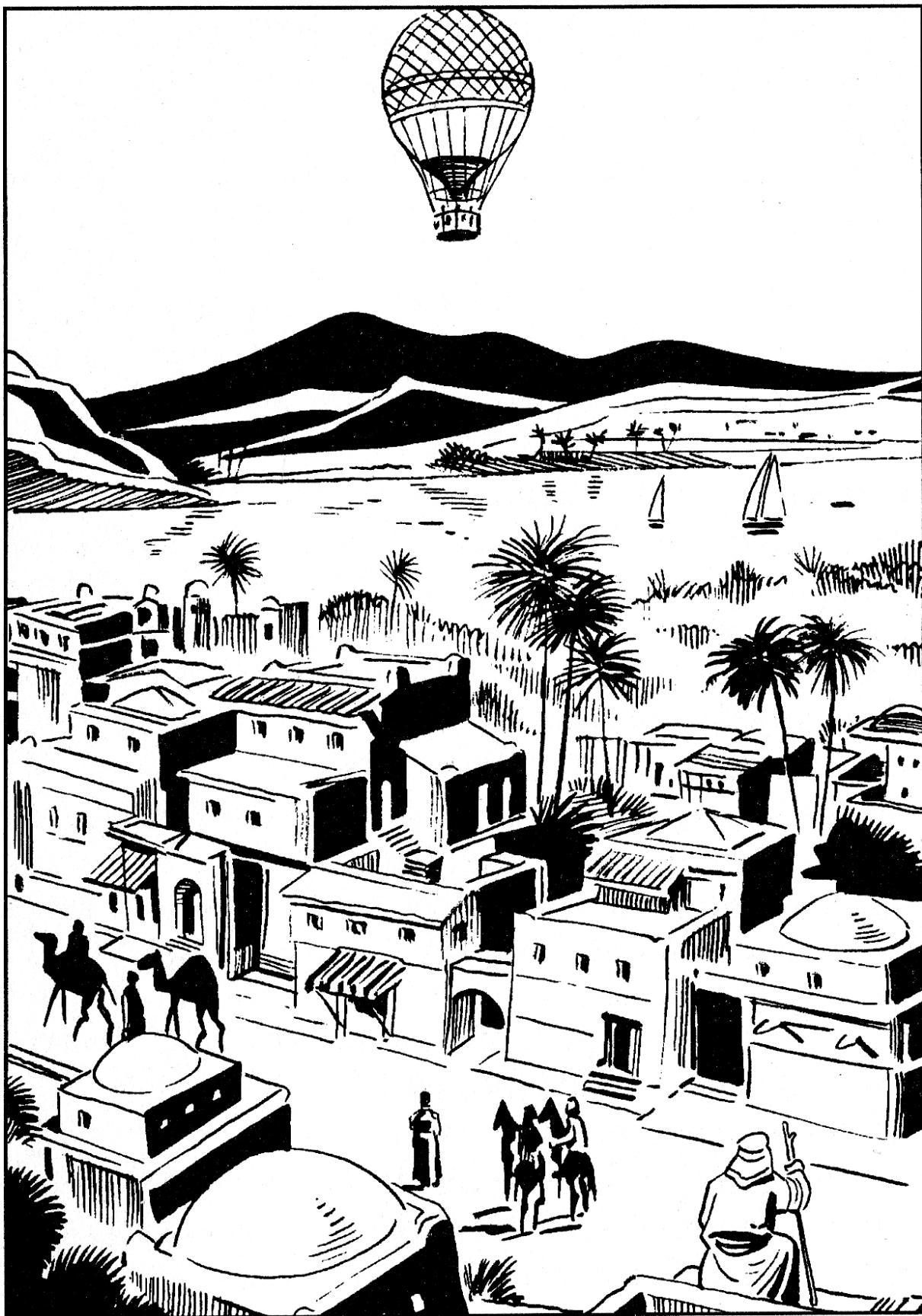
Predio se preobražavao u blizini velike rijeke. Ovi pokretni putovi su, prema jednoj točnoj izreci, donijeli sobom prvo biljni svijet kao što će kasnije donijeti civilizaciju. Tako u svom tijeku od dvije tisuće pet stotina milja, Niger je posijao na svojim obalama najznačajnije afričke gradove.

¹³ Oko 25 zlatnih francuskih franaka.

Oko podne *Victoria je* letjela nad gradićem Gao, gomilicom koliba prilično bijednog izgleda, a koji je nekada bio velika prijestolnica.

“Tu je”, reče doktor, “Barth prešao Niger na povratku iz Timbuktua; evo te slavne rijeke, suparnice Nila, kojoj je praznovjerje pridalo božansko porijeklo; kao i Nil, Niger je privlačio pažnju geografa svih vremena, i štoviše, njegovo je ispitivanje koštalo mnogih žrtava.”

Niger je tekao između dvije široko razmaknute obale; njegove su vode tekle na jug prilično brzo; ali putnici su jedva mogli nazrijeti njegovu neobičnu liniju.

Tajanstveni Timbuktu ukaže se pred očima putnika.

XXVIII.

Tijekom tog sumornog dana doktor Fergusson je uživao navodeći svojim priateljima tisuću detalja o predjelu nad kojim su prolazili. Prilično ravno zemljишte nije zadavalo nikakve smetnje njihovom letu. Jedina doktorova briga je bio sjeveroistočni vjetar koji je bijesno puhao i udaljavao balon od zemljopisne širine Timbuktua.

Niger se, nakon svog tijeka na sjever do ovog grada, svija kao golemi mlaz vode i ulijeva u Atlantski ocean čitavom lepezom rukavaca; u toj okuci, zemlja je raznovrsna, čas bujno plodna, čas krajnje pusta; iza neobrađenih ravnica nižu se polja kukuruza koja smjenjuju polja obrasla žukovinom; sve vrste barskih ptica, pelikani, patke, žive u mnogobrojnim jatima na obalama rječica i bara.

S vremena na vrijeme pokazivao bi se logor Tuarega, zaklonjen pod svojim kožnim šatorima, dok su žene vani obavljale svoje poslove muzući deve i pušeći lule s velikim žarištem.

Victoria je, oko osam sati uvečer, prešla više od dvije stotine milja na zapad.

Tijekom noći ona se uputi više prema sjeveru i dvadesetoga ujutro prolazila je iznad jedne nerazmršive mreže kanala, rječica, rijeka, čitavih spleta pritoka Nigera. Većina ovih kanala, pokrivena gustom travom, sličila je na bujne prerije. Tamo doktor pronađe Barthov put, kada se ovaj bio povezao rijekom da njome stigne do Timbuktua. Širok osam stotina hvalj, protjecao je ovdje Niger između dvije obale bogate krstašicama i tamaringama; stada skakutavih gazela mrsila su svoje zavijene rogove u visokim travama gdje ih je u tišini vrebao aligator.

Duge povorce magaraca i deva, natovarenih robom, probijale su se ispod divnih stabala; uskoro se ukaže polukrug oniskih kuća na jednoj okuci rijeke; na terasama i krovovima bijaše skupljena sva stočna hrana sabrana iz okolnih predjela.

“To je Kabra”, radosno uzvikne doktor, “to je luka Timbuktua; grad nije ni na pet milja odavde!”

“Onda ste zadovoljni, gospodine?” upita Joe.

“Očaran, mladiću moj.”

“Dobro, sve je u najboljem redu.”

Zbilja, dva sata poslije; kraljica pustinje, tajanstveni Timbuktu, koji je imao kao Atena i Rim svoje škole znanstvenika i svoje katedre filozofije, ukaže se pred očima putnika.

Grad oblikuje veliki trokut upisan u golemoj ravnici bijelog pijeska; njegov je vrh usmjeren prema sjeveru i probija jednim kutom pustinju; ničeg u okolini; jedva pokoja žitarica, patuljasta mimoza i zakržljalo šipražje.

Glede izgleda Timbuktua potrebno je zamisliti skup loptica i kockica za igranje i eto utiska dobivenog s visine ptičjeg leta; ulice prilično uske, obrubljene kućama koje imaju samo prizemlje, izgrađenim od cigle pečene na suncu, i kolibama od slame i trstike, nekim stožastog, a nekim kockastog oblika; na terasama su bezbrižno bili ispruženi stanovnici ogrnuti u svoja odijela jakih boja s kopljem ili puškom u ruci; žena uopće nije bilo u ovo doba dana.

“Ali se priča da su lijepi”, doda doktor. “Vidite ona tri minareta triju džamija, jedinih koje su preostale. Grad je sasvim izgubio staru slavu!”

Grad je izgledao sasvim prepušten velikoj nemarnosti; pokazivao je zarazni nehaj gradova koji propadaju; goleme ruševine nagomilane u predgrađu, činile su s brežuljkom na kojem je trg jedine uzvišice zemljišta. Pri prolasku *Victorije* stvori se neka živost, zalupa bubanj; ali je posljednji ovdašnji znanstvenik jedva imao vremena pogledati ovaj ^{BalkanDownfall} novi fenomen; putnici, zahvaćeni pustinjskim vjetrom, nastaviše vijugavim tijekom rijeke, i Timbuktu je za njih uskoro bio samo prolazna uspomena s njihovog puta.

“A sada”, reče doktor, “neka nas nebo vodi gdje hoće.”

“Samo da to bude na zapad!” odgovori Kennedy.

“Eh!” uzdahne Joe. “Kad bi se radilo o povratku u Zanzibar istim putem i o prelasku oceana do Amerike, to me ne bi nipošto uplašilo.”

“To bi najprije trebalo biti moguće.”

“A što nam za to nedostaje?”

“Plina, mladiću; snaga penjanja balona osjetno se smanjila i trebat će mnogo obazrivosti da nas odvede do obale. Morat ću čak baciti balast. Preteški smo.”

Predvečer doktor izbací posljednje vreće balasta; *Victoria* se ponovno diže; plamenik, iako je bio aktiviran na puni plamen, s mukom se je održavao; bili su tada

na šezdeset milja južno od Timbuktua i sutradan se nađu na obalama Nigera, nedaleko od jezera Debo.

Brzina *Victorije* se stalno povećavala. Na nesreću, naginjala je još više na jug i, za nekoliko trenutaka, prijeđe jezero Debo.

Fergusson potraži na raznim visinama, pojačavajući do kraja širenje plina, druge zračne struje, ali uzalud. Ubrzo odustane od ovog manevriranja koje je još više povećalo trošenje plina pritiskujući ga uz oslabljene zidove balona.

Balon je vidno popuštao i doktor je osjećao da će ga izgubiti! Međutim, budući se nebo nešto razvedrilo, on dobi nadu da će prestanak kiše dovesti do promjene zračnih struja.

Stoga je bio vrlo neugodno vraćen u stvarnost ovim Joeovim zapažanjem:

“Dobro”, reče ovaj, “ova će kiša udvostručiti svoju jačinu, bit će to pravi potop ako je suditi po oblaku koji se približava.”

“Opet neki oblak”, reče Fergusson.

“I to velik”, odgovori Kennedy.

“Kakvog još nisam vidoio”, odgovori Joe.

“Laknulo mi je”, reče doktor, ostavivši svoj durbin. “To nije oblak.”

“Nego što!” reče Joe.

“Ne! Ono je roj!”

“Pa?”

“Pa roj skakavaca.”

“Ono, skakavci?”

“Milijarde skakavaca koji će kao vihor proći nad ovom zemljom i teško njoj! Jer ako se spuste, ona će biti opustošena.”

“Volio bih to vidjeti!”

“Pričekaj malo, Joe. Za deset minuta će nas ovaj oblak sustignuti i uvjerit ćeš se o njemu vlastitim očima.”

Fergusson je govorio istinu; ovaj oblak, gust, neproziran, širok više milja, primicao se uz zaglušujući šum vukući za sobom po zemlji svoju golemu sjenu; bijaše to bezbrojna legija onih skakavaca koji su dobili ime putnički skakavci. Na sto koraka od *Victorije* oni se spuštaju na jedan zeleni predio; četvrt sata kasnije masa je nastavila svoj let i putnici su još izdaleka mogli opaziti drveće, žbunje,

potpuno ogoljeno, prerije kao pokošene. Reklo bi se daje iznenadna zima uvukla polja u najveću pustoš.

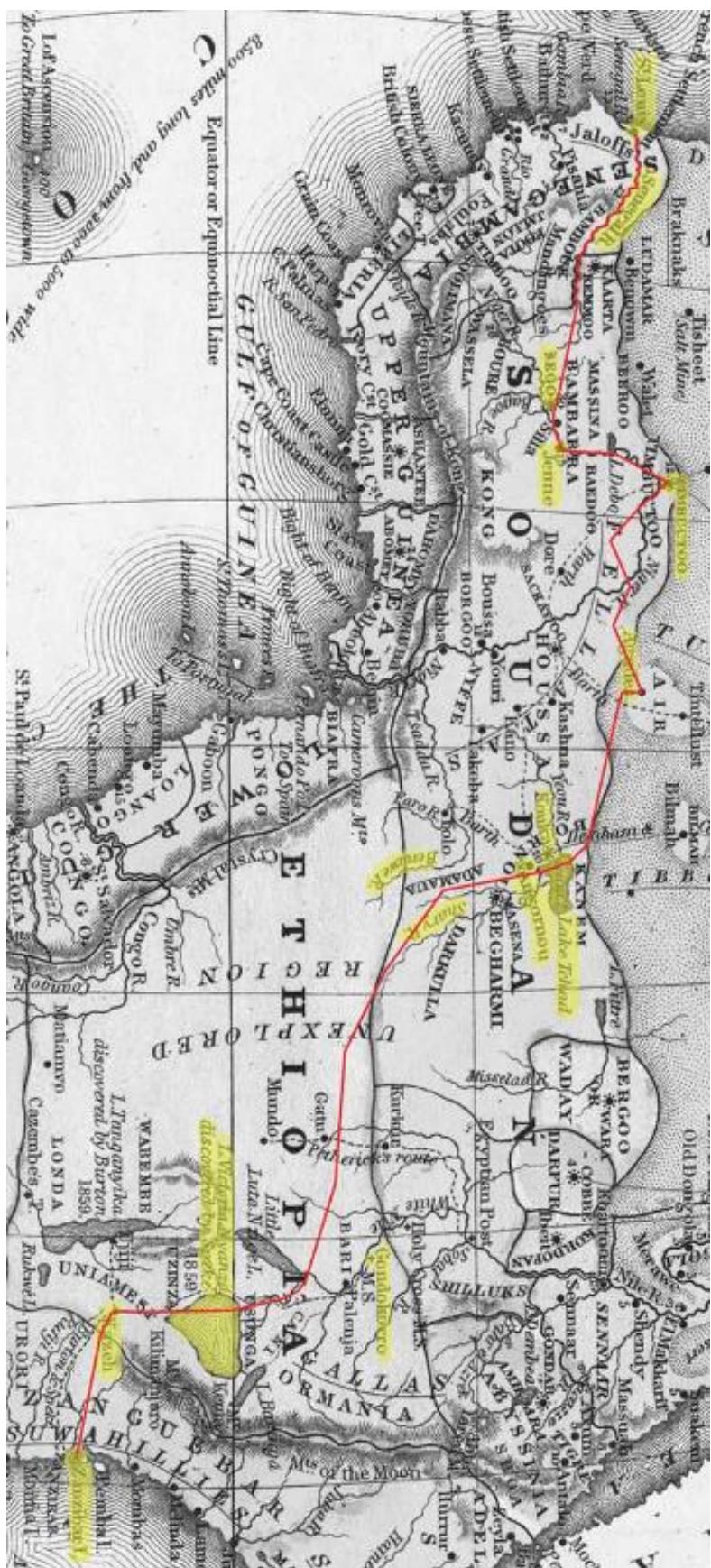
“Onda, Joe?”

“Pa, gospodine, vrlo je zanimljivo, ali i sasvim prirodno. Ono što jedan skakavac čini na malo, milijarde to čine na veliko.”

“To je strašna kiša”, reče lovac, “još strašnija od grada s njegovim pustošenjem.”

“A od njih je nemoguće spasiti se”, reče Fergusson, “Uostalom, ako se ne varam, prijatelji moji, vjetar počinje polako puhati s istoka; ne treba propustiti takvu priliku.”

Doktor izbací nekoliko predmeta koji su postali nekorisni, prazne boce i jedan sanduk u kojem je bilo meso i koji više nije bio ni za kakvu upotrebu; uspije održati *Victoriju* u zračnom sloju povoljnijem za njegove planove. U četiri sata ujutro prve zrake sunca obasjaše Sago, glavni grad Bambare. Ali, putnici ga nisu mogli vidjeti niti su bili viđeni; odmicali su brzo i ravno na sjeverozapad, a doktorovo nespokojsvo se malo po malo stišavalо.

XXIX.

27. svibnja, oko devet sati ujutro, ukaže se zemljište sasvim novog izgleda; nadaleko raširene kosine prelazile su u brežuljke koji su nagovještavali bliske planine.

“Nismo daleko od Senegala”, reče doktor, “ali mislim da nas balon neće moći dalje nositi.”

“Stignimo samo do obale”, odgovori lovac, “to će biti dobitak.”

“To i pokušavam učiniti”, reče doktor, “samo me jedna stvar brine.”

“Koja?”

“Moramo prijeći planine, a to će biti teško jer ne mogu povećati snagu penjanja balona, čak ni proizvodeći najveću moguću toplinu.”

“Ne bismo li ih mogli izbjegići?” upita Kennedy.

“Ne mislim, Dick; pogledaj golem prostor koji zauzimaju, gotovo polovinu vidika.”

“Izgledaju čak kao da se stežu oko nas”, reče Joe, “nadiru i na desnoj i na lijevoj strani.”

“Treba svakako prijeći iznad.”

Ove tako opasne prepreke su izgledale kao da se približavaju velikom brzinom, ili bolje rečeno, veoma jak vjetar tjerao je *Victoriju* k oštrim vrhovima. Trebalo je uzdići se pod svaku cijenu zbog opasnosti od sudara s njima.

“Ispraznimo spremnik s vodom”, reče Fergusson, “sačuvajmo samo nužno za jedan dan”

“Evo!” reče Joe.

“Podiže li se balon?” upita Kennedy.

“Malo, oko pedeset stopa”, odgovori doktor koji nije skidao pogled s barometra.

“Ali to nije dovoljno.”

Uistinu, visoki vrhovi su se približavali putnicima kao da se na njih ustremaju; oni nisu bili u stanju svladati ih; trebalo je još više od pet stotina stopa.

Zaliha vode plamenika bijaše također izbačena; sačuvali su samo nekoliko pinti; ali to nije bilo dovoljno.

“Ipak, trebamo prijeći”, reče doktor.

“Izbacimo ispraznjene sanduke”, reče Kennedy.

“Bacite ih.”

“Evo!” izjavи Joe. “Žalosno je kad odlazi komad po komad.”

“Što se tiče tebe, Joe, nemoj ponoviti požrtvovnost od neki dan! Ma što se desilo, zakuni se da nas nećeš napustiti.”

“Budite mirni, gospodaru, nećemo se rastajati.”

Victoria se bijaše podigla za dvadeset hvati; ali greben planine je stalno bio iznad nje. To bijaše prilično uspravan greben koji je završavao pravim zidom strmo odsječenim. Uzdizao se još na više od dvije stotine stopa iznad putnika.

“Za deset minuta”, reče u sebi doktor, “naša košara će biti razbijena o ove stijene ako ih ne uspijemo prijeći!”

“Onda, gospodine Samuele?” upita Joe.

“Sačuvaj samo zalihu pemikana i baci sve ovo teško meso.”

Balon bi ponovno olakšan za pedeset funti; osjetno se diže; ali potrebno je doći iznad vrhova planina. Njihov je položaj bio strašan; *Victoria* je jurila velikom brzinom, predosjećalo se da će se razbiti u komade; sudar bi bio uistinu užasan.

Doktor se osvrtao oko sebe po košari.

Bila je gotovo prazna.

“Bude li potrebno, Dick, budi spremam žrtvovati tvoje oružje.”

“Žrtvovati moje oružje!” odgovori lovac uzbudođeno.

“Prijatelju, ako te to zamolim, onda će to biti potrebno.”

“Samuele! Samuele!”

“Tvoje oružje, tvoje zalihe olova i baruta mogu nas stajati života.”

“Približavamo se!” uzvikne Joe, “Približavamo se!

Deset hvati! Planina je nadvisivala *Victoriju* za još deset hvati. Joe uzme pokrivače i baci ih. Ne govoreći ništa Kennedyju, baci isto tako nekoliko vrećica zrna i olova.

Balon se podiže; prijeđe opasni greben, a njegov gornji vrh zasja na sunčevim zrakama. Ali, košara je bila još malo ispod blokova stijena o koje se trebala neizbjježno razbiti.

“Kennedy! Kennedy!” uzvikne doktor, “baci svoje oružje ili smo izgubljeni.”

“Pričekajte, gospodine Dick!” reče Joe, “pričekajte!”

I Kennedy, okrenuvši se, vidje kako netko nestaje preko košare.

“Joe! Joe!” uzvikne on.

“Nesretnik!” reče doktor.

Grebен planine je mogao imati na ovom mjestu oko dvadeset stopa širine, a s druge strane kosina je pokazivala manji nagib. Košara stiže do same visine ove prilično ravne zaravni; ona pokliznu po tlu sastavljenom od oštrog kamenja koje je škripalo prilikom njenog prolaska.

“Prelazimo! Prelazimo! Prešli smo!” povika ^{BalkanDownload} jedan glas od kojeg zaigra Fergussonovo srce.

Neustrašivi mladić se držao rukama za donji rub košare! Trčao je po grebenu rasterećujući tako balon od svoje težine; čak ga je morao čvrsto pridržavati jer mu je ovaj zamalo izmakao.

Kad stiže do suprotne padine i kad se ponor pokaza pred njim, Joe se snažnim naporom ruku podiže i, zakačivši se za konopce, popne se do svojih prijatelja.

“Nije bilo teško”, reče on.

“Hrabri moј Joe! Prijatelju moј”, reče doktor uzbudođeno.

“Oh! Ono što sam učinio”, odgovori ovaj, “to nije bilo zbog vas; to je bilo zbog karabina gospodina Dicka! Ja sam mu to dugovao nakon događaja s Arapima! Volim platiti svoje dugove i sada smo kvit”, doda on pružajući lovcu njegovo omiljeno oružje. “Teško bi mi bilo vidjeti vas kako se od njega rastajete.”

Kennedy mu snažno steže ruku ne smogavši izreći ni riječi.

Victoria se sada imala spuštati; to joj je bilo lako; uskoro se nađe na dvije stotine stopa od zemlje i uspostavi ravnotežu. Teren je bio neravan; pokazivao je mnogobrojne uzvišice koje je bilo veoma teško izbjegći noću s balonom koji se više nije pokoravao. Večer je brzo padala i, htio ne htio, doktor se morao zaustaviti do sutra.

“Potražit ćemo neko zgodno mjesto za spuštanje”, reče on.

“Ah!” odgovori Kennedy, “konačno si se odlučio.”

“Da, dugo sam razmišljao o jednom planu koji ćemo provesti u djelo, ali tek je šest sati, imat ćemo vremena. Baci sidra, Joe.”

Joe posluša i oba se sidra spustiše ispod košare.

“Vidim velike šume”, reče doktor. “Preletjet ćemo iznad njihovih vrhova i zakačiti se za neko stablo. Ni za što na svijetu ne bih proveo noć na zemlji.”

“Hoćemo li se moći spustiti?” zapita Kennedy.

“Zašto? Ponavljam vam da bi bilo opasno da se razdvajamo. Uostalom, treba mi vaša pomoć za jedan težak posao.”

Victoria, koja je letjela nad samim vrhom golemih šuma, ubrzo se naglo zaustavi; njena se sidra zakačiše; vjetar prestade čim padne noć i ona ostade gotovo nepomična iznad tog prostranog zelenog saga od šuma egipatske smokve.

XXX.

Najprije je doktor odredio svoj položaj prema zvijezdama; nalazio se na jedva dvadeset pet milja od Senegala.

“Sve što možemo učiniti, priatelji moji”, reče on nakon što je označio svoj zemljovid, “je da prijeđemo rijeku; ali kako tu nema ni mosta ni čamaca, treba je po svaku cijenu prijeći balonom; zato se moramo još rasteretiti.”

“Treba se oslobođiti sanduka od plamenika, Bunsenove baterije i vijugavih cijevi; tu imamo oko devet stotina funta koje je veoma teško vući kroz zrak.”

“Ali, Samuele, kako ćeš nakon toga razrjeđivati zrak?”

“Nikako; moći ćemo i bez toga.”

“Ali ipak...?”

“Slušajte me, priatelji moji, ja sam veoma točno izračunao snagu penjanja koja nam ostaje; ona je dovoljna da nas ponese svu trojicu s malo stvari; naša će težina biti jedva pet stotina funta, računajući i dva sidra koja bih svakako htio sačuvati.”

“Dragi moj Samuele”, odgovori lovac, “ti si u toj stvari pozvaniji od nas; jedino ti možeš ocijeniti situaciju; reci nam što trebamo činiti.”

“Kako vi zapovijedate, gospodaru.”

“Ponavljam vam, priatelji moji, ma kako teška bila ta odluka, treba žrtvovati naš uređaj.”

To nije bio nimalo lak posao; trebalo je rastaviti uređaj komad po komad.

U ponoć, ovi poslovi, uz mnoge napore, bijahu uspješno završeni. Na brzinu večeraše pemikana i hladnog groga jer više nije bilo vatre.

Uostalom, svi su padali od umora.

“Legnite i spavajte, priatelji moji”, reče Fergusson, “ja ću prvi dežurati; u dva sata probudit ću Kennedyja; Kennedy će probuditi Joea; u šest sati ćemo krenuti i neka nas nebo štiti još tijekom ovog posljednjeg dana!”

Ne čekajući da ih se moli, dva doktorova suputnika se ispružiše na dnu košare i zaspaše snom koliko naglim, toliko dubokim.

Noć bijaše tiha; nekoliko oblaka guralo se oko posljednje četvrte mjeseca čije su slabe zrake probijale mrak. Fergusson, nalakćen na rub košare, gledao je oko sebe; pozorno je promatrao mračni zastor od lišća ispod njegovih nogu zaklanjući mu

pogled na zemlju; najmanji šum činio mu se sumnjivim pa se trudio sebi objasniti čak i slabo šuštanje lišća.

Bio je u onom stanju duha koje samoča čini još osjetljivijim i tijekom kojeg nejasan strah prodire u svijest. Na kraju jednog takvog putovanja, nakon što su prebrođene tolike prepreke, u trenutku kad je dosegnut cilj, strahovi su jači, uzbuđenja dublja, mjesto dolaska kao da izmiče pred očima.

Uostalom, sadašnji položaj nije pokazivao ništa ohrabrujućeg usred barbarske zemlje i s prijevoznim sredstvom koje je, u krajnjem slučaju, moglo iznevjeriti svakog trenutka. Doktor više nije sa sigurnošću računao na svoj balon; bijaše prošlo vrijeme kada je on njime smjelo upravljao jer je u njega bio siguran.

Pod ovim utiscima doktoru se učini da čuje na mahove neki neodređeni žamor u ovim prostranim šumama; učini mu se čak da vidi kako trenutna vatrica među drvećem; on brzo usmjeri svoj noćni durbin u tom pravcu i pogleda; ali ništa se ne pojavi, čak se tišina učini dubljom.

Fergussonu se bez sumnje bijaše pričinilo; on osluhne ali ne razabra ni najmanji šum; budući da je vrijeme njegove smjene tada isteklo, on probudi Kennedyja, preporuči mu krajnji oprez i zauzme mjesto pored Joea koji je spavao kao zaklan.

Kennedy mirno zapali svoju lulu, protrlja oči koje je s mukom držao otvorenima; nasloni se na jedan kut i počne snažno vući dimove kako bi odagnao san.

Oko njega je vladala potpuna tišina; laki vjetar njihao je vrhove drveća i blago ljuljaо košaru, mameći lovca na san koji ga je obuzimao i protiv njegove volje; on mu se htjede oduprijeti, otvoriti više puta kapke, upravi u noć nekoliko onih pogleda koji ne vide, najzad podlegnuvši umoru i zaspe.

Koliko je dugo bio obuzet ovom nepokretnošću? Nije mogao sebi objasniti prilikom buđenja koje bijaše iznenada prouzročeno nekakvim pucketanjem.

On protrlja oči, ustade. Vrućina mu udari u lice. Šuma bijaše u plamenu.

“Vatra! Vatra!” uzvikne on ne shvaćajući dobro što se desilo.

Oba njegova prijatelja ustanu.

“Pa što je to?” upita Samuel.

“Požar!” odgovori Joe. “Ali tko može...”

U tom se trenutku začuše povici ispod jako osvijetljenog lišća.

“Ah! Divljaci!” uzvikne Joe. “Oni su zapalili šumu da bi nas zapalili.”

“Talibi! Okrutni senegalski crnci, bez sumnje!” reče doktor.

Vatreni je obruč opkoljavao *Victoriju*; pucketanje suharaka miješalo se s pištanjem zelenih grana; lijane, lišće, sav živi svijet ovog raslinja se uvijao u ovom razornom elementu; pogled je mogao obuhvatiti samo ocean plamena; veliko se drveće ocrtavalo u crnom u ovom žarištu sa svojim granama načičkanim ugljenom; ova užarena masa, ovaj požar, odbijao se od oblaka i putnicima se činilo da su obavijeni užarenom loptom.

“Bježimo!” uzvikne Kennedy. “Na zemlju! To nam je jedini spas!”

Ali ga Fergusson zadrža čvrstom rukom, pa jurnuvši ka konopcu sidra, presiječe ga jednim udarcem sjekire. Plamenovi koji su se penjali prema balonu, lizali su već njegove osjetljive zidove; ali Victoria oslobođena svojih veza vine se za više od tisuću stopa zrak.

Strahoviti krizi odjeknuše iz šume s jakom vatrenom pucnjavom; balon zahvaćen zračnom strujom, koja se podizala sa svanućem, poleti prema zapadu.

Bila su četiri sata ujutro.

XXXI.

“Da sinoć nismo poduzeli mjere opreza i smanjili težinu”, reče doktor, “bili bismo nepovratno izgubljeni.”

“Eto što znači završavati poslove na vrijeme”, odgovori Joe, “onda je čovjek spašen i sve je normalno.”

“Nismo izvan opasnosti”, odgovori Fergusson.

“Ta čega se bojiš?”, upita Dick. “Victoria neće sići bez tvoje dozvole, a i kada bi sišla?”

“Kad bi sišla, Dick, pogledaj!”

Rub šume bijaše prijeđen i putnici su mogli vidjeti oko tridesetak konjanika, odjevenih u široke hlače i lepršave burnuse; bili su naoružani, jedni kopljima, drugi dugačkim puškama; išli su u kratkom galopu svojih živih i srčanih konja u pravcu *Victorije* koja se kretala umjerenom brzinom.

Na pojavu putnika oni udariše u divlu dreku prijeteći svojim oružjem; gnjev i prijetnja ocrtavali su se na njihovim brončanim licima koja su izgledala surovija zbog rijetke, ali čekinjaste brade; lako su prelazili niske visoravni i blage padine koje se spuštaju prema Senegalu.

“To su uistinu oni”, reče doktor, “okrutni Talibi! Više bih se volio naći usred šume opkoljen divljim zvijerima, nego pasti u ruke ovim razbojnicima.”

“Najzad, oni nas ne mogu sustići”, odgovori Kennedy, “i ako uspijemo da nas rijeka od njih razdvoji, bit ćemo sigurni.”

“Odlično, Dick, ali ne smijemo pasti”, odgovori doktor pogledavši na barometar.

“U svakom slučaju, Joe”, reče Kennedy, “nećemo pogriješiti ako pripremimo naše oružje.”

“To ne može škoditi, gospodine Dick, još ćemo se mi uvjeriti kako je dobro što ga nismo posijali na našem putu.”

“Moj karabin!” uzvikne lovac, “nadam se da se nikad neću od njega rastati.”

I Kennedy ga napuni s najvećom pažnjom; bilo mu je ostalo baruta i zrna u dovoljnoj količini.

“Ovi nas nitkovi prate u kratkom kasu, ne ustručavaju se”, reče Joe, “prava šetnja.”

“Da smo na dobroj udaljenosti”, reče Kennedy, “zabavljaо bih se skidati ih s konja jedne za drugim.”

“O, da!” odgovori Fergusson, “ali bi isto tako na dobroj udaljenosti bili i oni, a naša *Victoria* bi bila izvrsna meta za zrna njihovih pušaka; pa ako bi je probušili, prosudi sam kakav bi bio naš položaj.”

U tom trenutku njegova pozornost bi privučena novim uzvicima; Talibi se uskomešaše nagnuvši svoje konje.

Doktor pogleda u barometar i shvati razlog njihove dreke.

“Spuštamo se”, reče Kennedy.

“Da”, odgovori Fergusson.

“Dovraga!” pomisli Joe.

Četvrt sata kasnije košara je bila samo na sto pedeset stopa od zemlje, ali je vjetar jače puhao.

Talibi zadržaše svoje konje i uskoro plotun njihovih pušaka odjekne zrakom.

“Predaleko, glupani!” uzvikne Joe, “čini mi se da je dobro što se ovi nevaljalci drže na udaljenosti.”

I nišaneći jednog od najbližih konjanika, on opali. Talib se sruši na zemlju; njegovi se prijatelji zaustave i *Victoria* se udalji.

“Obazrivi su”, reče Kennedy.

“Jer su uvjereni da će nas uhvatiti”, odgovori doktor, “a u tome će i uspjeti ako se još spustimo! Trebamo se po svaku cijenu popeti uvis.”

“Što treba baciti?” upita Joe.

“Svu zalihu pemikana! To je još tridesetak funta kojih ćemo se oslobođiti!”

“Evo, gospodine!” reče Joe, izvršivši zapovijed svog gospodara.

Košara, koja je gotovo dodirivala zemlju, podiže se usred dreke Taliba; ali pola sata kasnije *Victoria* se ponovno brzo spuštala; plin je brzo nestajao kroz pore omotača.

Uskoro je košara letjela uz samo tlo; crnci poletješe k njoj; ali, kao što se dešava u sličnim slučajevima, tek što je dodirnula zemlju, *Victoria* se ponovno diže u jednom skoku da bi se ponovno spustila jednu milju dalje.

“Dakle, nećemo umaknuti!” reče Kennedy bijesno.

“Baci zalihi rakije, Joe”, uzvikne doktor, “instrumente, sve što može imati kakvu težinu i naše posljednje sidro!”

Joe iščupa barometre, termometre, ali sve to bijaše malo, i balon, nakon što se popeo na trenutak, padne uskoro k zemlji. Talibi su jurili za njim i bijahu na samo dvije stotine koraka od njega.

“Baci obje puške!” uzvikne doktor.

“Ne prije nego ih bar ispraznim”, odgovori lovac.

I četiri uzastopna zrna pogode gomilu konjanika; četiri Taliba padoše usred bijesnog urlanja gomile.

Victoria se ponovno digne; pravila je velike skokove kao golema gumena lopta koja odskače od tla. Malaksavala je, praznila se, izduživala se; njen je omotač postao mlijekav i lepršav; olabavljeni svileni nabori šuštali su jedan uz drugog.

“Nebo nas napušta”, reče Kennedy, “past čemo.”

Joe ne odgovori, gledao je svog gospodara.

“Ne!” reče ovaj, “možemo baciti još sto pedeset funti.”

“A što!” upita Kennedy misleći da je doktor poludio.

“Košaru!” reče ovaj, “Zakačit čemo se za mrežu! Možemo se držati za petlje i stići do rijeke! Brzo! Brzo!”

I ova tri smjela čovjeka nisu okljevala pokušati takav način spašavanja. Objesiše se o petlje mreže, onako kako im to bijaše doktor odredio, i Joe, držeći se jednom rukom, odsječe konopce košare; ona padne u trenutku kad se balon trebao konačno srušiti.

“Hura! Hura!” poviće on dok se olakšani balon penja na tri stotine stopa u zrak.

Talibi su podbadali svoje konje; jurili su najvećim kasom; ali *Victoria*, naišavši na jači vjetar, umakne im brzo prema jednom briješu koji je zatvarao vidik na zapadu. To bijaše povoljna okolnost za putnike jer su ga mogli prijeći, dok je rulja crnaca morala skrenuti na sjever da bi zaobišla ovu posljednju prepreku.

Trojica prijatelja držali su se zakačeni za mrežu; podvezali su je ispod sebe tako da su oblikovali kao neki leteći džep. Odjednom, nakon što su prešli briješ, doktor uzvikne:

“Rijeka! Rijeka! Senegal!”

Na dvije milje, uistinu, rijeka je nosila golemu količinu veoma široke vode; suprotna obala, niska i plodna, pružala je sigurno utočište i povoljno mjesto za spuštanje.

“Još četvrt sata i spašeni smo!” reče Fergusson.

Ali to nije tako moralno biti; prazan balon padao je malo po malo na teren gotovo bez ikakvog raslinja. To bijahu dugačke kosine i stjenovite ravnice; jedva pokoji žbun, pokoja trava, gusta i sasušena sunčevom žegom.

Victoria dodirne više puta tlo pa se opet uzdigne; njegovi skokovi su se smanjivali u dužini i širini; pri posljednjem ona se zakači gornjim dijelom mreže za visoke grane jednog baobaba, jedinog usamljenog stabla usred ovog pustinjskog kraja...

“Gotovo je”, reče lovac.

“I to na stotinu koraka od rijeke”, reče Joe.

Tri nesretnika stupaše na zemlju, i doktor povede svoje prijatelje prema Senegalu. Na ovom mjestu se čula neprestana tutnjava; stigoše na obalu; Fergusson prepozna slapove Guina! Nigdje čamca na obali; nigdje žive duše.

Na širini od dvije tisuće stopa, Senegal se je stropoštavao sa visine od sto pedeset stopa uz zaglušujuću buku. Tekao je sa istoka na zapad, a litice, koje su mu priječile tijek, pružale su se sa sjevera na jug. Na sredini slapova uzdizale su se stijene neobičnog oblika kao goleme pretpotpone životinje skamenjene usred vode.

Bilo je očigledno nemoguće prijeći taj ponor; Kennedy nije mogao zadržati očaj.

Ali doktor Fergusson sa snažnim naglaskom smjelosti poviše:

“Nije sve završeno!”

“Ja sam to dobro znao”, reče Joe koji nije nikad gubio povjerenje u svog gospodara.

Pogled na ovu osušenu travu nadahnuo je doktora jednom smjelom zamisli. To je bio jedini izgled za spas. On odvede brzo svoje prijatelje do omotača aerostata.

“Imamo najmanje jedan sat prednosti pred onim banditima”, reče on. “Ne gubimo vrijeme, prijatelji; skupite veliku količinu te suhe trave; potrebno nam je bar sto funta.”

“Za što?” upita Kennedy.

“Nemam više plina, pa lijepo! Prijeći ću rijeku pomoću toplog zraka!”

“Ah, dobri moj Samuele!” poviše Kennedy. “Ti si uistinu velik čovjek!”

Joe i Kennedy se baciše na posao i ubrzo je velik plast trave bio nagomilan pored baobaba.

Za to je vrijeme doktor proširio otvor balona odrezavši njegov donji dio; prethodno je kroz ventil ispustio zaostali vodik; zatim je nagomilao izvjesnu količinu suhe trave pod omotač i zapalio je. Potrebno je malo vremena da se vrelim zrakom napuše balon; toplina od sto osamdeset stupnjeva dovoljna je da smanji na polovinu težinu zraka koju on sadrži razrjeđujući ga; zato *Victoria* počne naglo dobivati svoj zaobljeni oblik; trave nije nedostajalo; doktor je poticao vatru i balon se vidno širio.

Bilo je tada četvrt do jedan.

U tom trenutku, na dvije milje sjeverno, pojavi se banda Taliba; čuli su se njihovi užvici i topot konja koji su jurili u galopu.

“Za dvadeset minuta oni će biti ovdje”, reče Kennedy.

“Trave! Travel! Joe! Za deset minuta bit ćemo u zraku.”

“Evo, gospodine!”

Victoria se bijaše raširila za dvije trećine svog volumena.

“Prijatelji moji, zakačimo se za mrežu kao i prije.”

“Gotovo!” odgovori lovac.

XXX

Francuzi iznesoše putnike iz rijeke ...

Poslije deset minuta nekoliko trzaja balona pokazalo je njegovu težnju da se uzdigne. Talibi se primicahu; bijahu skoro na pet stotina koraka.

“Držite se čvrsto!” užvikne Fergusson.

“Ne bojte se, gospodaru moj! Ne bojte se!”

I doktor nogom gurne na vatru novu količinu trave.

Balon, potpuno napet od porasta temperature, poleti uvis dodirujući grane baobaba.

“Na put!” vikne Joe.

Paljba iz pušaka mu odgovori, čak mu jedno zrno okrzne rame; ali Kennedy, nagnuvši se držeći jednom rukom svoj karabin, obori na zemlju još jednog neprijatelja.

Bijesno urlikanje, koje bi bilo nemoguće opisati, isprati aerostat koji se popne gotovo na osam stotina metara. Zahvati ga žestok vjetar i on se opasno zaljulja dok su neustrašivi doktor i njegovi prijatelji gledali provalju slapa pred njihovim očima.

Deset minuta kasnije, ne progovorivši ni jedne riječi, neustrašivi putnici su polako padali k drugoj obali rijeke.

Tamo je, iznenađena, zadrivena, usplahirena, stajala jedna grupa od oko deset ljudi u francuskoj uniformi. Može se zamisliti njihovo zaprepaštenje kad su vidjeli kako se podiže balon na suprotnoj obali rijeke. Skoro su povjerovali da je to neka nebeska pojava. Ali njihovi zapovjednici, jedan poručnik i jedan mornarički zastavnik, znali su iz europskih novina za smjeli pothvat doktora Fergussona i odmah razumjeli što se događa.

Balon, polako splašnjavajući, padao je s hrabrim zrakoplovima zakačenim za mrežu; ali nije se činilo izvjesnim da će stići do obale; zato Francuzi pojuriše u rijeku i prihvatiše tri Engleza u svoje ruke u trenutku kada se *Victoria* spustila nekoliko hvati od obale Senegala.

“Doktor Fergusson!” uzvikne poručnik.

“On osobno”, mirno odgovori doktor, “i njegova dva prijatelja.”

Francuzi iznesoše putnike iz rijeke dok balon napola spljošten, odnesen brzim tijekom, otplica kao golema lopta vodama Senegala u slap Guina.

“Jadna *Victoria!*” reče Joe.

A doktor nije mogao zadržati suze; raširi ruke, oba prijatelja bace mu se u zagrljaj obuzeti velikim uzbuđenjem.

Francuzi iznesoše putnike iz rijeke ...

XXXII.

Ekspediciju, koja se nalazila na obali rijeke, bijaše poslao guverner Senegala; sastojala se od dva časnika, gospode Dufraissea, poručnika mornarice i Rodamela, zastavnika mornarice, jednog narednika i sedam vojnika. Već prije dva dana oni su tražili najpogodnije mjesto za smještaj postaje kod Guine kada postadoše svjedoci dolaska doktora Fergussona.

Lako je zamisliti čestitke i zagrljaje kojima su bili obasuta tri putnika. Francuzi, budući su se mogli osobno uvjeriti u ispunjenje ovog smjelog pothvata, postali su svjedoci Samuela Fergussona. Zato ih doktor odmah zamoli da službeno potvrde njegov dolazak na slap Guinu.

“Vi ne biste odbili potpisati službenu izjavu?” upita poručnika Dufraissea.

“Kako zapovjedite”, odgovori ovaj.

Odvedoše Engleze u privremenu postaju podignutu na samoj obali rijeke; tamo su naišli na iznimnu ljubaznost i na namirnice u izobilju. Tu je sastavljena službena izjava koja se i danas čuva u pismohrani Zemljopisnog društva u Londonu:

“Mi, dolje potpisani, izjavljujemo da smo navedenog dana ugledali kako dolaze okačeni o mrežu jednog balona, doktor Fergusson i njegovi prijatelji Richard Kennedy i Joseph Wilson; ^{Balloon} balon je pao nekoliko koraka od nas u samo korito rijeke i, odvučen maticom, srušio se niz slap Guine. U to ime potpisujemo ovu službenu izjavu da posluži po zakonu. Napisano kod slapa Guina, 14. svibnja 1862.

Samuel Fergusson, Richard Kennedy, Joseph Wilson;

Dufraisse, poručnik mornarice; Rodamel, zastavnik; Dufays, narednik; Elippeau, Mayor, Pelissier, Lorois, Rascagnet, Guillot, Lebel, vojnici.”

Ovdje završava čudesno putovanje doktora Fergussona i njegovih odvažnih suputnika.

Oni su stigli u Senegal u subotu, 24. svibnja, a 27. istog mjeseca, stigli su do postaje Medina koja se nalazi sjevernije na rijeci.

Tu ih dočekaše francuski časnici raširenih ruku iskazavši im na svaki način svoje gostoprимstvo; doktor i njegovi prijatelji mogli su se gotovo odmah ukrcati na parobrod *Basilic* koji se Senegalom spuštao do ušća.

Četrnaest dana kasnije, 10. lipnja, stigli su u Saint-Louis gdje im je guverner pirodrio sjajan doček.

Jedna engleska fregata bijaše spremna zaploviti; tri putnika se ukrcaše; 25. lipnja stigoše u Portsmouth, a sutradan u London.

Novine cijele Europe nisu presušile u pohvalama hrabrim istraživačima, a Daily Telegraph je tiskan u devet stotina sedamdeset sedam tisuća primjeraka onoga dana kada je objavio izvještaj o putovanju.

Na javnom sastanku u Kraljevskom zemljopisnom društvu, doktor Fergusson je podnio izvještaj o svom zračnom putovanju i dobio, za sebe i za svoja dva prijatelja, zlatnu medalju kao nagradu za najuspjelije istraživanje u godini 1862.

